

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav politologie

rigorózní práce

Václav NEKVAPIL

**ANTISEMITISMUS VE FRANCII –
SOUČASNÁ DEBATA A JEJÍ KOŘENY**

konzultant: Doc. Pavel Barša, PhD.

Praha
2006

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem rigorózní práci vypracoval samostatně a s využitím uvedených pramenů.

.....

Václav Nekvapil, únor 2006

0.1	Předmluva	-	-	-	-	-	-	-	-	2
0.2	Úvod	-	-	-	-	-	-	-	-	4
0.3	Problematika	-	-	-	-	-	-	-	-	7
1. Co je antisemitismus										10
1.1	Definice	-	-	-	-	-	-	-	-	10
1.2	Periodizace	-	-	-	-	-	-	-	-	14
1.2.1	Antijudaismus	-	-	-	-	-	-	-	-	14
1.2.2	Nacionalistický antisemitismus	-	-	-	-	-	-	-	-	18
1.2.3	Rasistický antisemitismus	-	-	-	-	-	-	-	-	19
1.2.4	Antisemitismus po roce 1945	-	-	-	-	-	-	-	-	22
1.2.4.1	Popírání holocaustu	-	-	-	-	-	-	-	-	24
1.2.4.2	Delegitimizace Izraele	-	-	-	-	-	-	-	-	26
1.2.4.3	Antisemitismus v islámském světě	-	-	-	-	-	-	-	-	26
1.3	Nový antisemitismus?	-	-	-	-	-	-	-	-	29
2. Antisemitismus a Židé ve Francii										33
2.1	Židé v předrevoluční Francii	-	-	-	-	-	-	-	-	33
2.2	Revoluce a emancipace	-	-	-	-	-	-	-	-	35
2.3	III. republika a Dreyfusova aféra	-	-	-	-	-	-	-	-	37
2.4	Holocaust a deportace	-	-	-	-	-	-	-	-	43
2.5	IV. republika a Jean-Paul Sartre	-	-	-	-	-	-	-	-	45
2.6	V. republika a židovští pieds-noirs	-	-	-	-	-	-	-	-	46
2.7	Starý krtek – francouzský revizionismus-	-	-	-	-	-	-	-	-	50
2.8	Židé v dnešní Francii	-	-	-	-	-	-	-	-	54
3. Intifáda na francouzské půdě										57
3.1	Útoky na Židy a synagogy	-	-	-	-	-	-	-	-	57
3.2	Krise sekulárního školství	-	-	-	-	-	-	-	-	58
3.3	Alija z Francie – důsledek?	-	-	-	-	-	-	-	-	60
4. Intelektuální debata -										61
4.1	Pierre-André Taguieff: Nová judeofobie	-	-	-	-	-	-	-	-	61
4.2	Théo Klein: Manifest svobodného Žida	-	-	-	-	-	-	-	-	64
4.3	Shmuel Trigano: Depolitizace Izraele	-	-	-	-	-	-	-	-	66
4.4	Pascal Boniface: Je dovoleno kritizovat Izrael?	-	-	-	-	-	-	-	-	70
4.5	Raphaël Draï: Ve znamení Sionu	-	-	-	-	-	-	-	-	75
4.6	Netolerovatelné vydírání	-	-	-	-	-	-	-	-	76
5. Závěr										79
5.1	Židovská identita v diaspoře	-	-	-	-	-	-	-	-	80
5.2	Rivalita menšin a většinová společnost	-	-	-	-	-	-	-	-	82
5.3	Politické využívání kolektivní paměti	-	-	-	-	-	-	-	-	84
5.4	Francouzská zahraniční politika	-	-	-	-	-	-	-	-	86
Použitá literatura										88
Přílohy										100

0.1 Předmluva

V české společnosti je hluboce zakořeněno hned několik stereotypních obrazů Francie. Neznalost současné francouzské společnosti, kultury, politiky a skutečných problémů Francie nám nemusí připadat tak citelná, protože máme pocit, jako bychom tuto zemi téměř důvěrně znali, zapadá-li vše do některé z těchto kategorií.

První, nejrozšířenější z nich, je romantický, „*turistický*“ obraz rázovité a pitoreskní země, vínem a sýry oplývající, plné milých a bodrých venkovanů a vznešených Pařížanů, od rána do večera sedících v kavárně nad croissantem a café au lait. Je to reklamní Francie, vystřižená z obrázků z katalogů cestovních kancelář.

Druhá, nazvěme jí „*platonickou*“ Francií, je spíše než reálná duchovní Francie. Je to symbolické pojmenování pro obdivuhodné kulturní a umělecké dědictví země, od Molièra, přes Balzaca, Zolu po Bretona, od renesančních mistrů, přes Renoira po Picassa, od Offenbacha, přes Debussyho po Ravela, apod. Umělecký ideál v tomto případě nahrazuje realitu.

Třetí, specificky český, je historizující či „*benešovský*“ obrázek Francie, snící o věčných vazbách mezi českým a francouzským národem, které sice zpřetrhal komunistický režim, ale vzájemná náklonnost zůstala alespoň v srdcích lidí. Symbolem tohoto mýtu je česká třída na lyceu v Dijonu a lidé jako Ernest Denis, Milan Rastislav Štefánik, Edvard Beneš, Václav Černý či Jiří Voskovec.

Čtvrtou je „*neoliberální*“ karikatura Francie jako země zapříisáhlých levičáků, stále stávkujících nespokojenců, kteří se mají dobře, pyšných nacionalistů spoléhajících jen na stát s přebujelou byrokracií. Evropská unie znamená podle této představy pro Francouze jen nástroj na dotování francouzských zemědělců. Tuto Francii ideálně ztělesňuje farmářský rebel José Bové, muž který z protestu rozebral restauraci McDonald's a pěstuje si knírek komiksového hrdiny Asterixe.

Pátý je proamerický či „*bushovský*“ pohled na Francii jako na zemi frustrovanou komplexem méněcennosti ze ztráty velmocenského postavení, což si kompenzuje tím, že chce dominovat alespoň v Evropské unii. Francouzská zahraniční politika

je podle ní vedena hlavně silným odporem k Americe a antiamerikanismus patří k základním politickým instinktům země. K tomuto obrazu Francie patří také vysmívané jazykové ochranářství, tzv. civilizační mise, nechuť či neschopnost domluvit se cizími jazyky a pocit nadřazenosti vůči cizincům, anglicky mluvícím zvláště.

Jistě, každý z těchto obrazů má v jádru větší či menší kus pravdy. Francie je skutečně krásná země, má jedinečné kulturní a historické dědictví, česko-francouzské vztahy mají dlouhou tradici, francouzská politická kultura je silně ovlivněná levicovými idejemi, etatismem a částečně i antiamerikanismem. Ani kombinace těchto obrazů však zdaleka nestačí pro popis politické a společenské reality země.

Současná Francie je mnohem víc. Saint-Denis neznají Francouzi proto, že je tam hrobka jejich slavných králů, ale proto, že jde o největší pařížské přistěhovalecké předměstí s velkou kriminalitou. Ernest Denis je známější v Čechách kvůli zbořenému těšnovskému nádraží, zatímco v jeho vlasti jej dnes zná jen hrstka bohemistů. Dávné česko-francouzské historické vazby nejsou opětovány a neznalost běžných Francouzů o tom, co leží na východ od Německa, je dostatečně známá, nehledě na obavy z východoevropských řemeslníků. Francouzskou realitou je také vysoká a dlouhodobá nezaměstnanost, selhávající systém integrace přistěhovalců, předlužený sociální stát atd.

Debata o antisemitismu v sobě spojuje nemálo různých aspektů dnešní francouzské společnosti, které bych rád zprostředkoval na následujících stránkách.

0.2 Úvod

Téma antisemitismu se dostalo ve Francii v posledních pěti letech do středu společenské debaty. Od podzimních měsíců roku 2000 výrazně vzrostl počet násilných útoků i výhrůžek útoky proti Židům, synagogám a jiným objektům patřícím této komunitě. Časová shoda tohoto období s eskalací násilí na Blízkém východě během tzv. Druhé intifády, 11. září 2001, válek v Afghánistánu a v Iráku vyvolává otázky po jeho spojitosti s těmito událostmi a s děním a náladami v muslimském světě.

Muslimský svět však není vzdálenou oblastí kdesi za mořem – asi šestimilionová¹ komunita vyznavačů islámu je součástí Francie samé, stejně tak jako půlmilionová židovská komunita,² třetí největší na světě. Na problémy soužití mezi menšinovými etniky a většinovou společností je možno se dívat jednak prizmatem francouzské politické kultury, která má svá historická, ideologická a politická specifika, a jednak jako na obecný jev současné západní civilizace. Obě zmíněná hlediska používám v této práci.

Francouzská debata o antisemitismu je nezřídka debatou o všem možném – kromě antisemitismu samého. Hovoří se o imigrantech, Palestině, Arielu Šaronovi, Spojených státech, Izraeli, nutnosti připomínat si minulost či o frustraci mládeže z předměstí. Otevírá se mnoho paralel i mnoho historických exkursů. Cílem této práce je nastínit čtenáři, o čem všem se v této souvislosti hovoří.

Těžko přeložitelné francouzské slovo „*enjeu*“ znamená doslova to, co je ve hře (en jeu). V sociálních vědách (a zvláště v uvažování o politice) se používá pro popsání aspektů zkoumaného společenského jevu, otázek a souvislostí, které třeba zvážit, vzít v úvahu. Zvažujeme *enjeux économiques*, *enjeux politiques* či *enjeux sociaux* – volíme si úhly pohledu, abychom identifikovali základní problémy.

---

¹ Přesný počet muslimů ve Francii není znám, neboť oficiální statistiky populace se nesmějí na vyznání respondentů ptát. Obvykle se udává rozpětí 6-7 milionů, které vychází z údajů samotných muslimských obcí zvýšených o odhad nepraktikujících muslimů.

² Hovořím-li v textu o „židovské komunitě“, míním tím okruh osob identifikujících sebe samy jako příslušníky židovské komunity, ať již na především na základě svého původu nebo svého náboženského přesvědčení. Jako taková má židovská komunita své instituce, které jí reprezentují vůči státní moci (z nichž

Tato práce nechce než představit tyto hlavní „enjeux“, základní problémy, hlediska a otázky, které vyvstávají v současné debatě o antisemitismu ve Francii. Chci zde nejprve zasadit tuto debatu do terminologického a historického kontextu a následně vysvětlit hlavní argumenty, které ve sporu zaznívají.

Debata o antisemitismu se vede například kolem těchto otázek: Co je nového na „novém antisemitismu“? Je kritika Izraele projevem antisemitismu? Je antisionismus antisemitismem? Je antisemitismus samostatným fenoménem, nebo jde o formu rasismu? Co vede některé Židy k protiizraelským postojům?

Odpovědi na žádnou z položených otázek není jednoznačné ano či ne. Vždy je třeba se ptát hlouběji na to, kdo, proč, o čem a v jakém kontextu hovoří. Protikladné odpovědi na tyto otázky rozdělují dva tábory – bezvýhradné obhájce izraelské politiky na okupovaných územích a její přísné kritiky. Dělicí linie mezi nimi však nevede po hranici židovské komunity, ale překračuje jí v obou směrech. Tedy, je nemálo lidí mimo židovskou komunitu, kteří hájí politiku Izraele, a mnoho Židů jí naopak odsuzuje.

V *první části* se budu věnovat nejprve různým definicím pojmu „antisemitismus“ a úskalím, které s jeho používáním souvisejí. Následně představím ve stručnosti historické proměny protižidovské nenávisti od křesťanského antijudaismu po popírání holocaustu a závěrem se zamyslím nad fenoménem „nového antisemitismu“.

Druhá část je zaměřena na dějiny vzájemného „stýkání a potýkání“ Židů a francouzské společnosti, především v posledních dvou staletích. Zmíním se zde o bohatém ideovém dědictví francouzského antisemitismu, o jeho nejrůznějších proudech, formách a významných teoreticích i prakticích.

Ve *třetí části* se pokouším interpretovat některá data ilustrující růst protižidovských útoků a nálad ve Francii v posledních letech. Pozornost věnuji v této souvislosti zvláště prostředí škol, které je podle některých pramenů antisemitismem také

---

nejvýznamnější je CRIF), své náboženské instituce (např. Velká konzistoř) i svá sociální a vzdělávací zařízení.

zasazeno. V závěru této části se zaměřím na to, jak toto klima ovlivnilo emigraci francouzských Židů do Izraele.

Čtvrtá část předkládané práce je sondou do debaty o antisemitismu probíhající již pět let mezi francouzskými intelektuály, která výrazně rezonuje ve veřejném prostoru. Rozhodl jsem se vzájemně konfrontovat několik autorů, kteří do této debaty vnesli nejzajímavější myšlenky a tyto myšlenky z jejich hlavních prací zde představit.

Smyslem mé práce není postavit se za jednu stranu, ale přiblížit čtenáři, o co v této debatě ve Francii jde. Chci zde zachytit významné momenty a osobnosti francouzského antisemitismu a představit základní souvislosti současné diskuse o něm. Budeme-li mít k dispozici tento základ, lze na něm stavět a pustit se pak do hlubší ideologické dekonstrukce argumentů jednotlivých stran. To však již přesahuje rozsah této práce.

Chtěl bych na tomto místě poděkovat lidem, kteří přečetli mojí diplomovou práci (tvořící základ této rigorózní práce) a řekli mi své výhrady, poznámky, komentáře a opravy. Byl to především vedoucí mé diplomové práce *doc. Pavel Barša, PhD.*, jehož výhrady formulované v posudku diplomové práce jsem zde zvláště zohlednil, dále pak *PhDr. Michal Svatoš*, soused a archivář Univerzity Karlovy, *Zdeněk Kalvach* z Fóra proti antisemitismu při ŽOP v Praze a *Christian Jacques*, momentálně přednášející na Université de la Réunion.

0.3 Problematika

S vědomím toho, že debata o antisemitismu v současné Francii vychází z mnoha rozličných motivů, že v sobě zahrnuje odkazy jak na minulost, tak na současnou situaci ve světě i na symboliku vycházející z udržované kolektivní paměti francouzského a židovského národa, rozhodli jsme se zasadit empirický základ práce do několika interpretačních rámců, k nimž budeme každou ze čtyř hlavních kapitol vztahovat.

Použití těchto interpretačních schémat nám umožní zachovat šíři neselektované empirie, ale současně nastavit jistá hodnotící kritéria pro to, abychom se v této látce lépe orientovali. Pro potřeby této práce jsme zvolili tři hlavní vztažné rámce pojednáváné debaty. Byť první dva spolu vzájemně úzce souvisejí, důraz je u každého z nich odlišný – v prvním případě je kladen důraz na individuum a jeho příslušnost (*appartenance*) ke komunitě, ve druhém jde o strategii komunity, její zájmy a cíle a její vztah vůči majoritní společnosti a jiným komunitám. Těžiště tedy v druhém případě přenášíme z jednotlivce na skupinu.

První explikační rámec, do kterého téma zasadím, je problematika *židovské identity* v diaspoře. Vycházíme z hypotézy, že tato identita prochází v posledních letech značnou proměnou. Důvodem této proměny je jednak rostoucí kritika světa vůči Státu Izrael a jeho politice, která vede diasporní Židy k „obrannému reflexu“ ve formě větší solidarity se sionistickým projektem a jeho hodnotami, a dále pak reálný růst násilného fyzického i verbálního antisemitismu ve Francii. Zaměříme se na to, jak tyto fenomény vzájemně souvisí, a zda má v této souvislosti francouzské prostředí – se svojí tradicí nacionalistického antisemitismu – nějaký zvláštní vliv na proměnu pocitu identity židovské menšiny.

Druhým rámcem, který na následující text aplikujeme, je problém *postavení minorit vůči většinové společnosti*. Zde bychom se rádi zaměřili na to, jakou proměnou prochází postavení židovské komunity ve francouzské společnosti v souvislosti s růstem muslimské přistěhovalecké komunity. Naše vstupní hypotéza předpokládá také ohrožení postavení židů jako tradičně zvláštní komunity uvnitř francouzského občanského národa spolu s růstem muslimské populace, která je početnější, nábožensky vyhraněnější a majoritou citlivěji

vnímaná než populace židovská. Muslimský komunitarismus současně ohrožuje ideologický základ francouzského státu, přísně sekulární princip vydělení náboženství z veřejné sféry (*la laïcité*). Současná debata uvnitř židovské komunity se vede také o tom, kam se má židovská komunita v tomto konfliktu postavit – zda na stranu sekulárního státu, nebo po bok ostatních komunit v úsilí o přiznání hodnoty komunitám v duchu multikulturního přístupu.

Třetím výkladovým rámcem, který zde použijeme, je otázka *kolektivní paměti*, resp. kolektivních pamětí soupeřících o uznání uvnitř dnešní francouzské společnosti. Předkládaná hypotéza je založená na faktu existence tří až čtyř dominantních kolektivních pamětí uvnitř této společnosti – paměť severoafrických muslimských přistěhovalců (poznamenaná kolonialismem a stále více tendující k solidaritě s islámským světem, zvláště s Palestinci), paměť aškenázských Židů (poznamenaná silně vzpomínkou na holocaust), paměť sefardských Židů (většina z nich jsou tzv. *pieds-noirs*, jejichž kolektivní paměť je ovlivněna nuceným vystěhováním ze zemí severní Afriky) a konečně tradiční francouzská kolektivní paměť, která již ztratila schopnost tyto elementy do sebe vstřebávat.

Posledním rámcem, který dopňuje ony předchozí a který také významně formuje dnešní debatu o antisemitismu, je *nespokojenost francouzských Židů se zahraniční politikou Francie a Evropské unie* – především ve vztahu k Izraeli. Francouzsko-izraelské vztahy prošly v historii mnoha obdobími napětí, od Suezské krize, přes de Gaullovy výroky o Židech během Šestidenní války až po údajný výrok prezidenta Chiraka, který prý označil v osobním rozhovoru existenci Izraele za pouhou „závroku v dějinách“. Mnozí v médiích slyšitelní příslušníci francouzské židovské komunity a jejich největších reprezentativních organizací (jako CRIF, UEJF, Velká konzistoř) vyjadřují svůj nesouhlas s dvojjakou politikou Francie. Francie se podle nich prohlašuje „advokátem třetího světa“ a muslimských zemí, kterým měří méně přísnějším metrem za stejné činy než Izraeli. Svoji kritikou Izraele a jeho politiky vůči Palestincům prý Francie podporuje antisemitismus. Na následujících stránkách se soustředíme na to, zda má francouzská zahraniční politika vskutku relevanci pro debatu o antisemitismu a zda nějak stimuluje současný růst protižidovských útoků ve Francii.

K samotnému *pojmu antisemitismus* se budeme v této práci snažit přistupovat spíše obezřetně. Nemůžeme a nechceme se vyhnout jeho historickým a symbolickým konotacím, ani jeho místu v politické kultuře Francie i Evropy, ale vzhledem k tomu, že nám jde především o analýzu současné debaty o něm, musíme jej přijmout nikoli jako analytický pojem, ale jako politický instrument. Antisemitismus není v této debatě ahistorickým fenoménem, ale nástrojem někdy adekvátně používaným, jindy zneužívaným, někdy v obhajitelném kontextu, jindy mimo něj. Krátce: v této práci jde více o debatu než o antisemitismus samotný, čímž nikterak nepopírám, že existuje, ba dokonce, že v určitém prostředí dnes výrazně vzrůstá (např. ve školách, na předměstích velkých měst, v médiích v islámském světě).

Debata o antisemitismu je zkrátka politickým diskurzem, který používá pojmu antisemitismu k legitimizaci svých cílů.

1. Co je antisemitismus

Význam pojmu antisemitismus není jednotný. Stejně jako se v dějinách proměňovala obecná společenská paradigmatata, měnily se i formy nenávisti k Židům³. Název antisemitismus dostaly až poměrně nedávno.

1.1 Definice

„Náboženská, národnostní a rasová nesnášenlivost projevující se nenávistí vůči židům, Židům“, tak zní stručná definice Akademického slovníku cizích slov (1995: 60). Autoři slovníku se jí obratně vyhnuli přímému spojení nenávisti vůči židům/Židům s náboženskými a dalšími důvody tím, že tuto nenávist označili jen za projev, vnější manifestaci nesnášenlivosti. Židé tedy tvoří nepochybně terč nesnášenlivosti, konkrétní a demonstrováný cíl nenávisti, byť mnohdy bývá její kořen jinde, nikoli přímo v židech/Židech samotných. V této nepřímé definici se odráží také dnešní debata o antisemitismu, v níž se kloubí skutečná nenávist s jejím politickým zneužíváním.

Někteří charakterizují antisemitismus jako „nejsetrvalejší zášť v dějinách lidstva“ (Pavlát 1997), jiní jako zakořeněný předsudek tisícileté, ve svých formách časem se proměňující „živelné nenávisti“ k Židům (Messadié 2000: 7). Definice z malého Sociologického slovníku říká, že antisemitismus je ideologií nepřátelství vůči Židům projevující se nejběžněji snahou o jejich vyloučení z různých oblastí společenského, profesního a ekonomického života a končící až politikou směřující k jejich fyzické likvidaci (Jandourek 2001: 29). Oficiální dokument, zpráva *Evropského centra pro monitorování rasismu a xenofobie* a jeho Síť rasismu a xenofobie (EUMC – RAXEN⁴), definuje antisemitismus takto: „Činy nebo postoje, které jsou založeny na vnímání sociálního subjektu (jednotlivce, skupiny, instituce nebo státu) jako («podvádějícího», «zkaženého», «konspirujícího» atd.) «Žida»“.⁵ České Fórum proti antisemitismu (FPA) při Židovské obci v Praze považuje za

³ Vzhledem k tomu, že jádro této práce je věnováno podobám současného antisemitismu, který se vymezuje především vůči nacionalistické, a až v druhé řadě pak náboženské definici židovství, budu na následujících stránkách psát slovo Žid, resp. Židé s velkým počátečním písmenem. Bude-li v textu výslovně zmínka o náboženské definici židovství, případně o náboženském antisemitismu (resp. antijudaismu), použiji výrazu žid/židé. V případě nejasnosti formulace použiji velké písmeno.

⁴ European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia – Racism and Xenophobia Network (<http://www.eumc.eu.int>)

⁵ *Manifestation of Antisemitism in the EU 2002-2003*. 2004. Vienna: European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia, s. 13

„antisemitské takové projevy, jejichž účelem je poškození Židů, případně osob za Židy považovaných, jakožto nositelů židovského náboženství, národnosti či židovské kultury.“⁶

Samotný pojem „antisemitismus“ se zrodil relativně pozdě, a to v hlavě německého novináře a spisovatele Wilhelma Marra (1819-1904). Marr jej použil roku 1879 v pamfletu s názvem *Der Weg zum Siege des Germanentums über das Judentum* (Cesta k vítězství Německva nad Židovstvem) s podtitulem *Vom nicht confessionellen Standpunkt ausbetrachtet* (Pojednáno z nekonfesionelního stanoviska) jako světonázorově zdůvodněného eufemismu ke slovu „Judenhaß“ (nenávisť vůči Židům). Marrův neologismus měl postavit protižidovskou nacionalistickou a rasovou ideologii na pseudovědecký historizující základ a současně se stát základnou pro autorovu politickou akci. Touto akcí bylo založení Antisemitské ligy (*Antisemitenliga*)⁷ na podzim roku 1879, jejímž cílem bylo vystěhování všech německých Židů do Palestiny.⁸ Marr, do té doby neznámý publicista, se na krátký čas svým pamfletem proslavil – během prvního roku se kniha dočkala dvanácti vydání (Taguieff 2002: 26).

Definice základních pojmů je ve společenských vědách nelehkou záležitostí. Mnohé z nich – jako např. rasismus, intolerance, xenofobie a také antisemitismus – nejsou přijímány veřejností, ba ani odbornou komunitou jako pojmy čistě neutrální a jen popisující určitý jev, ale obsahují v sobě již implicitní negativní soud o tomto jevu. V případě antisemitismu jde navíc o pojem zamýšlený již jeho autorem jako vyjádření politického názoru mluvčího, který byl následně přijat společenskovědním i veřejným diskursem jako negativní hodnocení Marrem prezentovaného postoje a je se zpětnou platností uplatňován pro popis všech cíleně protižidovských postojů a činů v celých dějinách. V době svého vzniku pretendoval antisemitismus na to, aby byl akceptován jako legitimní politický proud označující Židy za příčinu zla ve společnosti. Málokdo se však dnes, po holocaustu, veřejně prohlásí za antisemitu, tak jak to učinil Marr a členové jeho

---

⁶ *Zpráva o projevech antisemitismu. Česká republika 2004. 2005.* Praha: Fórum proti antisemitismu při Židovské obci v Praze

⁷ Podobné spolky vznikaly i jinde v Evropě – ve Francii založil Jules Guérin také *Antisemitskou ligu* (Ligue antisémitique)

⁸ Deutsches Historisches Museum, Berlin, <http://www.dhm.de/lemo/html/biografien/MarrWilhelm>

Antisemitské ligy na konci 19. století a jak to bylo obvyklé ještě v období mezi válkami. Spíše skrývají své antisemitské názory za jinou argumentaci, jak uvidíme dále v textu.⁹

Z hlediska sémantického tkví nepřesnost Marrova pojmu antisemitismus v tom, že pod lingvisticko-etnologický pojem *semité* nespádají jen Židé, ale rovněž některé další národy Blízkého východu a severní Afriky, které mluví (resp. mluvily) jazyky patřícími do semitské jazykové rodiny (arabština, aramejšтина, asyrština, akadština, babylónština, féničtina, maltština, amharština a hebrejština). Původ termínu *semité* je ve jméně biblické postavy *Séma*, syna Noemova a tedy jednoho z potomků Abraháma.

Důvod, proč se ve své době široce ujal Marrův neologismus, spočívá také v tom, že implikuje Gobineauovu pseudovědeckou teorii o nerovnosti lidských ras. Francouzský diplomat hrabě Joseph Arthur de Gobineau (1816-1882) ve svém *Eseji o nerovnosti lidských ras* (*Essai sur l'inégalité des races humaines*, 1853-1855) napsal, že míšení mezi třemi základními lidskými rasami – kavkazoidní (bílé), mongoloidní (žluté) a negroidní (černé) – vede nezadržitelně k degeneraci lidského rodu. Ze svého diplomatického působení v Íránu si přivezl obdiv vůči perské árijské kultuře – tu ve svém díle ztotožnil s bílou rasou, kterou pokládal za civilizačně a kulturně nadřazenou všem ostatním, obdařenou vyšší inteligencí, mravností a vůlí (Giddens 1999: 239). Proces míšení ras nazýval „*semitizací*“, neboť měl za to, že *semité* – Židé a Arabové – jsou vzhledem ke své původní geografické poloze v oblasti styku všech tří rasových oblastí produktem míšení všech tří ras a tedy nejvíce zdegenerovanou kulturou.

Často se vyskytuje otázka, zda je antisemitismus fenoménem svého druhu – případně zda jej lze podřadit pod obecný fenomén rasismu. Michel Wieviorka odpovídá na tuto otázku ve třech rovinách.¹⁰

---

⁹ Podobně i v případě rasismu platí, že hlasatelé nerovnosti ras (jako byl např. Gobineau) již nejsou vědecky ani politicky akceptováni. Dnešní zastánci teorie o rasové nerovnosti se (až na výjimky) neoznačují za rasisty, ale spíše se pomocí pseudovědeckých metod snaží rehabilitovat rasové kategorie a tím pak nepřímo tvrdit, že biologické rozdíly zakládají morální a sociální statut jedinců. Příkladem tohoto revizionistického přístupu u nás je publikace Petra Bakaláře *Tabu v sociálních vědách* (Bakalář 2003).

- a) *sociologicky* není fenoménem svého druhu – pro zkoumání antisemitismu používáme stejnou metodologii jako pro zkoumání rasismu vůbec
- b) *historicky* je zvláštním fenoménem – není vždy plně zařaditelný do kategorie rasismu či xenofobie
- c) *politicky* je i není – zde se názory značně liší, záleží na jednotlivých případech ideologického používání antisemitských schémat

Hovořit o vztahu antisemitismu a rasismu však není metodologicky ani prakticky přínosné. Židé jednak netvoří samostatnou rasu a pojem „rasismus“ se navíc ani nevztahuje pouze na rasové kategorie, ale – z hlediska práva¹¹ – také na jakékoli rozlišování lidí podle barvy kůže, pohlaví či etnika. Antisemitismus tedy není vždy rasistický, ale může být také rasistickým.

Podobně je to s úvahami, zda představuje holocaust – jakožto vyvrcholení antisemitismu – v dějinách fenomén sám o sobě, anebo zda jej lze podřadit pod nějakou obecnou kategorii, například genocidu. Někteří teoretici antisemitismu (např. Taguieff, Trigano) a také většina židovských organizací hájí názor, že způsob provedení, záměr i následky holocaustu na židovském národě mu určují mimořádné místo v dějinách lidstva a už jeho srovnávání s jinými katastrofami je urážlivé a potenciálně antisemitské. Proti této argumentaci namítá Peter Novick, že trvání na jedinečnosti holocaustu nebo její popírání je „*intelektuálně prázdný podnik*“, protože „*každá historická událost včetně holocaustu v něčem připomíná události, se kterými může být srovnávána, a v něčem se od nich odlišuje.*“ A právě tyto podobnosti a odlišnosti by měly být předmětem diskusí. Ale zvýrazňovat ony odlišující aspekty a současně ignorovat podobnosti s jinými ukrutnostmi v dějinách je podle Novicka „*intelektuální kejklářství*“ (Novick 2001: 9).

---

¹⁰ Úvodní slovo Michela Wieviorky na besedě po projekci dokumentárního filmu *Antisemitismus dnes* (Antisémitisme aujourd'hui – autoři: Christophe Dansette, Benoît Danou a Raphaël Richemond, Francie 2004), Sciences-po de Paris, sál Boutmy, 4. dubna 2005, 19h.

¹¹ např. *Mezinárodní pakt OSN o občanských a politických právech* („rasová nenávisť“), *Mezinárodní pakt OSN o hospodářských, sociálních a kulturních právech* (rozlišování podle rasy) apod.

1.2 Periodizace

Účelnější než hledání obecné definice antisemitismu je zaměřit se na jeho historické proměny. Existují různé periodizace dějin antisemitismu, nejvýstižnější je dle mého názoru dělení na etapy antijudaismu, nacionalistického či etnického antisemitismu a rasového, resp. biologického antisemitismu. Specifické a stále otevřené období tvoří antisemitismus po roce 1945, na který se zde zaměřím detailněji. Zmíněné etapy měly mnoho mezistupňů a hybridních stádií a jednotlivé předsudky a resentimenty (náboženské, etnické, rasové...) se postupem času stále prolínaly, vrstvily a kumulovaly.

1.2.1 Antijudaismus

Antijudaismus je odmítáním židů z důvodů jejich náboženského vyznání. Antijudaismus nebyl vlastní jen křesťanské historii, ale projevoval se i u jiných náboženství, zvláště islámu. V základu křesťanského i islámského odporu vůči židům bylo přesvědčení o zpátečnické, uzavřené a nepřátelské povaze judaismu, který si zaslouží opovržení za to, že zabili božího syna (Ježíše) a odmítli ho uznat za mesiáše (v případě křesťanství), resp. Muhammada za posledního z proroků (v případě islámu). Kdyby byli židé konvertovali, příčina nenávisti by měla pominout.¹²

Oddělení se prvotní křesťanské sekty od hlavního proudu judaismu vedlo k její postupné emancipaci od židovské tradice a k vymezování se vůči ní. Předsudky vůči Židům panovaly pravděpodobně již v dobách předkřesťanských (viz např. Schubert 2001), avšak vznik křesťanství a jeho pozdější přijetí za státní náboženství římské říše jim dodal nový, politický smysl.

Antijudaismus stvořil a uložil do historické paměti mnoho stereotypů, které se opakují dodnes v pozdějších formách antisemitismu. K nejstarším předsudkům tohoto druhu patří obviňování Židů ze zabití Ježíše Krista, z otravování studní, šíření malomocenství, moru či cholery a z používání křesťanské krve do

---

¹² To však neplatí a neplatilo vždy. Například židé, kteří nechtěli opustit Španělsko po králem nařízeném vyhnání v roce 1492, museli přijmout křesť. I přesto byli podezírání z toho, že nejsou „pravými“ křesťany, oni i jejich děti byli nazýváni „*marranos*“ (prasata), vyšetřováni inkvizicí, nezřídka mučeni, vražděni a vyháněni ze země. Inkvizitoři (tak jako později rasističtí antisemité) měli za to, že židovská podstata je křesťem nezměnitelná a dokonce že se dědí do dalších pokolení.

pesachových macesů¹³ – navíc získávané zabitím křesťanských panen či dětí. Ze středověku je známo mnoho případů, kdy se podobné lživé obvinění stalo záminkou pro protižidovský pogrom – například na Velikonoce, 18. dubna 1389, byl takto vyvolán největší pogrom v Čechách, při kterém bylo zabito na 3000 Židů z pražské židovské obce. Podobné lidové vášně vzbuzovala často i obvinění z toho, že židé znesvěcují hostie, „tělo Kristovo“, které prý rituálně mučí, propichují, aby znovu symbolicky zabijeli Ježíše.

Obvinění židů z rituálních vražd se začala šířit po Evropě v době vrcholného středověku. První doložený případ pochází z 12. století z anglického Norwiche, kde byl prý do židovského domu vlákán dvanáctiletý chlapec jménem Vilém a byl v něm zabit při opakování Ježíšovy smrti. Následně se vyskytly podobné případy v německé Fuldě a v anglickém Lincolnu a během několika let zasáhla Evropu vlna těchto obvinění často následovaných pogromy. Papežové dokonce museli několika bulami proti jejich šíření zasáhnout. Místní církevní autority však často nerespektovaly teologická nařízení z Říma a lidový antijudaismus podporovaly. Například poté, co byli v roce 1287 židé v německém Oberweselu nařčeni z vraždy jistého Wenera, utvořil se kolem jeho smrti údajnou rituální vraždou celý kult a na Wenerově hrobě v blízkém Bacharach byla dokonce vystavěna kaple, která se stala poutním místem. Wenerův kult přetrval sedm století a byl zrušen trevírskou diecézí až po II. vatikánském koncilu (Schubert 2003: 48).

První významnou autoritou církve, která zformulovala křesťanskou protižidovskou ideologii, byl scholastik *Jan Zlatoústý* (354-407). Ve svých osmi kázáních k této otázce označoval židy za zlo a přirovnával je ke zvířatům. Nemálo protižidovských invektiv najdeme rovněž v dílech Tertulianových a Origenových. (Pavlát 1997: 85) Protižidovská opatření se promítla brzy i do církevního práva, které tehdy platilo za základ právního uspořádání křesťanské Evropy. V roce 438 byl vyhlášen *Codex Theodosianus* a roku 553 vydal císař Justinián I. výnos *O židech* – oba právně upravovaly vztah židů k většinovému obyvatelstvu v křesťanském světě. Zakazovaly výstavbu nových synagog, konverzi k židovství pod trestem smrti, židé nesměli zastávat místa nadřazená křesťanům a vlastnit křesťanské otroky

---

¹³ Nekvašený chléb, který se peče na hostinu o židovském svátku pesach (obdobu křesťanských Velikonoc).

(Schubert 2003: 26). Papež Inocenc III. svolal v roce 1215 *IV. lateránský koncil*, který nařídil Židům, aby nosili symboly, které by je jasně odlišovaly od křesťanského obyvatelstva – z počátku to byl často rohatý klobouk,¹⁴ později Davidova hvězda či žlutý kruh. (Schubert 2003: 30) Podle usnesení tohoto koncilu museli židé žít odděleně od křesťanů (vznikala *ghetta*¹⁵) a směli vykonávat jen některá řemesla, vyrábět jen pro vlastní potřebu, nikoli k prodeji. Církev však pokládala peněžnictví za neslučitelné s křesťanstvím a povolila proto židům půjčovat peníze na úrok. (Pavlát 1997: 86) Tento velmi nejistý způsob obživy, který v případě bezprávných obyvatel, jakými židé v křesťanských zemích byli, znamenal permanentní závislost na libovůli panovníka, vytvořil ve společnosti obraz žida, jakožto šmelináře a lichváře.

Rovněž luteránský protestantismus dostal do vínků z hlediska antijudaismu ambivalentní dědictví. Martin Luther (1483-1546) se nejprve snažil získat židy k hromadné konverzi k reformovanému křesťanství a v pamfletu s názvem *Ježíš Kristus se narodil jako Žid* (*Dass Jesus Christus ein geborener Jude sei*) z roku 1523 odsoudil dlouholeté a nespravedlivé pronásledování židů křesťany. Poté, co zjistil, že židé konvertovat nechtějí, změnil Luther názor a přesvědčil dokonce saského kurfiřta k tomu, aby je vyhnal ze země.¹⁶ Během dvaceti let Luther v názorech na židy zcela obrátil, jak o tom svědčí v roce 1543 publikovaná kniha *O Židech a jejich lžích* (*Von den Juden und ihren Lügen*), v níž mluví o židech jako o „jedovatých červech“, „odsouzcích do pekla“, „vzteklých psech“, „dábelských tyranech“ či o „krvežíznivých nepřátelích našeho křesťanského jména“. Pro potřeby světských vládců navíc zformuloval sedm hlavních bodů, jak by měli postupovat proti židovskému obyvatelstvu. Najdeme mezi nimi doporučení typu, že je třeba „rozbít a ničt jejich domy“ a židy „umístít do stáje jako cikány“, odepřít jim právní ochranu, zabavit peníze, zakázat modlitební knihy a talmudy a také to,

¹⁴ Tento klobouk později přešel i do znaku Židovské obce v Praze (Pavlát 1997: 90).

¹⁵ Pojem „ghetto“ pochází z názvu místa, kde žili Židé v Benátkách – jmenovalo se italsky „*gheto nuovo*“, což znamená „nová slévárna“. Název se poté vžil jako běžné označení městské čtvrti, v níž žijí Židé odděleni od ostatního obyvatelstva.

¹⁶ Vyhánění židů ze země bylo praktikou, která postihla většinu evropských židovských obcí. V roce 1290 byli židé vypovězeni z Anglie, kam se nemohli vrátit až do konce sedmnáctého století. Z Francie byli vyhnáni roku 1306. Vůbec největším bylo vypovězení Židů ze Španělska (1492) a z Portugalska (1497). V letech 1453-55 byli židé vypovězeni také ze Slezska, 1454 z Brna, Olomouce, Znojma, Uničova a Jihlavy. Z celého Českého království byli vyhnáni jednak v letech 1541-57 Ferdinandem I. a poté v letech 1744-48 Marií Terezií, ale nařízení se nikdy zcela neuskutečnilo (Pavlát 1997: 92-93).

že by se „židům mělo zakázat volně se pohybovat po ulicích“ apod. (cit. dle Holá: Distance, 2002).¹⁷ Lutherovo antisemitské dílo se stalo později i v nacistických dobách často citovaným pramenem protižidovské propagandy.¹⁸

Situace v islámském světě, kam odešla většina španělských Židů po vyhnání uskutečněném v roce, od kterého počítáme novověk, byla v průměru podstatně lepší než jejich nejistá existence v Evropě. Osmanská říše, která tehdy pokrývala většinu židovského osídlení na Blízkém východě a v severní Africe, praktikovala islámské právo šari'a, podle kterého měli vyznavači židovského a křesťanského náboženství (tzv. lidé Knihy) status *dhimmi*¹⁹ a byli tedy pod právní ochranou islámského státu. Docházelo sice občas k protižidovským bouřím a masakrům (např. v marockém Fezu v roce 1037 či v Granadě roku 1090), ty však nebyly narozdíl od Evropy motivovány nábožensky, ale spíše touhou po majetku. Ostatně zlatá éra židovské vzdělanosti spadá do středověkého muslimského Španělska, kde byli židé navíc velmi dobře integrováni do mocenské struktury. Jeden z nejvýznamnějších židovských filosofů Moše ben Maimon (Maimonides) se stal zase v Alexandrii dvorním lékařem a rádcem Saladinova vezíra Al Fadíla. Podobné pozice byly pro židy u evropských dvorů nedosažitelné až do osmnáctého století.

---

¹⁷ Lutherových Sedm bodů zní následovně:

1) *Měly by se jim zapálit synagogy nebo školy a to, co nebude hořet, by mělo být zahrabáno v zemi tak, aby po nich nikdo nemohl nalézt kámen či popel.*

2) *Měly by se rozbít a ničit jejich domy, neboť v nich dělají to samé, co ve svých školách. Poté by možná mohli být umístěni pod jednu střechu nebo do stáje jako cikáni, aby se poučili, že nejsou pány v naší zemi, nýbrž cizinci.*

3) *Židovské modlitební knížky a talmudy by měly být zkonfiskovány, protože jsou plné modlářství, lži a rouhání.*

4) *Rabínům by pod hrozbou usmrcení mělo být znemožněno kázat.*

5) *Židům by mělo být zakázáno se venku na ulicích volně pohybovat a měla by jim být odepřena právní ochrana, neboť nemají venku co pohledávat, protože nejsou ani páni, ani úředníci, obchodníci či něco podobného.*

6) *Měla by jim být zakázána lichva a zabaveny veškeré peníze a poklady stříbra a zlata..., neboť všechno, co mají, nám ukradli a vyždímali z nás lichvářským způsobem. Lichvář je hned po ďáblovi největším nepřitelem člověka... Měl by viset na šibenici a mělo by do něj klovat tolik krkavců, kolik zlatáků nakradl.*

7) *Mladí židé a židovky by měli být odvedeni na nucené práce - měla by se jim dát do ruky lopata, sekera a rýč, aby si museli vydělávat na chleba „v potu tváře“ (cit. dle Holá: Distance, č. 4, 2002).*

¹⁸ Např. v díle nacisty Walthera Lindena *Lutherovy bojovné spisy proti židovství* (Luthers Kampfschriften gegen das Judentum), Berlin 1936.

¹⁹ Arabské označení příslušníků jiných státům uznaných a chráněných neislámských náboženství žijících v muslimské zemi. Tento statut jim zajišťoval jistou úroveň ochrany islámským právem, současně jim však nepřiznával plnoprávné postavení ve společnosti.

Tento stav relativní tolerance se změnil se sionistickou emigrací do Izraele. Známa je například pozice velkého jeruzalémského muftího *Amína Al-Husejního*, který se za druhé světové války spojil s Hitlerem a otevřeně podporoval nacismus. Francouzský zpěvák berberského původu Majib Cherfi předsudky zakořeněné v arabském světě shrnul takto: *„Když jsem byl malý, neměli jsme rádi Židy. Moji rodiče byli antisemity, jak už to v Maghrebu bývá. Slovo «Žid» v berberštině byla nadávka. To nebylo kvůli Palestině, kvůli politice, prostě to tak bylo. Neměli jsme rádi Židy, kromě těch, které jsme znali.“*²⁰

1.2.2 Nacionalistický antisemitismus

Růst ideologie nacionalismu přinesl v devatenáctém století nový druh protižidovské zášti, postavený na odporu k Židům definovaným již nikoli nábožensky, ale národnostně. Tento druh antisemitismu splývá v mnoha svých projevech s antisemitismem rasovým, nicméně historicky mu o málo předcházela a staví na jiných principech.

Stejně jako pojem rasa je i národ konstruktem definovaným v politickém zájmu svých stvořitelů.²¹ Při vymezování národů, zvláště v multietnických státech 19. století, hrál obraz druhého národa významnou roli – roli národa, do kterého si lze promítnout všechno zlo a všechny neduhy, které trápí společnost, v níž oba národy spolu žijí. Nacionalismus vždy hledá nepřítele, proti kterému se může vymezit, v kontrastu se kterým vynikne vlastní národ.

Židé, kteří byli v křesťanské Evropě po staletí chápáni jako cizí a z náboženských důvodů společností vnější skupina, byli snadnou obětí. Žili roztroušeni v několika státech, tudíž nenávisť vůči nim spojovala i jinak zavilé nepřátele, vyznavače různých nacionalismů, v lidovém povědomí bylo zakořeněno mnoho tradovaných předsudků, na nichž mohli nacionalističtí antisemité stavět. Ostatně Wilhelm Marr, autor pojmu „antisemitismus“, který své dílo v podtitulu výslovně charakterizoval jako nekonfesijní pojednání o Židech, používá křesťanské předsudky, jen jim dává nový, nacionalistický háv.

---

²⁰ Zpěvák Majib Cherfi ze skupiny Zebda v rozhovoru pro časopis *Nouvel Observateur* v lednu 2002 (cit. dle Brenner 2002: 14).

Na rozdíl od jiných etnických menšin neměli Židé v době vzniku a růstu nacionalismu svůj vlastní stát. Nebyli tedy nikde „doma“ a nacionalistům vadilo, že je nemají kam vykázat – vždy to bude na úkor jiného státu či jiného národa. Ernest Gellner upozorňuje na to, že zatímco v tradiční společnosti činí člověka člověkem jeho status, podle osvícenství je to jeho rozum, tak v době romantismu, který zplodil nacionalismus, jsou tímto základem identity „kořeny“. Národ je společenství lidí, které vzájemně pojí jejich „kořeny“. *„Jestliže kořeny dělají člověka tím, čím je,... je logické, že být bez kořenů je tím největším ze všech hříchů. Výrazy jako vykořeněný²² a kosmopolitní s sebou nesou nejpotupnější konotace.... Kdysi bylo možné tyto přeměšťačtělé, vypočítavé spekulanty bez kořenů poznat podle formální příslušnosti k jisté náboženské víře... Nezbyvá nám než přestat se ptát na jejich víru a začít se ptát na jejich prarodiče.“* (Gellner 2003: 90-91)

1.2.3 Rasistický antisemitismus

Tak jako dříve znamenal přestup ke křesťanství pro židy (většinou nejistou) možnost, aby byli společností akceptováni, byla podobnou volbou v devatenáctém a dvacátém století asimilace do jiného národa. Náboženství šlo změnit konverzí, národnost asimilací, ale biologickou, dědičnou podstatu „Žida“, tak jak jí chápali rasisté, změnit nelze.

Rasistický, nebo též biologický antisemitismus je produktem moderního zbožštění vědy a vědeckosti nárokuje si právo výkladu celé společenské reality. Gellner píše o „*posunu od dějin k biologii jako hlavní mýtotočkové vědě.*“ (Gellner 2003: 93) Tento antisemitismus 19. století si v dílech Édouarda Drumonta, Wilhelma Marra a dalších vytvořil základní ideologii, jenž v kombinaci se starším dílem Gobineauovým vyústila v pseudovědeckou teorii rasové postaty židovství, o kterou se opíral nacistický režim. Nacionalistický antisemitismus odmítal Židy proto, že neměli dostatečně hluboké „kořeny“ v zemi, ve které žijí, rasistický antisemitismus

---

²¹ Kloním se zde k teorii Ernesta Gellnera, že těmi stvořiteli byli nacionalisté, kteří si vymysleli svůj národ a nikoli naopak – že by teprve národní povědomí vedlo ke vzniku nacionalismu. (Gellner 1993, 2003)

²² Slavný francouzský romantický spisovatel Maurice Barrès (1862-1923), který patřil v době Dreyfusovy aféry do tábora tzv. antidreyfusovců, napsal v roce 1897 román s názvem *Vykořenění* (Les Déracinés), pomník tradičnímu nacionalismu postaveném na lásce k rodné hroudě. André Gide se jej ironicky ve svém článku zeptal: „*Narodil jsem se v Paříži otci z Uzès a matce z Normandie. Kde si přejete, pane Barrèsi, abych zakořenil?*“ (L'Ermitage, únor 1898, cit. dle <http://www.gidiana.net>).

proto, že je s dominantním národem nepojilo „pouto krve“. Nacistické heslo „*Krev a půda*“ (Blut und Boden) spojilo v jedné ideologii oba tyto přístupy.

Obdivovatel Richarda Wagnera, britský spisovatel usadivší se v Německu Houston Stewart Chamberlain (1855-1927) výrazně ovlivnil nacistickou ideologii spojením teorie o nerovnosti lidských ras s přesvědčením o totožnosti germánství s nejvyšším vývojovým stádiem árijské rasy. Ve své knize *Základy devatenáctého století* (Die Grundlagen des neunzehnten Jahrhunderts) z roku 1899 kupříkladu „dokazuje“, že Ježíš nemohl být Žid: „*Pravděpodobnost, že Ježíš nebyl Židem, že neměl v žilách ani kapku pravé židovské krve, je tak velká, že se stává téměř jistotou. K jaké rase náležel? Na to nelze dát žádnou odpověď... Jen jedno tvrzení můžeme na zdravých historických základech učinit: v této části světa existuje jediná čistá rasa, rasa, která se chránila díky úzkostlivým předpisům před každým míšením s jinými národními skupinami – židovská. To, že k ní Ježíš Kristus nenáležel, může být pokládáno za jisté. Každé další tvrzení je hypotetické.*“²³ S teorií o nadřazenosti árijské rasy, již byl vášnivý germanofil Chamberlain celý život hlasatelem, byla představa Žida, který založil křesťanství, naprosto neslučitelná, proto vymýšlel podobně myšlenkové konstrukce.

Chamberlainova teorie měla výrazný vliv na Adolfa Hitlera a poznamenala zvláště kapitolu „Národ a rasa“ v jeho *Mein Kampf*, která patří mezi nejvíce antisemitské pasáže vůbec – mluví zde o Židech jako o „*parazitech*“, „*píjavicích*“, „*pánech ostatních národů*“ a o „*největší lži, totiž, že židovství není rasa, nýbrž pouze náboženství.*“ (Hitler 2000: 223) Kapitola začíná zdánlivě nevinou paralelou s říší zvířat – v přírodě se páří sýkorka se sýkorkou, čáp s čápem či polní myš s polní myší a pokud se toto přirozené pravidlo poruší, vznikají bastardi. V tom případě bude „*potomek stát výše než jeho rasově nižší polovina rodičovského páru, avšak nebude tak vysoko jako jeho vyšší polovina.*“ Z principu však je „*silnější určen*

---

²³ „*Die Wahrscheinlichkeit, dass Christus kein Jude war, dass er keinen Tropfen echt jüdischen Blutes in den Adern hatte, ist so gross, dass sie einer Gewissheit fast gleichkommt. Welcher Rasse gehörte er an? Darauf lässt sich gar keine Antwort geben.... Nur eine Behauptung können wir also auf gesunder historischer Grundlage aufstellen: in jenem ganzen Weltteile gab es eine einzige r e i n e R a s s e, eine Rasse, die durch peinliche Vorschriften sich vor jeder Vermengung mit anderen Völkerschaften schützte — die jüdische; dass Jesus Christus ihr n i c h t angehörte, kann als sicher betrachtet werden. Jede weitere Behauptung ist hypothetisch.*“ (Chamberlain, Houston Stewart. 1899. *Die Grundlagen des neunzehnten Jahrhunderts*. München: F. Bruckmann, http://www.hschamberlain.net/grundlagen/abschnitt0_index.html, zvláště v originále)

k panování a neměl by splývat se slabším, aby nemusel obětovat svoji vlastní velikost." (Hitler 2000: 206) Poučení z této paralely je pro Hitlera následující: *„Je tedy nutno provést korekturu ve prospěch těch lepších.*" (Hitler 2000: 207) Příroda tuto korekturu činí sama tím, že pro slabší vytváří špatné prostředí, ve kterém se nemohou přemnožit. V lidském světě začali tento cíl naplňovat až nacisté.

Začali Norimberskými zákony v roce 1935. První z nich, Zákon o říšském občanství stanovil, že *„říšským občanem jest pouze státní příslušník německé nebo příbuzné krve, který dokazuje svým chováním, že je ochoten a schopen věrně sloužit německému národu a říši“* (§ 2, odst. 1) a dále, že *„říšský občan je jediným nositelem v zákonech stanovených plných politických práv.“* (§ 2, odst. 3) Židé tedy ztratili status občanů a stali se druhořadými obyvateli spadajícími do kategorie „státní příslušník“ (Staatsangehörige). K tomuto zákonu bylo 14. listopadu 1935 připojeno nařízení, které přesně definovalo, kdo je považován za Žida. Podle § 5 tohoto nařízení je *„Židem ten, kdo pochází přinejmenším od tří prarodičů, podle rasy plně židovských“* a *„židovským míšencem je ten, kdo pochází od jednoho nebo dvou prarodičů, podle rasy plně židovských.“*²⁴

Druhý z Norimberských zákonů byl Zákon o ochraně německé krve a německé cti, který zapovídal *„sňatky mezi židy a státními příslušníky německé nebo druhově příbuzné krve“* (§ 1, odst. 1) a *„mimomanželský styk mezi židy a státními příslušníky německé nebo druhově příbuzné krve“* (§ 2). Dále pak zákon stanovoval, že *„Židé nesmějí ve své domácnosti zaměstnávat státní příslušníky německé nebo druhově příbuzné krve mladší 45 let.“* (§ 3)²⁵

Rasistický antisemitismus se nespokojí s opuštěním židovského náboženství, přijetím jazyka či s oddaností vůči národu. Je známou skutečností, že i asimilovaní Židé, kteří statečně bojovali za Německo v první světové válce a byli oddaní německé kultuře, byli posláni do koncentračního tábora. Tento druh antisemitismu, který vyvrcholil holocaustem, je antisemitismem absolutním, protože útočí na

---

²⁴ Cit. dle Balík, Stanislav a kol. 1986. *Texty ke studiu obecných dějin státu a práva III.* Praha: SPN str. 342-345.

²⁵ Ibid.

samou podstatu člověka, na jeho lidství, nikoli „jen“ na to, co dělá, na jeho vlastnosti, víru nebo národnost.

1.2.4 Antisemitismus po roce 1945

Zkáza velké části židovského národa během druhé světové války neznamenal konec antisemitismu jako takového. Došlo pouze ke změně dominantní formy protižidovské zášti a především pak k tomu, že se již téměř nikdo ke svému antisemitismu a k nenávisti vůči Židům otevřeně nehlásí jako k ideologii – tak jak slovo „antisemitismus“ zamýšlel Wilhelm Marr.

Žádná z předchozích forem antisemitismu však (s výjimkou genocidy) po roce 1945 nezmizela. Mnozí holocaust přeživší Židé se při návratu domů setkali s nepřátelským či přímo násilným přijetím ve svém předválečném domově (viz např. Brod 1997 nebo Krejčová 1993). V Československu a v Polsku došlo nezdědka k vyhnání z koncentračního tábora navrátivších se Židů v rámci tzv. odsunu Němců jenom proto, že mnohým z nich byla mateřskou řečí němčina nebo že se při předválečném sčítání lidu přihlásili k německé národnosti.

Specifickou kapitolu představuje státní antisemitismus většiny evropských komunistických režimů, především pak stalinského Sovětského svazu (Rucker 2001) a komunistického Československa (Rothkirchenová 1993). Významným mezníkem byl v tomto ohledu proces s Rudolfem Slánským probíhající v roce 1952, v němž byl u jedenácti ze čtrnácti obžalovaných (včetně Slánského) zdůrazněn jejich židovský původ a byli obviněni také ze „sionistického spolčení“. Hlavní prokurátor Slánského procesu Josef Urválek předvedl ve své závěrečné řeči ukázkový příklad toho, jak ve dvou větách volně přechází od odsudku antisemitismu k jeho otevřenému hlásání: *„Zločinci, kteří zde sedí na lavici obžalovaných, nestoudným způsobem využili toho, že český a slovenský lid si vždy hnusil antisemitismus a tím více po druhé světové válce, kdy hitlerovci, zachvácení rasistickým běsněním, vraždili v masovém měřítku židy v koncentračních táborech a plynových komorách. Právě toho využili různí židovští kšeftaři, fabrikanti a buržoazní živly, aby se vloudili do naší strany, obrnili se krunýřem proti jakékoliv kritice a zakryli svou tvář zavilých třídních nepřátel*

*utrpením židů v době nacistického běsnění... V tomto procesu soudíme mezinárodní sionistické čachráře velkého formátu.*²⁶

Poslední velká vlna státem vyvolaného i praktikovaného antisemitismu v Evropě proběhla v Polsku (Hirszowicz 1993) ve druhé polovině šedesátých let a vyvolala masovou emigraci zbylých, holocaust přeživších polských Židů na Západ (např. sociolog Zygmunt Bauman) a do Izraele. Státní antisionismus přetrvával v komunistických režimech po celou dobu jejich existence z důvodu bipolárního rozdělení světa, kde Izrael patřil do americké „sféry vlivu“, a používal většinou skrytých antisemitských schémat. Samo téma antisemitismu bylo v té době zamlčováno nebo zmiňováno výhradně v kontextu druhé světové války a holocaustu.

V Archivu České televize je uloženo šest pořadů vlastní výroby z období před rokem 1989 týkajících se přímo antisemitismu,²⁷ přičemž dva z nich představují typické příklady propagandistického využití tématu k útoku na Izrael a na západní blok. Oba pocházejí z publicistického cyklu „Kde je pravda“ a jejich režisérem je jistý Martin Chlupáč. První, natočený roku 1982, se jmenuje *Obyčejný sionismus* (což je zjevná narážka na sovětský film *Obyčejný fašismus*) a pojednává – v dobové anotaci pořadu – o „*myšlence židovského nadčlověka a nadnároda*“, o „*protiproletářském reakčnímu poslání sionismu*“, o „*pravé tváři židovského národa*“, o tom, že „*Židé měli [v roce 1948] konečně důvod pro zahájení Svaté války*“ a používali stejných metod jako Hitler k rozpoutání války proti Polsku, protože „*metody fašistů jsou stejné všude*“.²⁸ O rok později vznikl dokumentární pořad s názvem *Nejen případ Barbie*, který na kauze v Argentině zatčeného a ve Francii souzeného bývalého velitele lyonského gestapa Klause Barbieho „ukazuje“, že západní země kryjí nacistické válečné zločince. Ti podle filmu žijí v USA a v Německu a pracují ve vysokých funkcích v CIA, Pentagonu a ve Svobodné Evropě. Adolf Eichmann byl prý unesen do Izraele proto, aby neprozradil tajemství „*židovských špiček*“²⁹, přičemž spřaženost Západu

²⁶ *Proces s vedením protistátního spikleneckého centra v čele s Rudolfem Slánským*. 1953. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, s. 504 (Text citován bez oprav v původním znění.).

²⁷ Z let 1990–2005 jich je 52 (zdroj: Archiv České televize).

²⁸ *Obyčejný sionismus*, „obsah díla“. V archivu ČT uloženo pod IDEC: 282 430 61486.

²⁹ Hannah Arendtová je v této souvislosti označována jako „izraelská novinářka“.

s nacismem mají v pořadu dokázat záběry policejní ochrany neonacistického srazu.³⁰

1.2.4.1 Popírání holocaustu

Relativně novým fenoménem v dějinách antisemitismu je tzv. popírání holocaustu. Jádrem této ideologické strategie spočívá v tvrzení, že během Hitlerovy vlády nebylo vyvražděno šest milionů Židů, respektive, že nacisté neprováděli genocidu. Dále se i názory popíračů liší – jedni tvrdí, že zemřelo jen několik (desítek, set,...) tisíc Židů vinou špatných hygienických podmínek v německých koncentračních táborech (popírají samotnou existenci vyhlazovacích táborů), případně vinou spojeneckého bombardování, další přímo obviňují Židy, že si vše jen vymysleli, aby po válce ospravedlnili vytvoření Státu Izrael a získali pro něj podporu západních zemí. Jakkoli se popírači liší v tom, kolik Židů za války zahynulo (vždy však jde o zlomek oficiálních statistik),³¹ shodují se v tom, že Židé a Američané o holocaustu záměrně nemluví pravdu a že nacisté jsou v této záležitosti nespravedlivě obviňováni.

Popírání holocaustu je na rozdíl od jiných druhů antisemitismu vedeno převážně lidmi vydávajícími se za historiky či za intelektuály zabývajícími se bez předsudků dějinami druhé světové války. Sami se nazývají revizionisty, tedy těmi, kteří revidují historii, zpochybňují předchozí interpretace dějin a snaží se vnést pochyby do vědomí lidí ohledně tvrzení „oficiálních“ historiků. Deborah Lipstadtová označuje jejich počínání v podtitulu své knihy jako „útok na pravdu a paměť“ (Lipstadtová 2001). Základní myšlenka popíračů, že nacisté nikdy neměli v úmyslu vyvraždit Židovstvo, je většinou zdůvodňována pseudovědeckými argumenty, které jsou založeny na „obecné představě mezinárodní židovské konspirace, na víře v univerzální židovskou nenávist v Nežidy a v židovskou «chamtivost»“.³²

Popírání holocaustu se začalo vyvíjet v Evropě, kde však působení popíračů na společnost nemělo – hlavně vzhledem k autentickému prožitku války většinou

³⁰ Nejen případ Barbie, „obsah díla“. V archivu ČT uloženo pod IDEC: 283 430 71386.

³¹ „Tyto rozdíly [mezi „jemnými“ a „tvrdými“ popírači holocaustu] jsou však jen zřídka úplně jasné, jelikož vyžadují příliš mnoho soudržnosti od onoho světa bigotnosti a falešných argumentů, ve kterém se tito lidé pohybují“ (Eaglestone 2005: 13).

evropského obyvatelstva – téměř žádný úspěch. Naopak ve Spojených státech a v Kanadě byly pro jejich působení mnohem příhodnější podmínky – jednak díky posvátné a dlouhé tradici ústavou chráněné svobody slova, dále pak kvůli v akademických kruzích zažitě preventivní nedůvěře vůči moci a jí prezentovaným názorům a konečně také proto, že hlavní aktéři sporu – nacisté a Židé – byli většinové americké společnosti spíše cizí. Navíc, latentní (a místy i otevřený) antisemitismus, který sehrál svou roli také v období maccarthysmu, byl ve vyšších vrstvách americké společnosti dlouhodobě přítomen.

V Evropě tedy vyšly nejprve knihy Maurice Bardèche a Paula Rassiniera (viz kapitola 2.7) a pak se centrum popíračů holocaustu přeneslo za oceán, přičemž lživé a pochybné argumenty těchto Evropanů zde posloužily jako základ dalšího „výzkumu“. Následovaly knihy a soudní kauzy Arthura Butze (*Podvod dvacátého století*), Ernesta Zündela (*Západ, válka a islám*), Richarda Harwooda (*Zemřelo skutečně šest milionů?*), tzv. *Leuchterova zpráva*³³ a založení světového centra popíračů holocaustu s názvem *Institut pro historickou revizi* (Institute for Historical Review) v kalifornském Newport Beach roku 1978 (více viz Lipstadtová 2001).

Průlomovým z hlediska legality a legitimity popíračů byl rozsudek ve sporu mezi britským historikem Davidem Irvingem, autorem knihy *Hitlerova válka* z roku 1977 (česky: Irving 1998), a americkou historičkou Deborah Lipstadtovou. Ta jej v knize *Popírání holocaustu* (Lipstadtová 2001) označila za obhájce Hitlera, antisemitu a za popírače holocaustu a Irving jí zažaloval za to, že „zničila jeho legitimitu historika“. Soudní spor, který probíhal v Británii od 11. ledna do 11. dubna 2000, Irving prohrál a v rozsudku dal soudce plně za pravdu tvrzením Deborah Lipstadtové (více viz Eaglestone 2005).

---

³² *Holocaust Denial in the Middle East: The Latest Anti-Israel Propaganda Theme*. 2001. New York: Anti-Defamation League, s. 1.

³³ Jedná se kultovní popíračský materiál „dokazující“, že v Osvětimi, Birkenau a Majdanku neexistovaly plynové komory. Přestože byl její autor, konstruktér popravčích zařízení v amerických věznicích Fred A. Leuchter před kanadským soudem usvědčen ze lži a z podvodu (např. tvrdil, že prováděl chemickou analýzu vzorků z Osvětimi, na což neměl ani vzdělání, schopnosti či znalosti a ani nástroje), jeho spisek slouží stále v popíračské komunitě jako důkaz neexistence vyhlazovacích táborů (více viz Lipstadtová 2001: 207-229).

1.2.4.2 Delegitimizace Izraele

Někteří zastánci teorie „nového antisemitismu“ se domnívají, že Stát Izrael je přijímán jako „Žid světa“, jeho obyvatelé, že jsou opět „ghettoisováni, izolováni a démonizováni“ (Chesler 2003: 4-5). Postavení Státu Izrael na světové scéně se prý podobá situaci psance, vyštvaného ostatními národy z rodiny civilizovaných zemí. Proti jeho politice používají ostatní státy nejrůznější politické a mezinárodněprávní obstrukce a nevynechají jedinou příležitost popřít legitimitu jeho existence či jej označit za pouhou „závorku v dějinách“³⁴ (Trigano 2005: 184-201).

Tento pohled neodpovídá zcela skutečnosti, neboť není široce sdílen světovou židovskou komunitou ani v samotném Izraeli. Jistě existuje významný proud současného antisemitismu, který se soustřeďuje na popírání práva Izraele na existenci v té formě, v jaké byl sionisty založen – tedy jako židovský stát. Významnou roli v tom hraje syntéza argumentace popíračů (holocaust je „židovský výmysl“), sympatie vůči Palestincům jako jediným skutečným obětem (příp. „obětem obětí“) a odpor proti sionismu jakožto k reziduu v poválečné Evropě již přežitého nacionalismu.

V Evropě je delegitimizace Izraele založena na zpochybňování historické oprávněnosti návratu Židů do Svaté země, označování Státu Izrael za poslední³⁵ baštu západního kolonialismu na Blízkém východě, jeho srovnávání s křížáckými státy v Levantě ve středověku apod. Hranice mezi zpochybňováním legitimacy Izraele a antisemitismem je mnohdy nejasná a záleží vždy na kontextu a na argumentech k tomu použitých. Ne každá kritika Izraele je nutně antisemitismem.

1.2.4.3 Antisemitismus v islámském světě

Založení Státu Izrael v prostředí do té doby většinově muslimské společnosti vedlo k oživení antisemitismu v zemích Blízkého východu i v muslimských komunitách jinde ve světě. Staré západní antisemitské stereotypy zažily v muslimském světě

---

³⁴ Shmuel Trigano naráží na výrok přisuzovaný prezidentu Chirakovi, jak o něm píše např. ve své knize ředitel deníku Le Monde Jean-Marie Colombani: „*Tato možnost [zmizení Izraele] je stále otevřeněji zmiňována ... Slyšíme to i v okolí současného prezidenta republiky Jacquesa Chiraka. Je z dlouhodobého hlediska dějin, říkají, Izrael něčím víc než jen peripetii? Závorkou?*“ (Colombani 2002: 93-94).

velký „comeback“, *Protokoly sionských mudrců*, Fordův *Světový Žid* a nejrůznější pamflety popíračů holocaustu jsou v arabských a perských vydáních masivně šířeny a často nekriticky přijímány.

V muslimském světě historicky existující antijudaismus, motivovaný tím, že Židé odmítli uznat Muhammada za posledního z proroků, je zachycen na mnoha místech v Koránu.³⁶ Židovská imigrace do britské mandátní Palestiny a vyhlášení Státu Izrael tyto latentní tendence oživily a přidaly k nim ještě politický rozměr. Spojením antijudaismu s antisemitskými předsudky exportovanými z Evropy a také ze Sovětského svazu vznikla současná podoba antisemitismu v islámském světě. „*Představa, že Západ vytvořil Izrael, aby odčinil svou vinu za pokus o genocidu Židů během druhé světové války, je na Blízkém východě široce rozšířena; spojená s nepřítelstvím vůči Izraeli vede mnoho Arabů k nářkům na to, že oni « platí » za hříchy Západu.*“³⁷

Současný prezident palestinské samosprávy Mahmúd Abbás (Abú Mazen) zpracoval svoji doktorskou práci s názvem *Odvrácená tvář: Tajné vztahy mezi nacismem a sionismem* (Al-Wajh al-Akhar: al-'Alaqaq as-Sirriya bayna an-Naziya wa's-Sihyuniya³⁸), ve které tvrdí, že během druhé světové války nezahynul „ani jeden milion Židů“ a že sionistické hnutí aktivně spolupracovalo s nacisty během holocaustu (Karsch, *Middle East Quarterly*, jaro 2004).

Popírání holocaustu nebo umenšování jeho rozsahu je dnes nejběžnější formou antisemitismu v islámském světě. Historický revizionismus nabývá v zemích Blízkého východu dvou základních forem. Agresivnější teze říká, že Hitler nestačil dokončit svou práci a že kdyby byli nacisté zavraždili více Židů, nebyl by po válce problém se Státem Izrael.³⁹ Druhý, častější případ revizionistického diskursu

---

³⁵ V současnosti – vzhledem k americké invazi do Iráku – má jít spíše o nejdéle přetrvávající západní „kolonizaci“ na Blízkém východě.

³⁶ Např. „*A věru zjistíš, že lidé, kteří jsou největšími nepřáteli věřících, jsou židé...*“ (Korán, súra 5: 84), „*Vy, kteří věříte, neberte si za přátele židy ani křesťany; ti se přátelí mezi sebou; a kdokoliv si mezi nimi najde přítele, stane se jedním z nich*“ (Korán, súra 5: 51).

³⁷ *Holocaust Denial in the Middle East: The Latest Anti-Israel Propaganda Theme*. 2001. New York: Anti-Defamation League, s. 2.

³⁸ 1984. Ammán: Dar Ibn Rushd.

³⁹ Například Ahmad Ragab, komentátor egyptského deníku L-Akhbar napsal v 20. 4. 2001: *Poděkujme Hitlerovi, že se pomstil na Izraelcích v předstihu za Palestince. Můžeme si jen naříkat, že tu oplatu nedokončil.*“ (*Holocaust Denial in the Middle East*. 2001. Ibid, s. 2).

v arabském světě polemizuje s udávaným počtem obětí holocaustu – tak jak to např. psal ve své doktorské práci Mahmúd Abbás či jak řekl pro italský list *La Republicca* šejk Ikrima Sabrí, velký muftí Jeruzaléma: „*Šest milionů Židů zemřelo? V žádném případě, bylo jich mnohem méně. Přestaňme s tou pohádkou využívanou Izraelem k tomu, aby si získal mezinárodní solidaritu.*“⁴⁰

Evropští a američtí popírači holocaustu si získali v islámském světě popularitu. *Zakladatelské mýty izraelské politiky* Rogera Garaudyho se staly referenční knihou, na kterou se odvolávají radikální islamisté i akademičtí historikové v mnoha islámských zemích. Odvolávají se na něj také novináři píšící o konfliktu s Izraelem. Do arabštiny bylo přeloženo dvanáct Garaudyho knih a interview s autorem publikovalo mnoho deníků v arabském světě (Nordbruch 2001: 2-4).

Častým námětem debat o antisemitismu v izraelsko-palestinském konfliktu je antisemitský obsah palestinských školních učebnic. I v době, kdy probíhal tzv. mírový proces, vydávala palestinská samospráva s finanční podporou Evropské unie a UNESCO učebnice živící nenávist vůči Izraeli a Židům. „*Rozbor obsahu těchto knih vede ke smutnému konstatování: jsou daleko od toho, aby hlásaly vzájemné uznání, mírové soužití s Izraelci, tyto učebnice šíří nenávist vůči Izraeli a Židům*“ (Manor – Taguieff 2003). Jiní autoři (např. Boniface 2003) však upozorňují na to, že mnohdy jsou citace svědčící o výchově k nenávisti vůči Židům v palestinských školách účelově špatně překládány nebo pocházejí z učebnic dovezených z jiných arabských zemí (např. Egypta či Jordánska).

Spojení odporu vůči Americe s nenávistí vůči Izraeli je častým jevem v muslimských zemích. V zemích Blízkého východu je například velmi rozšířená teorie o tom, že teroristický útok ve Spojených státech 11. září 2001 zinscenovala izraelská tajná služba Mosad, aby tak měl Izrael ospravedlnění pro své útoky proti Palestincům. Podobně i Bushova irácká válka je v této oblasti nezřídka chápána jako dílo Židů ovládajících údajně americkou administrativu (Schoenfeld 2005: 124-126).

---

⁴⁰ *La Republicca*, 24. 3. 2000 (cit. dle Nordbruch 2001: 1).

1.3 Nový antisemitismus?

Poprvé se teorie o „novém“ antisemitismu objevila již na počátku sedmdesátých let ve Spojených státech. Autory knihy *Nový antisemitismus* (The New Anti-Semitism), kterou vydala v roce 1974 Liga proti pomluvám (Anti-Defamation Ligue, ADL) spolu s B'nai B'rith, jsou Arnold Foster a Benjamin R. Epstein a první kapitulu knihy otevírají otázkou: „*Jsou poválečné líbánky se Židy pryč?*“ Mízi poválečné sympatie vůči Židům a Izraeli? (Foster 1974: 1). Odpověď, kterou autoři nabízejí, zní, že koncem šedesátých let vyprchal „étos soucitu“ se Židy a ti již nejsou viděni světem jako oběti, nýbrž jako pachatelé.

Situace vyžaduje podle autorů redefinici pojmu antisemitismu. Takto redefinovaný – tedy „nový“ – antisemitismus se vyznačuje „*bezohlednou lhostejností k židovským zájmům vyjadřovanou institucemi či osobami, které by byly šokovány, kdyby je někdo pokládal za antisemity.*“ Navrhují raději změnit – a de facto podstatně rozšířit – definici pojmu antisemitismus, než aby použili pro jevy, které je zneklidňují, výraz jiný a pravděpodobně vhodnější. Například delegitimizace či zpochybňování politiky i existence Izraele.

Hlavním proponentem tohoto nového antisemitismu má být radikální levice, která se zaštituje obranou lidí třetího světa.⁴¹ „*V tomto boji je židovská komunita chápána jako součást nepřítele doma, židovský stát, Izrael, plní tuto úlohu v zahraničí*“ (Foster 1974: 11). Američané podle autorů zapomínají na hrůzy holocaustu a místo někdejší solidarity s malým a ohroženým státem pohlížejí na izraelské války s nepochopením a záští. „*Jsou-li Židé nyní bráni jako legitimní objekt kritiky, opovržení a pomluv, není-li na židovské zájmy pohlíženo přinejmenším rovnocenně jako na zájmy jiných menšin – pak se buď vracíme ke staré a nechvalně známé formě hledání obětního beránka, nebo je na blízku něco velmi nového a potenciálně velmi nebezpečného*“ (Foster 1974: 18).

---

⁴¹ Tzv. *tiers-mondisme* (od slova „tiers“ = třetí a „monde“ = svět) je levicová doktrína zdůrazňující solidaritu Západu se třetím světem z důvodu jeho zodpovědnosti za období kolonizace. Kolonizace je podle zastánců tohoto světového názoru hlavní příčinou dnešních problémů rozvojových zemí třetího světa. Myšlenky tiers-mondistů byly vlivné zvláště v šedesátých a sedmdesátých letech, za jejich kultovní knihu je pokládáno dílo Frantze Fanona *Psanci země* (Les damnés de la terre) z roku 1961.

Je tedy „nový“ antisemitismus novým i o téměř třicet let později, kdy o něm píše americká autorka Phyllis Cheslerová? Zdá se, že trend popisovaný Fosterem a Epsteinem zůstává v hlavních rysech stejný i po třiceti letech – hlavním aktérem antisemitismu se stala levice zasazující se za zájmy Palestinců, dochází k demonizaci Izraele a jeho radikálnímu odsuzování. Cheslerová ve své knize z roku 2003 rovněž s názvem *Nový antisemitismus* (The New Anti-Semitism) dokonce přejímá i výrazivo svých předchůdců, když píše o letech 1948-1968 jako o „krátkém období líbánek mezi světem a Židy“ (Chesler 2003: 43). V hodnocení období do konce šedesátých let se se svými předchůdci shoduje, ale na otázku, proč je antisemitismus „nový“ i na počátku třetího tisíciletí odpověď nedává.

Sedmdesátá léta označuje autorka, americká feministka, za „začátek moderních [jindy říká postmoderních] pogromů“. Za první z nich považuje rezoluci Valného shromáždění OSN z roku 1975 o tom, že sionismus je formou rasismu. „*Nebyl jako staré pogromy, kdy byly zapalovány synagogy, znásilňovány ženy, děti napichovány na bajonety, židovští muži mučeni a vražděni. Bylo to něco jiného: pogrom neustávajících slov a myšlenek, používání totálního zastrašování,... demonstrační proces a smrt*“ (Chesler 2003: 53). Vypočítává v této souvislosti několik násilných protižidovských útoků z let 1967-2001 – v Americe, Evropě, arabském světě i v Izraeli. Další předěl ve vývoji antisemitismu představuje 11. září 2001.

Teroristický útok na USA autorka považuje za další mezník v historii „nového“ antisemitismu. Židé jsou obviňováni z jeho přípravy, kolují opět konspirační teorie a dochází ke spojování antisemitismu s antiamerikanismem. „*Válka proti Židům je nyní také válkou proti Americe a Západu a proti našim sdíleným kulturním hodnotám.*“ Jako příklad uvádí vraždu amerického novináře židovského původu Daniela Pearl v Pákistánu (Chesler 2003: 72-73). Po 11. září se svět změnil a v jádru této proměny leží podle Cheslerové právě nový antisemitismus. Nově se schovává za antisionismus, antikolonialismus, antirasismus, pacifismus, používá dvojí měřítko – přísné pro Židy a Izrael, benevolentní pro Palestince. „*Ano, vítejte v krvavém 21. století. Kdo by si byl představil, že by zde vůbec mohl být nový druh antisemitismu, který je šířen po celém světě jak starou pravicí, tak i novou levicí,*

médii i intelektuály a muslimy – antisemitismus prudší a nebezpečnější pro identitu a bezpečnost Židů než cokoli od dob Hitlera?“ (Chesler 2003: 82).

Kniha Phyllis Cheslerové je manifestem spíše než vědeckým pojednáním. Argumenty si místy protičečí, její definice „nového“ antisemitismu jsou vágní a snadno zpochybnitelné, fakta cituje buď nepřesně nebo zjevně nepravdivě,⁴² mezi prameny najdeme z valné části jen odkazy na agenturní zprávy či na webové stránky.

O něco propracovanější argumentaci rozvinul ve své knize *Nikdy více? Hrozba nového antisemitismu* (Never Again? The Threat of the New Anti-Semitism) předseda Ligy proti pomluvám (ADL) Abraham H. Foxman. Zaměřuje se hlouběji na rozbor jednotlivých případů antisemitských útoků – fyzických i verbálních – a staví do středu otázku antisionismu. Antisionismus, tak jako všichni zastánci teorie o „novém antisemitismu“, pokládá za formu antisemitismu tvářící se „politicky korektně“ (Foxman 2003: 18-19). Soustřeďuje se na vzestup antisemitismu v islámském světě a na propalestinská hnutí na Západě. Foxmanův styl je vyzrálejší, ale vzkaz, který má kniha vyslat, je stejný jako u Cheslerové: zvedá se vlna největší nenávisti vůči Židům od dob holocaustu.

Přes většinou chabou argumentaci a aktivistický apel se idea „nového antisemitismu“ dostala jako import ADL do Británie, kde se stala námětem již podstatně sofistikovanější a méně ideologické debaty. V časopise *Commentary* publikoval Josef Joffe článek *Démoni Evropy* (The Demons of Europe), ve které tezi o „novém antisemitismu“ hájí.⁴³ Naopak její přesvědčivé zpochybnění otiskl v listu *The Guardian* oxfordský profesor Brian Klug, který svojí polemiku o „mýtu nového antisemitismu“⁴⁴ postavil na tom, že jeho největší velkou chybou je směřování antisemitismu s antisionismem a to, že ze silícího odporu proti Šaronově politice usuzuje na globální „válku proti Židům“, jak to dělá Cheslerová. Antisionismus je zcela legitimním postojem nesouhlasu s myšlenkou státu

---

⁴² Například bez odkazu k jakémukoli zdroji tvrdí, že katolická církev zabila v Evropě během tří set let 9 – 11 milionů žen, které obvinila z čarodějnictví! (Chesler 2003: 27). To by znamenalo v průměru 82-100 žen denně.

⁴³ Joffe, Josef. 2004. *The Demons of Europe*. *Commentary*, January 2004.

⁴⁴ Klug, Brian. 2004. *The Myth of the New Anti-Semitism*, *The Nation*, 15. 1. 2004.

postaveného na principech židovského nacionalismu. Tento postoj je ostatně nejvíce rozšířen právě ve světové židovské komunitě, z níž žije v Izraeli jen méně než polovina.⁴⁵ Klug připomíná, že politický sionismus byl „již od počátku mezi Židy kontroverzním hnutím. A je jím i dnes – říci to není nic protižidovského.“⁴⁶ Je zcela legitimní položit si otázku, zda se nemá Stát Izrael raději definovat jako stát všech svých obyvatel, spíše než jako stát všech Židů. „Nemusíte být antisemitou, když odmítáte názor, že Židé představují samostatný národ v moderním slova smyslu nebo že Izrael je židovským národním státem.“⁴⁷

Izraelský politik, několikanásobný ministr za stranu Likud a někdejší vězeň gulagu Nathan Šaranský přišel s tzv. *3 D testem*,⁴⁸ který nastavuje kritéria, podle nichž lze určit, zda se jedná o „nový antisemitismus“ nebo o legitimní kritiku politiky Státu Izrael. Zpočívá v tom, že zhodnotíte daný případ z hlediska tří základních kategorií: delegitimizace (např. popírání práva Izraele na existenci), démonizace (např. židovské spiknutí, přirovnávání sionistů k nacistům, apod.) a dvojí měřítko (např. formou posuzování Izraele přísněji než jiných zemí, které dělají podobnou politiku). Splňuje-li nějaký výrok některý z těchto tří hledisek, je podle Šaranského pravděpodobné, že jde o antisemitismus. „Nový antisemitismus“ je „nový“ právě tím, že v sobě integruje všechny tři tyto charektistiky.

Francouzská debata o „nové judeofóbii“ se sice s touto anglosaskou shoduje v podstatě argumenentů obou stran, ale není jejím pokračováním. Začala dokonce dříve (2001 – 2002) a probíhá paralelně s ní. Narozdíl od té britské, převažují ve Francii hlasy zastánců teorie o vzniku nového druhu antisemitismu nad jejími odpůrci.

---

⁴⁵ V Izraeli žije v současné době přes pět milionů lidí Židů, přičemž ceslosvětově se jejich počet Židů odhaduje na 13 milionů . Více Židů než ve Státě Izrael, 6,3 miliónu, žije ve Spojených státech, po nich následuje s velkým odstupem Francie. Ještě nedávno byla třetí nejpočetnější židovská komunita v bývalém Sovětském svazu, ale po několika emigračních vlnách (zvláště těch nejsilnějších z konce osmdesátých a počátku devadesátých let), během nichž odešlo více než milion ruských Židů do Izraele, jí na třetí pozici vystřídala právě Francie.

⁴⁶ Klug, Brian. 2003. No, anti-Zionism is not anti-Semitism. *The Guardian*, 3. 12. 2003.

⁴⁷ Klug. 2003. Ibid.

⁴⁸ Sharansky, Nathan. 2004. Antisemitism in 3-D. <http://www.antisemitismus.net/europa/sharansky-1.htm> (1. 2. 2006)

2. Antisemitismus a Židé ve Francii

Popsat zde být ve stručnosti dějiny francouzského antisemitismu by bylo ambicióznější velkou na tento omezený prostor. Vzhledem k tomu, že tato práce pojednává o současném stavu antisemitismu ve Francii, je nezbytné zmínit se zde alespoň selektivně a spíše obecně o některých významných obdobích dějin francouzských Židů z hlediska moderního antisemitismu. Bez základní znalosti komplikované minulosti francouzsko-židovských vztahů nelze dnešním problémům plně porozumět. V současné debatě se k nim autoři často vrací.

2.1 Židé v předrevoluční Francii

Židé žili ve Francii kontinuálně již od raného středověku. První větší vlna přišla do Galie v 6. století, později bylo silnější židovské osídlení v povodí Rhôny (včetně tzv. papežových Židů v Avignonu⁴⁹) a v Normandii. Existence synagog na francouzském území byla poprvé doložena v Paříži v roce 582 a v Orléans o tři roky později. V roce 1306 vypověděl Židy z Francie král Filip IV. Sličný, ale jen na čas nutný k tomu, aby se zmocnil jejich majetku.

V osmadvacemiliónové předrevoluční Francii žila komunita téměř padesát tisíc převážně aškenázských⁵⁰ Židů soustředěných hlavně v Alsasku a Lotrinsku. Menší komunita sefardských⁵¹ Židů původně vyhnaných ze Španělska (1492) a z Portugalska (1497) žila na jihozápadě země, zvláště v Bordeaux a Bayonne a stále přetrvávalo židovské osídlení v povodí řeky Rhôny (Klein 2002: 23).

Osvícenci vyčítali Židům pověrčivost, uzavřenost a odpor vůči nároku rozumu na dominantní roli v dějinách. Jeden z nejvýznamnějších filosofických předchůdců

---

⁴⁹ Avignon a některá okolní provensálská města jako Carpentras, Cavaillon a L'Isle-sur-la-Sorgue spadala od začátku 14. století pod přímou suverenitu papeže sídlícího ve 14. století v Avignonu. Až do raného novověku zde měli židé jedno z mála bezpečných míst v Evropě, byli pod ochranou Svaté stolice a církve. Jejich počet však nikdy nepřekračoval 3000 osob. Židům udělil ochranu avignonského biskupa již císař Bedřich Barbarossa v roce 1178. Tři roky poté co je v roce 1306 král Filip V. z Francie vypověděl, vznikl v Avignonu papežský stát (papež Klement V.) a část vyhnaných židů přijal pod svou ochranu. Z právního hlediska zde měli židé stejné postavení jako křesťané, což jinde v Evropě neplatilo až do francouzské revoluce (Bruley, Yves. 2004. *En Comtat venaissin et en Avignon: Sous la protection des papes. Historia thématique*, č. 87).

⁵⁰ Židovstvo se dělí na dvě velké skupiny – aškenázské a sefardské Židy. Aškenázští Židé (hebrejsky aškenazim) jsou Židé dříve usedlí ve střední a východní Evropě. Název pochází z hebrejského označení pro území dnešního Německa.

Francouzské revoluce François-Marie Arouet, zvaný Voltaire (1694-1778) napsal ve svém *Filosofickém slovníku* (Dictionnaire philosophique) z roku 1757 velmi nelichotivá slova o Židech, která byla později z mnoha pozdějších vydání tohoto díla (včetně českého⁵²) vypouštěna. Antisemitští revizionisté si jich však dodnes velmi považují a jejich vyškrtávání je pro ně důkazem překrucování historie v zájmu politické korektnosti. Slovníkové heslo „Židé“ mimo jiné obsahovalo tvrzení, že Židé jsou „*barbarským národem, který v sobě spojuje již dávno největší lakotu s nejohavnější pověřivostí a s nepřekonatelnou nenávisť vůči lidem, kteří jej tolerují a kteří jej obohacují.*“ Nebo dále: „*Ten malý židovský národ se odvažuje stavět na odiv svoji nesmiřitelnou nenávisť vůči všem národům.*“⁵³ Pod heslem „Lidojedi“ téhož slovníku Voltaire napsal: „*Proč by Židé nebyli bývali lidožrouty? Bylo by to to jediné, co by vyvolenému národu chybělo, aby byl nejohavnějším lidem pod sluncem*“ (Voltaire 1997: 139).

Prvním významným krokem na cestě k emancipaci Židů ve Francii bylo zrušení tzv. židovské daně z hlavy v lednu 1784 králem Ludvíkem XVI. Tato ve své době v evropských zemích obvyklá dávka sloužila od středověku k ochraně Židů samotným králem buď před zvlášť místních knížat, nebo jako „výpalné“ před antisemitskými pogromy lidu. Významný osvícenský klerik a revolucionář Henri Grégoire, zvaný častěji Abbé Grégoire (1750-1831), proslul ještě za starého režimu vydaným *Esejem o fyzickém, morálním a politickém obrození Židů* (Essai sur la régénération physique, morale et politique des Juifs, 1788), ve kterém na jedné straně brojí proti všestranné diskriminaci Židů a otevřeně kritizuje katolicismem podporované předsudky vůči nim, na druhé straně však přiznává, že jeho konečným cílem je přimět židy ke konverzi. Jeho esej však zdůraznila také sekulární a univerzalistické ideály osvícenství, které inspirovaly Francouzskou revoluci: „*Židé jsou členy univerzální rodiny, která má ustanovit bratrství mezi*

---

⁵¹ Sefardští, nebo též orientální Židé jsou Židé původně vyhnaní ze Španělska (1492), kteří se poté usadili převážně v arabských zemích Blízkého východu. Název pochází z hebrejského výrazu pro Španělsko – Sfarad.

⁵² Voltaire. 1997. *Filosofický slovník*. Praha: Votobia.

⁵³ Voltaire. *Filosofický slovník*, V. svazek, cit. dle: <http://www.vho.org/aaargh/fran/livres4/voltaire.pdf>. Ve svém *Pojednání o metafyzice* (Traité de métaphysique) navíc napsal: „*Běloši se zdají být nadřazeni černošům, stejně jako jsou černoši nařazeni opicím a opice škeblím*“ (Messadié 2000: 210).

všemi národy.“⁵⁴ Abbé Grégoire se během revoluce jako poslanec Konventu ujal prosazování svých ideálů do praxe.

2.2 Revoluce a emancipace

Francouzská revoluce přinesla skutečné zrovnoprávnění židů⁵⁵ a Francie se stala první evropskou zemí neuplatňující žádná omezení vůči osobám židovského vyznání v oblasti politických práv. *Deklarace práv člověka a občana* (26. 8. 1789) zakotvovala všeobecnou rovnost před zákonem, o postavení židů však explicitně nehovořila. Nejprve bylo zvláštním zákonem ze dne 28. ledna 1790 výslovně přiznáno postavení občana „majícího všechna politická práva“ pouze komunitě sefardských židů z Bordeaux, Bayonne a Daxu, nikoli však ostatním, především alsaským a lotrinským židům. To přinesl až *Dekret* ze dne 27. září 1791, který udělil všem židům francouzské státní občanství.⁵⁶

V debatě o emancipaci židů v revolučním Konventu pronesl hrabě Stanislav z Clermont-Tonnere dnes již klasická slova vystihující dodnes platné sebepojetí francouzského občanského národa ve vztahu k národnostním menšinám: „*Židům bychom měli odmítnout vše jako národu, ale měli bychom jim přirknout vše jakožto jednotlivcům... Je třeba, aby se stali individuálními občany*“ (cit. dle Klein 2002: 24). Tak se zrodila strategie tzv. individuální integrace do občanského národa, která se později uplatňovala vůči imigrantům.⁵⁷ Židé, kteří byli po dvě tisíciletí objektem kolektivní exkluze, jsou mimochodem v rámci francouzské společnosti těmi, kteří se zásady individuální integrace drží nejpevněji.

Jeden z autorů Deklarace práv člověka a občana, girondista a poslanec Konventu za departement Aube Jean-Paul Rabaut de Saint-Étienne (narozen 1843 –

⁵⁴ kap. XXVII, cit. dle <http://www.leboucher.com/vous/gregoire/juifs.html>, (9. 8. 2005)

⁵⁵ Záměrně zde používám malé „ž“, neboť šlo v této době především o náboženskou identitu vyznavačů judaismu, která je odlišovala od většinové společnosti v jejich právech, diskriminovala je a byla překážkou jejich rovnoprávnosti.

⁵⁶ Britský historik Paul Johnson upozorňuje na „podezřelý dovětek“, který byl parlamentem připojen k tomuto dekretu. Ukládá se jím vládě, aby „*ve východní Francii dohlížela na dluhy, které měli lidé u Židů.*“ (Johnson 1996: 295)

⁵⁷ Opakem individuální integrace je integrace skupinová. Ta je uplatňována především v britské společnosti a směřuje k integraci přistěhovalců jakožto příslušníků svých etnických či náboženských skupin. Tato integrace vytváří předpoklady pro existenci společnosti založené na multikulturalismu či komunitarismu. (více viz Barša 1999) Právě komunitarismus je ve Francii chápán jako hrozba pro sociální soudržnost a byl

gilotinován 1893) pronesl v rozpravě před poslanci: „*Žádám tedy, pánové... pro všechny nekatolíky v království to, co vy žádáte pro sebe – svobodu a rovnost v právech. Žádám to i pro onen zavržený národ [peuple arraché] z Asie, stále bloudící, který je stále psancem, neustále pronásledován již po osmnáct století, ...a kterému nemůžeme v nejmenším vytýkat jeho mravy, protože ty jsou plodem našeho barbarství a ponížení, k němuž jsme jej my nespravedlivě odsoudili!*“ (cit. dle Poliakov 1968: 233). Vytýkat Židům pokleslé mravy byl oblíbený námět antisemitů nejrůznějšího ražení – od katolíků, kteří jim vytýkali náboženskou zaostalost a „farizejství“, přes radikály, kteří je obviňovali ze zpátečnictví, socialisty vinícími Židy z lásky k penězům a obchodu až po nejrůznější estéty pokládající je za špinavé obyvatele ghett šířící nakažlivé nemoci.

Za účelem rychlejší asimilace Židů se Napoleon I. Bonaparte pokusil o spektakulární „obnovu“ klasické soudně-politické instituce starověkého Izraele tzv. Velkého Sanhedrinu a 30. 5. 1806 jej ustavil svým dekretem. Jednalo se o shromáždění 95 rabinských učenců jmenovaných prefekty jednotlivých departementů, kteří zasedali v Paříži v období od 9. 2. do 9. 3. 1807. Okruhy problémů, o kterých Velký Sanhedrin jednal, byly v první řadě židovské rodinné právo a jeho sladění s právem stanoveným Napoleonovým občanským zákoníkem (*Code civile*) z roku 1804, povinné přijetí rodinných příjmení a problémy týkající se odvodu židů do armády. Nakonec se rabíni jednomyslně shodli na tom, že pro židy musí být závazný občanský zákoník, a dokonce se z vděčnosti císaři zavázali, že židé „*musí bránit Francii až do smrti*“.⁵⁸

Jak upozorňují Ian Buruma a Avishai Margalit, zavedla Francouzskou revolucí zajištěná emancipace Židů podnět k novému druhu antisemitismu ve formě představy o existenci židovského spiknutí. „*Napoleonova emancipace Židů a jeho snaha zavést univerzálně platné normy a zákony v celé Evropě měly za následek paranoidní víru, že je loutkou v rukou Židů či dokonce že on sám je tajný Žid.*“ (Buruma – Margalit 2005: 53). Tato představa, s jejímiž obdobami se v této práci ještě několikrát setkáme, dosáhla svého vrcholu v tzv. Protokolech sionských

---

předmětem mnoha diskusí zvláště v souvislosti s přijetím zákona proti ostentativnímu nošení náboženských symbolů ve školách v roce 2004.

⁵⁸ Pigeard, Alain. 2004. *Napoléon réorganise le culte. Historia thématique*, č. 87.

mudrců⁵⁹ na konci 19. století, v nichž se Židé údajně se chystající na převzetí vlády nad světem takto vyznávají: „Vzpomeňte na francouzskou revoluci, kterou jsme nazvali Velkou – protože taje jejích příprav dobře známe, neboť to byla práce rukou našich“ (Protokoly 1926: 20).

2.3 III. republika a Dreyfusova aféra

Třetí francouzská republika (1870-1940) byla poznamenána přítomností antisemitismu ve společenském i politickém životě prakticky po celou dobu své existence, včetně revoluční pařížské Komuny (1871) i tzv. Panamského skandálu (1892),⁶⁰ který „připravil půdu“ pro antisemitské vášně Dreyfusovy aféry. Vedle sebe vznikly a vyvíjely se dva proudy antisemitismu, které, jak uvidíme dále, existují až do dnešních dnů: pravicový, tedy nacionalistický, šovinistický a rasový antisemitismus a levicový, protikapitalistický antisemitismus. Narozdíl od antisemitismu národovecké pravice, nebyl antisemitismus většinovým rysem socialistické levice, ale spíše se vyskytoval jen u některých jeho okrajových proudů.

První výraznou postavou levicového francouzského antisemitismu byl spisovatel Alphonse Toussenel (1803-1885), který vydal v roce 1845 knihu *Židé, králové epochy* (Les Juifs, rois de l'époque), ve které útočí na Židy jakožto na kapitalisty, kteří parazitují na životě společnosti, žijí na její úkor. Obchod, ze kterého podle něj Židé umí jedinež žít, je totiž neproduktivní zaměstnání, které nezaslouženě těží z práce jiných.⁶¹

---

⁵⁹ *Protokoly sionských mudrců* jsou slavným antisemitským spisem – podvrhem, pravděpodobně vyrobeným tajnou policií ruského cara Mikuláše II. pro povzbuzení lidového antisemitismu na konci 19. století. Jak uvádí Leo Pavlát, téměř polovina textu Protokolů je doslova opsaná z pamfletu Maurice Jolyho s názvem *Dialog v pekle mezi Machiavellim a Montesquiem* vydaném v roce 1864 v Bruselu. Protokoly mají budit zdání, že jde o tajný zápis z 1. sionistického kongresu v Basileji (1897) o tom, že se Židé chystají zorganizovat revoluci a ovládnout svět. Dodnes je vydáván v arabských zemích tak jako byl před válkou rozšiřován v Evropě.

⁶⁰ V roce 1892 vypukl skandál kolem financování stavby Panamského průplavu. Poslanec Jules Delahaye obvinil více než sto padesát svých kolegů z Národního shromáždění, že přijali úplatek za to, aby hlasovali pro zákon napravující podhodnocené financování kanálu společností Ferdinanda de Lessepse. Společnost však po přijetí zákona vyhlásila bankrot a zruinovala tisíce drobných akcionářů. Skandál vyvolal vlnu nedůvěry k parlamentnímu režimu a přičivil antisemitskou kampaň Édouarda Drumonta vinícího „židovské“ finanční domy z profitu na bankrotu (Ferenczi 2004: 409).

⁶¹ Sitbon, Michel. 1999. Anti-sémitisme et anti-capitalisme. *Maintenant la lettre*. No. 28, (<http://membres.lycos.fr/maintenantlalettre/antisemitisme.html>).

Antisemitismus části dělnického hnutí 19. století se odráží také v některých dílech anarchisty Pierre-Josepha Proudhona (1809-1865), který například ve svých Denících 27. 12. 1847 navrhol: „Žádat [jejich] vyhnání z Francie, s výjimkou těch, kteří jsou ženatí s Francouzky; zakázat synagogy, nepřipustit je k žádnému zaměstnání [...] Žid je nepřítelem lidského rodu. Je třeba poslat tuto rasu zpět do Asie nebo ji vyhubit.“⁶² Nařčen z antisemitismu byl rovněž nejednou mladý Karel Marx – sám židovského původu – za větu, že „peníze jsou žárlivým bohem Izraele“ ve své Židovské otázce z roku 1844 (česky Marx 1975). Vedle toho, že jsou ztělesněním kapitalismu, byli Židé obviňováni také z šíření ideologie liberalismu, který byl společným nepřítelem levicových i pravicových antisemitů.

Teorii „židozedenářství“, tedy představou o spiknutí Židů a svobodných zednářů proti společnosti a národu, proslula další z výrazných postav francouzského antisemitismu 19. století Henri-Roger Gougenot des Mousseaux (1805-1876) v knize *Žid, židovství a požidovštění křesťanského lidu* (Le Juif, le judaïsme et la judaïsation du peuple chrétien) vydané v roce 1869.

V roce 1886 publikoval „guru“ francouzských antisemitů Édouard Drumont (1844-1917) nejproslulejší dílo francouzského programového ultrapravicového antisemitismu svojí *Židovskou Francií* (La France juive). Podobně jako Wilhelm Marr, postavil i Drumont svojí antisemitskou teorii na pseudovědecký základ domnělé rasové identity Židů. Na rozdíl od náboženského vyznání, které lze změnit konverzí, či národnosti, do které se lze asimilovat, rasová kategorie je nezměnitelnou vlastností, která bude Židy podle Drumonta navždy vydělovat ze společnosti. V knize se objevují známé protizidovské konspirační teorie a také povahová dichotomie mezi tvořícím a heroickým „árijcem“ a vypočítavým, intrikujícím „semitou“. Ve svých necelých padesáti letech publikoval Drumont *Závěť antisemity* (Testament d'un antisémite, 1891), z čehož je zřejmé, že Marrův pojem nejen rychle převzal (vznikl teprve dvanáct let předtím), ale sám se antisemitou hrdě nazýval.⁶³

---

⁶² Proudhon, Pierre-Joseph. 1858. *Carnets*, cit dle Sitbon 1999, Ibid.

⁶³ viz <http://www.19e.org/personnages/france/D/drumont.htm>.

Pamfletista a katolický teolog Henri Desportes vydal v roce 1890 publikaci, která zdůvodňuje a obhajuje obvinění Židů z rituálních vražd. Kniha *Tajemství krve* (*Le mystère du sang*) je metodou svého napsání předchůdkyní děl pozdějších revizionistů, kteří pomocí zmanipulovaných faktů kombinovaných s legendami „dokazují“ smyšlené pověry. Předmluva pamfletu končí těmito slovy „Vyzývám celé Židovstvo, ať dokáže, že obvinění v *Tajemství krve* jsou falešná.“ (Desportes 1890: XXXI).

Další emblematickou postavou francouzského antisemitismu konce 19. a začátku 20. století byl esejista a konzervativní ultrapravicový politik Charles Maurras (1868-1952). Byl ideologem a vůdčí postavou reakčního, royalistického a nacionalistického hnutí *Action française*, které se profilovalo výrazně antisemitsky. Sám Maurras byl vyhraněný bojovník proti modernímu individualismu, který podle něj vede nutně k anarchii a k odloučení jedinců od „těla“ národa. Z vypjatého nacionalismu také pramenil jeho antisemitismus, který chápal Žida jako vykořeněného člověka a tím pádem nebezpečného, ba „nakažlivého“ (individualismem a liberalismem) pro národ. Zhoubu individualismu, revoluce a kosmopolitismu zavlékají do země Židé, kteří představují podle Maurrase jednu ze složek tzv. „*anti-Francie*“ – dále do ní patří protestanté, usazení cizinci a svobodní zednáři.⁶⁴

Pro českého čtenáře – znalého obdobné Hilsnerovy aféry – je antisemitský prvek na *Dreyfusově aféře* ten nejdůležitější a naprosto klíčový. Ne tak pro Francouze, který vnímá tuto aféru také v jejích mnoha jiných dimenzích – především pak jako vrcholnou krizi III. republiky, jako katalyzátor celé škály společenských frustrací své doby.

Minimálně stejnou roli jako fakt, že kapitán dělostřelectva Alfred Dreyfus byl židovského původu, hraje jeho alsaský původ. Francie ztratila Alsasko v prusko-francouzské válce (1870-1871) a to bylo v době vrcholného nacionalistického vzepětí neodpuštělné. Proto také nacionalistická opozice vytahovala „alsaskou kartu“ proti vládě kdykoli měla příležitost. Ve spojení s jeho židovským původem

---

⁶⁴ Cit. dle Vrbata, Aleš. 2004. *Charles Maurras – osobnost a L'action française*, http://www.ufpsv.info/syllabi/2004-2005/2004-05_Vrbata_Maurras.pdf.

byl tedy Alfred Dreyfus ideálním terčem všech „neduhů“ III. republiky jak pro nacionalisty, tak pro konzervativní katolíky a poražené royalisty.

Kauza kapitána Dreyfuse, vypukla na podzim 1894, kdy byl francouzským tajným agentem objeven na německé ambasádě v Paříži dokument se soupisem vojenských tajemství francouzské armády, převážně z oblasti dělostřelectva. Dreyfus byl zatčen a odsouzen na základě jednak chabých (podobný rukopis) a jednak přímo podvržených důkazů. Následně byl degradován a poslán na nucené práce na Ďábelské ostrovy ve francouzské kolonii Guyaně. Kapitánův bratr, Mathieu Dreyfus přesvědčil židovského novináře a literárního kritika Bernarda Lazara, aby se za Dreyfuse postavil. Poté, co ředitel vojenské rozvědky Georges Picquart objevil důkazy ukazující na skutečného viníka špionážní aféry, jiného člena generálního štábu Charlese Esterhazyho, ale soud, ministr války i prezident republiky se jimi odmítli zabývat, přenesla se Dreyfusova aféra do veřejné sféry (Duby 2003: 581-2).

Spisovatel Émile Zola publikoval 13. ledna 1898 na první straně deníku l'Aurore slavný manifest s názvem *Žaluji!* (*J'accuse!*) adresovaný prezidentu republiky Félixu Fauremu. V červenci odešel Zola do londýnského exilu, neboť byl kvůli manifestu *J'accuse!* odsouzen za verbální útok na prezidenta republiky k pokutě 3 000 franků a jednomu roku vězení.⁶⁵ Na Dreyfusově straně (tzv. *dreyfusards*) se dále angažovali například socialista Jean Jaurès, Anatole France, pozdější první francouzský premiér židovského původu Léon Blum, Bernard Lazare, pozdější premiér Georges Clemenceau či mladý Marcel Proust. Proti němu (tzv. *antidreyfusards*), jako obránci „již odsouzené věci“, jak se sami označovali, vystupovali například Charles Maurras, spisovatel Maurice Barrès, nacionalisté Paul Dérouléde, Léon Daudet, katolický aktivista Pierre Drieu La Rochelle nebo Édouard Drumont, jehož list *Svobodná řeč* (*La Libre Parole*) se stal nejvýznamnější tribunou otevřeně antisemitských odpůrců osvobození kapitána Dreyfuse.

---

⁶⁵ O necelý rok později byl rozsudek odvolacím soudem zrušen a Zola se vrátil do Francie 5. června 1899.

Po smrti Félix Faure nařídil nový prezident Émile Loubet obnovu procesu s Alfredem Dreyfusem, který jej sice obvinění nezaváhal, zato prezident mu udělil milost. Do té doby, než byl 12. července 1906 rozsudek nad Dreyfusem zcela anulován, proběhlo ve Francii několik vážných pokusů o státní převrat vedený antidreyfusovci. I z toho je vidět, jakou (svým způsobem zástupnou) roli hrálo obvinění kapitána Dreyfuse pro ventilaci mnoha zájmů a úmyslů skrytých pod povrchem tehdejšího francouzského politického života.

Zmínil jsem se již o anarchistickém novináři a kritikovi židovského původu Bernardu Lazarovi⁶⁶ (1865-1903), který tehdy ve svých jedenatřiceti letech patřil mezi první hybatele Dreyfusovy aféry a první bojovníky za uznání kapitánovy nevinny.⁶⁷ Tato aféra jej vedla k hlubšímu zamyšlení nad fenoménem antisemitismu, nad židovskou identitou v moderní době a nad sionismem, ke kterému se na sklonku svého krátkého života obrátil. Ale již před jejím vypuknutím – v roce 1894 – vydal knihu *Antisemitismus, jeho historie, jeho příčiny* (*L'antisémitisme, son histoire, ses causes*).⁶⁸ V ní se vyslovuje pro úplnou asimilaci Židů jako nástroje pro jejich socializaci.

Lazarova kniha je dodnes ceněna pro autorovu brilantní historickou analýzu antisemitismu, méně již pro způsob, jakým reaguje na moderní antisemitismus a jak se s ním vyrovnává. Antisemitismus „nese v sobě zárodek svého vlastního zničení a to nevyhnutelně, neboť otevírá cestu socialismu a komunismu pracuje na odstranění nejen svých ekonomických příčin, ale rovněž i příčin náboženských a národnostních, které jej zplodily a jež zmizí spolu se společností, které jsou produkty.“⁶⁹ Tak krátké měly být podle Bernarda Lazara vyhlídky moderního antisemitismu. O dva roky později napsal v podobném duchu přímou polemiku s Drumontovou *Židovskou Francií* s názvem *Proti antisemitismu* (*Contre l'antisémitisme*), v níž ztotožňoval přetrvávající antisemitismus s konzervativní reakcí, která se dosud nesmířila s úspěchem Francouzské revoluce.⁷⁰

---

⁶⁶ Jméno Bernard Lazare používal jako pseudonym, pravé jméno znělo *Lazare Marcus Manassé Bernard*.

⁶⁷ V listopadu 1896 vydal v nákladu 300 tisíc exemplářů v Bruselu brožurku *Justiční omyl, pravda o Dreyfusově aféře* (*Une erreur judiciaire, la vérité sur l'affaire Dreyfus*), která údajně přesvědčila Zolu, aby se v aféře začal angažovat (Cercle Bernard Lazare – Grenoble, <http://www.cbl-grenoble.org/present.html>).

⁶⁸ Na internetu je přístupná na <http://kropot.free.fr/Lazare-antisemcauses.htm>.

⁶⁹ Ibid.

⁷⁰ Na internetu je přístupná na <http://kropot.free.fr/Lazare-antisem.htm>.

Lazare se během Dreyfusova procesu seznámil s Theodorem Herzlem (1860-1904). Pro oba, původně přesvědčené asimilacionisty, znamenala Dreyfusova aféra životní a filosofický obrat. Na Herzla, který proces sledoval jako novinář, zvláštní korespondent deníku *Neue Freie Presse*, zapůsobila antisemitská nálada Paříže i celého procesu tak, že urychlila jeho obrat k sionismu. O pět let mladší Bernard Lazare opustil díky Herzlovi své optimistické vize o nevyhnutelném zániku antisemitismu spolu s pokračujícím pokrokem a stal se přesvědčeným sionistou. Do francouzštiny přeložil Herzlův *Židovský stát* (*Der Judenstaat*, 1896) a založil sionistický a socialistický časopis *Pochodeň* (*Le flambeau*). Narozdíl od Herzla však přikládal prvořadý význam sociálnímu osvobození mas Židů z chudoby a teprve poté je možno podle Lazara začít budovat židovský stát.⁷¹

Bernard Lazare zemřel 3. září 1903 v osmatřiceti letech a zanechal za sebou rozsáhlou myšlenkovou pozůstalost vytvořenou během pouhých deseti posledních let svého života. Na jeho odkaz navázali francouzští socialisté a komunisté a dodnes existují ve Francii dva *Kroužky Bernarda Lazara* (*Cercle Bernard Lazare*) hájící principy sionismu, lidských práv, socialismu a rychlého mírové řešení sporu na Blízkém východě.

Zakladatel francouzské sociologie Émile Durkheim označil Dreyfusovu aféru za příznak nemoci francouzské společnosti. V knize *Antisemitismus a společenská krize* (*L'antisémitisme et crise sociale*) vydané pod vlivem této aféry v roce 1899 se zabýval teorií „obětního beránka“ a spojil ji s tehdejšími rústem antisemitismu. „*Trpí-li společnost, pociťuje nutnost najít si někoho, koho obviní ze své bolesti, na kom se pomstí za svá zklamání... Jsou jimi páriové, kteří slouží jako usmiřující oběti.*“ (Durkheim 1975: 253). Upozornil také na to, jak jsou zneužívány antropologické rasové teorie k obhajobě antisemitismu. Durkheim polemizoval s biologizací sociálních věd, tedy s tím, že biologický koncept rasy byl stále častěji používán k vysvětlení lidské povahy⁷² (Keller 2004: 201).

---

⁷¹ Cercle Bernard Lazare – Grenoble, <http://www.cbl-grenoble.org/present.html>.

Emmanuel Levinas, filosof židovského původu, vzpomínal kdysi na mládí strávené v malé vesnici v dnešním Rumunsku, jak mu otec během Dreyfusovy aféry řekl: „Synu, země, která je schopná se rozdělit ve dvě, popřít svou armádu, aby očistila pošlapanou čest jednoho židovského důstojníčka, to je země do které je třeba, abychom se rychle odebrali. Tam, kde jsme, bychom nikdy nenašli žádného Zolu, Anatola France, či dokonce plukovníka Picquarda“ (cit. dle Boniface 2003: 95-96).

2.4 Holocaust a deportace

Poté, co se stal 4. 6. 1936 socialista Léon Blum (1872-1950) francouzským premiérem, vystoupil na prvních parlamentních interpelacích nové vlády nacionalisticko-katolický poslanec Xavier Vallat (1891-1972) a prohlásil: „Po *prvé* bude této staré galsko-románské zemi vládnout nějaký Žid.“ Za necelé dva roky (10. 4. 1938) byl Blum vystřídán Édouardem Daladierem a o další dva roky později se role Bluma a Vallata zcela proměnily. Léon Blum byl souzen Pétainovým režimem, vydán Němcům a deportován do koncentračního tábora Buchenwald, v němž strávil celou válku. Xavier Vallat se mezitím stal ve vichistickém režimu generálním komisařem pro židovské otázky. Po válce se role opět obrátily – Blum přežil věznění v koncentračním táboře a stal se na krátký čas předsedou prozatímní vlády (1946-47), zatímco Vallat byl odsouzen za podíl na genocidě Židů k deseti letům vězení a doživotní ztrátě občanských práv. V roce 1954 byl Vallat amnestován, zatímco Léon Blum zemřel v březnu 1950 (Joly 2001 a Ferenczi 2004).

Protikladné osudy těchto dvou politiků ilustrují způsob, jakým zasáhla druhá světová válka do života francouzské společnosti. Zatímco v předválečných dobách byl antisemitismus spíše záležitostí slov a politických gest, s vpádem Hitlera se země rozdělila na čtveru Francii – Francii okupovanou, Francii kolaborující, Francii bojující a vzdorující a Francii deportovanou a vražděnou.

Kolaborant a obdivovatel Hitlera Louis Darquier de Pellepoix (1897-1945) vystřídal Vallata v roce 1942 na postu komisaře pro židovské otázky vichistické Francie. Již

---

⁷² Tyto teorie inspirované Arthurem de Gobineau zastával také Gustave Le Bon (1841-1931), dodnes ceněný sociolog, autor *Psychologie davu* (Psychologie des foules). Jak upozorňuje Keller (Keller 2004: 201), Le Bon hlásal myšlenky o nerovnosti ras, nižší inteligenci žen, volal po politice eugeniky apod.

ve třicátých letech založil hnutí s názvem *Protižidovské shromáždění Francie* (Rassemblement antijuif de France), jehož časopis *Spoutaná Francie* (La France enchaînée) byl významně finančně podporován z nacistického Německa (Joly 2002). Tento list šířil ostrou antisemitskou propagandu, odrazoval Francouze od války proti Německu, šířil a hojně se odvolával na Protokoly sionských mudrců (Tazbir 1995: 70).

Tři místa ve Francii jsou úzce spjata s holocaustem a deportací Židů do koncentračních táborů. Nejvýznamnější z nich je internační tábor v *Drancy* ležící na předměstí Paříže, který sloužil jako dočasné místo soustředění Židů před jejich odvozem do nacistických vyhlazovacích táborů.

„*Francouzi a Francouzský stát*“⁷³ sekundovali kriminálnímu šílenství okupanta“,⁷⁴ přiznal poprvé zodpovědnost své země prezident Jacques Chirak 16. 7. 1995 v den 53. výročí události známé pod názvem razie na Vél' d'Hiv (*rafle du Vél' d'Hiv*)⁷⁵. V noci z 16. na 17. července 1942 na tomto místě nedaleko Paříže shromáždily francouzské policejní síly 12 884 osob židovského původu včetně více než 4000 dětí mladších šestnácti let. Původně měli být nacistům předáni pouze Židé starší šestnácti let, ale francouzské úřady se svévolně rozhodly vydat je všechny. Nejprve byli internováni v *Drancy*, kde francouzští dozorcí oddělili děti od rodičů. Po několika dnech byly také děti převezeny do vyhlazovacích táborů, v nichž byla většina okamžitě zavražděna.

V městečku *Izieu* v departementu Ain nedaleko švýcarských hranic na území tzv. Francouzského státu (oblast pod správou režimu ve Vichy) se nacházel sirotčinec pro židovské děti. Dne 6. dubna 1944 vtrhlo do sirotčince gestapo vedené Klausem Barbiem⁷⁶ a 42 dětí odvezlo v kamionu do *Drancy*, odkud byly deportovány do Osvětimi – a tam všechny okamžitě po příjezdu zplynovány.

---

⁷³ Pro kolaborantský režim maršála Philippa Pétaina se nepoužívá respektované označení „*Francouzská republika*“ (od I. republiky za Francouzské revoluce až po dnešní de Gaullovu V. republiku), ale neutrální pojem „*Francouzský stát*“ (l'État français).

⁷⁴ http://www.crif.org/index.php?menu=5&dossier=18&id_doss=103 (5.8. 2005).

⁷⁵ zkratka Vélodrome d'Hiver = zimní velodrom, dráha.

⁷⁶ Bývalý velitel lyonského gestapa přezdívaný „řezník z Lyonu“ uprchl po válce z Evropy a až do počátku osmdesátých let se pod falešnou identitou (jako Klaus Altmann) skrýval v Bolívii. Když byl odhalen a vydán do Francie, konal se s ním od 11. 5. do 4. 7. 1987 velký proces před lyonským soudním tribunálem. Byl odsouzen na doživotí, zemřel ve vězení na rakovinu v roce 1991 (Radio France 2005).

Před druhou světovou válkou zahrnovala francouzská židovská komunita zhruba 330 000 lidí. Z více než 80 000 deportovaných do vyhlazovacích táborů se vrátilo jen 2500 Židů (Vidal 2003: 22).

2.5 IV. republika a Jean-Paul Sartre

„Židovská krev, kterou prolili nacisté, dopadá na naše hlavy“, napsal v roce 1946 Jean-Paul Sartre (Sartre 1954⁷⁷: 165) ve svých slavných *Úvahách o židovské otázce* (*Réflexions sur la question juive*), jejichž vydáním na podzim 1946 otevřel téma židovské katastrofy druhé světové války v nových souvislostech.⁷⁸

Tento text se na jednu stranu zabývá tím, jak se má francouzská společnost postavit k přeživším židovským vězňům koncentračních táborů, více se však snaží navázat na to, co znamená stará „židovská otázka“ a tradice francouzského antisemitismu pro poválečnou dobu. Antisemitismus definuje Sartre jako vášeň a víru, jako „volbu nenávisťi namísto rozumu“, jako snahu utéci před modernitou a jako pokus „dodat hodnotu průměrnosti“. Podle filosofa Enza Traversa nechal Sartre vůbec v úvahu rasistickou a genocidní dimenzi antisemitismu, ale jakoby očekával, že se po uzavření „závorky“ druhé světové války vrátí do svých starých „normálních“ kolejí (Traverso 1997).

Originální na Sartrově eseji je především jeho návrat k osvícenské otázce asimilace a k myšlenkám Bernarda Lazara. Říká, že tak jako antisemita vidí jen Žida a nevidí v něm člověka, osvícenští humanisté zase vidí jen člověka (se všemi lidskými a občanskými právy), ale nechtějí v něm vidět Žida. „*Jeden si přeje Židy vyhladit a druhý je asimilovat. Jeden jako druhý chce svět bez Židů*“ (Sartre 1954: 69). Nejslavnější pasáž Sartrova eseje definuje židovství jako produkt antisemitismu: „*Žid je člověk, kterého ostatní považují za Žida. To je jednoduchá pravda, ze které je třeba vycházet: byl to antisemitismus, který stvořil Žida*“ (Sartre

---

⁷⁷ První vydání vyšlo v nakladatelství Paul Morihien v roce 1946, zde cituji podle 2. vydání z roku 1954 v nakladatelství Gallimard.

⁷⁸ Enzo Traverso publikoval zajímavé srovnání Sartrových *Úvah o židovské otázce* s prací amerického esejisty Dwighta MacDonalda *Odpovědnost národů* (*The Responsibility of Peoples*) vydanou ve stejné době v USA. Oba dva byli ve svých zemích prakticky prvními intelektuály, kteří se zabývali vzájemným vztahem společnosti a Židů po holocaustu (Traverso 1997).

1954: 83-84)⁷⁹. Židovská komunita není podle Sartra „*ani národní, ani mezinárodní, ani náboženská, ani etnická, ani politická: je to komunita kvzihistorická*“ (Sartre 1954: 176). Jakoby dováděl do důsledků slova těch, kteří říkají, že Židé jsou pronásledovaným národem odjakživa – veškerou židovskou historii totiž redukuje na dějiny antisemitismu. Jde o dvě strany téže mince. Přežití Židů do současnosti je tak – dle tehdejšího názoru Jean-Paul Sartra – jen nedokončeným dílem osvícenců.⁸⁰

Založení Státu Izrael (14. května 1948) neznamenal pro francouzskou židovskou komunitu příliš velkou změnu. Pro vystěhování do nové země se rozhodli převážně jen někteří z těch, kteří přežili holocaust a během války ztratili celou rodinu, a dále pak nepočtení mladí židovští socialisté zapálení pro sionistický ideál – masová emigrace však nenastala. Naopak, francouzská židovská komunita byla posílena o některé východoevropské a německé Židy, kteří se po prožité hrůze koncentračních táborů nechtěli vrátit do Německa či do komunisty ovládaných zemí střední a východní Evropy a zároveň chtěli zůstat v Evropě.

Mnozí, nejen francouzští Židé hledali po prožitém utrpení duchovní oporu v poválečném světě, hledali něco nového, v co by mohli věřit. Judaismus tuto roli v masovém měřítku splnit nemohl, žádná rejudaisace se tehdy nekonala. Jak upozorňuje Henri Hajdenberg, mnoho francouzských Židů se začalo obracet ke komunistickému a socialistickému hnutí, aby překryli své židovství či jej přímo vymazali. Jiní se začali angažovat jako sionisté – sionismus byl v té době socialistické sekulární hnutí, nikoli hnutí náboženské (Vidal 2003: 22).

2.6 V. republika a židovští *pieds-noirs*

Významnou nejen demografickou změnu znamenal pro francouzskou židovskou komunitu příchod několika desítek tisíc Židů z dekolonizovaného Alžírsko, Maroka a Tuniska. Tito orientální Židé pocházeli z prastarých komunit žijících v severní Africe (Maghrebu) již po staletí. Část se tam dostala postupně po konci

---

⁷⁹ Podobně odpovídá mladý běloruský básník Mark Kats na otázku „Jaké to je, být v Bělorusku Židem?“: „*Moje rodina byla ateistická. Hlavním důvodem, že jsme nezapomněli na svůj původ, byl antisemitismus*“ (Weinigerová, Rut. 2003. O Židech téměř nepíšu. Rozhovor s M. Katsem. *Maskil*, č. 6/5763 [2002-2003]).

starověkého Izraele, druhá část odešla do muslimského světa po vyhnání Židů ze Španělska a Portugalska po dokončení tzv. reconquisty Pyrenejského poloostrova katolickými panovníky na konci 15. století.

Alžírská židovská komunita měla po staletí druhořadé postavení pod muslimskými vládci, které vycházelo z tradičního muslimského práva stanovujícího statut jinověrců (tzv. *dhimmi*⁸¹) – tj. židů a křesťanů. Jejich skutečné postavení bylo v různých dobách různé, nicméně po roce 1492 jistě lepší než nucené pokřtění a inkvizice, která by je čekala v rekatolizovaném Španělsku. S příchodem Francouzů do Alžírsko po roce 1830 se jejich situace zlepšila a úplné zrovnoprávnění a francouzské občanství jim plošně udělil až tzv. *Crémieuxův dekret* z roku 1870.⁸² Problém tohoto dekretu spočíval v tom, že vytvořil novou nerovnost, neboť muslimové francouzské občanství nezískali, stali se tak občany druhé kategorie a jejich hněv se obrátil také proti Francouzi zvýhodněným Židům. To byl důvod, proč museli odejít spolu s Francouzi a nemohli zůstat v Alžírsku po dekolonizaci v roce 1962.

Pro téměř milion francouzských občanů evropského původu (tedy nikoli Arabů), kteří se po dekolonizaci Alžírsko v roce 1962 vystěhovali (či spíše uprchli) do Francie, se vžil název *pieds-noirs* (černá chodidla).⁸³ Představovali celkem 10% tehdejší populace Alžírsko, převážně z měst Alžíru, Bône (dnes Annaba) a Oranu. V posledně jmenovaném městě, proslaveném Albertem Camusem a jeho romány,

---

⁸⁰ Traverso upozorňuje na to, že se Sartre v jednom pozdějším knižním rozhovoru přiznal k tomu, že tento soud učinil prakticky bez znalosti židovské filosofie, vzdělanosti a kultury a že byl v tomto oběti francouzského vzdělání své doby, kde se tyto otázky ignorovaly (Traverso 1997).

⁸¹ Viz poznámka č. 18.

⁸² Platnost tohoto dekretu byla zrušena v roce 1940 kolaborantskou vládou ve Vichy, pod který Alžírsko v době války spadalo.

⁸³ Původ tohoto výrazu dodnes není jasný. Jeden výklad říká, že se vztahuje k vylodění Francouzů v Alžírsku v roce 1830, kdy francouzští vojáci měli bílé helmy a bílé kalhoty, ale s tím kontrastovaly černé vojenské boty. Druhý výklad se také vztahuje k prvním kolonistům, kteří po kolonizaci vysoušeli močály na jihu Alžírsko a při tom se museli brodit v bahně, jehož barva byla na lýtkách bělochů zvláště vidět. Třetí – velmi francouzské – vysvětlení hovoří o tom, že když dozrálo první víno, které Francouzi v Alžírsku zasadili, lisovali kolonisté šťávu z hroznů ve velkých kádích tak, že po nich bosýma nohama šlapali. Arabové, kteří neznali víno, tak pojmenovali Francouze mající po lisování zčernalá chodidla od vinné šťávy. Z pozdější doby pochází vysvětlení vztahující se k bělošským topičům na parnicích vyplouvajících ze severu Afriky, kteří chodili po hromadě uhlí bosí. Fakt, že se termín „*pieds-noirs*“ prakticky neužíval před polovinou dvacátého století, zase nahrává vysvětlení, že se jedná o označení francouzských vojáků, kteří přišli do Alžírsko až během alžírské války za nezávislost. Po Évianských dohodách zakotvujících alžírskou nezávislost odvezli tito vojáci do metropolitní Francie repatriované francouzské občany (Sobrero. www.pieds-noirs.org).

tvořili Francouzi v roce 1959 celých 49% populace, v Alžíru 35% a v Bône téměř 40% (Comtat 2000). Generál de Gaulle prý tehdy prohlásil, že „*Středozemní moře protéká Francií*“.

Také většina severoafrických Židů si vybrala emigraci do Francie (cca 140 000), jen velmi malá část (cca 12 000⁸⁴) z nich byla ochotna se vzdát francouzské kultury a vystěhovat se do Izraele. Oproti již usazeným francouzským Židům (ať již aškenázského či sefardského původu) se severoafričtí Židé vyznačovali aktivním náboženským životem a dále pak mimořádnou zahořklostí (až nepřátelstvím) vůči muslimům, kteří je nepřímo donutili opustit jejich domovy. Jejich příchod zradikalizoval židovskou komunitu, vnesl do ní nový náboženský i politický zápal – tedy něco, co jí začalo výrazně vyčleňovat z většinové společnosti.

Meir Waintrater, šéfredaktor měsíčníku francouzské židovské komunity *l'Arche* (Archa) hovoří o Šestidenní válce (červen 1967) jako o „*aktu symbolického zrození moderního francouzského židovství. Bylo to poprvé, kdy Židé vyšli do ulic jakožto Židé.*“ (Vidal 2003: 25) Pro mnohé z nich znamenala Šestidenní válka první ztotožnění se s Izraelem v blízkovýchodním konfliktu a jakousi symbolickou pomstu Arabům za vyhnání ze severní Afriky. Denis Sieffert hovoří o „*přenosu paměti*“ francouzských Židů z Alžírsko do izraelsko-palestinského konfliktu (Sieffert 2004: 60). Ve svých esejích o nich napsal Raymond Aron: „*Nemám rád ty někdejší bojovníky za francouzské Alžírsko..., kteří vedou svojí válku proti Arabům prostřednictvím Izraele*“ (Aron 1968: 32).

Od konce šedesátých let spočíval francouzský judaismus podle Dominiqua Vidala na třech pilířích: náboženství, solidaritě s Izraelem a vzpomínce na holocaust (Vidal 2003: 26)⁸⁵. Ne vždy se však tyto faktory překrývají a různí Židé přikládají nestejnou míru důležitosti každému z nich. Severoafričtí Židé jsou více zbožní, ale holocaust není „jejich historií“, nepředstavuje pro ně takové trauma jako pro evropské Židy. „*Kdybychom chtěli judaismus identifikovat se šoa, vyloučili bychom 60% francouzských Židů, které v severní Africe nezasáh!*“, říká židovská historička

---

⁸⁴ Le Monde, 23. 7. 2004.

Esther Benbassa (cit. dle Vidal 2003: 33). Mnohdy až obsedantní nenávisť vůči Arabům a muslimům promítanou do izraelsko-palestinského konfliktu zase nesdílí velká část původně evropských Židů.

Rok 1967 přinesl pro naše téma důležitou debatu o spojitosti antisemitismu s kritikou Státu Izrael. Hlavní roli v ní sehrál prezident Charles de Gaulle, když se na tiskové konferenci 27. listopadu 1967 vrátil k vítězství Izraele v Šestidenní válce (5.–11. 6. 1967). Stalo se tak v kontextu přijetí důležité rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 242 ze dne 22. 11. 1967 vztahující se k Izraelem okupovaným územím. Generál tehdy prohlásil: *„Mnozí se obávají, že Židé, až donedávna rozptýlení... zůstali takovými, jakými byli vždy; elitním národem, jistým si sám sebou a panovačným.“*⁸⁶ Ve svém projevu postavil do opozice „kapitál sympatií“ západního světa, kterým Izrael dlouho disponoval, a jeho „dobyvačnou ambici“.⁸⁷ Charakterizoval-li vrcholný představitel francouzského nacionalismu Židy jako „panovačný“ a „sebejistý“ národ, může to být přijato s ironií, kdyby nešlo o tak vážnou věc, která hluboce poznamenala francouzsko-izraelské vztahy na dlouho dopředu.

Raymond Aron reagoval knihou s názvem *De Gaulle, Izrael a Židé* (De Gaulle, Israël et les Juifs) vydanou v roce 1968. Aron, který sám sebe s oblibou nazýval „dejudaizovaným Židem“ (Juif déjudaïsé), se až v roce 1967 začal hlouběji angažovat ve prospěch Izraele – před Šestidenní válkou varoval před blížícím se nebezpečím pro Izrael ve svých článcích. O de Gaullově výroci napsal: *„Antisemité... obdrželi od hlavy státu okázalé svolení k tomu, aby se ujali slova a používali stejný jazyk jako před velkým masakrem. Státní antisemitismus se naráz stal opět, jak říkají Němci, salonfähig“* (Aron 1968: 17). Generál de Gaulle nemůže předvídat, říká Aron, jaké reakce svým výrokem může způsobit a zahrává si se znovuoživením francouzského antisemitismu drumontosvkého a maurrasovského

---

⁸⁵ Ve výčtu činností Reprezentativní rady francouzských židovských institucí (CRIF) nalezneme tyto položky: boj proti antisemitismu, rasismu, intolanci a vykoučení; solidarita s Izraelem a podpora mírového procesu; vzpomínka na šoa (<http://www.crif.org/index.php?menu=6&sm2=histo>).

⁸⁶ Kompletní text zní v originále: *„Certains même redoutaient que les Juifs, jusqu'alors dispersés, qui étaient restés ce qu'ils avaient été de tout temps, un peuple d'élite, sûr de lui-même et dominateur, n'en viennent, une fois qu'ils seraient rassemblés dans le site de leur ancienne grandeur, à changer en ambition ardente et conquérante les souhaits très émouvants qu'ils formaient depuis dix-neuf siècles: l'an prochain à Jérusalem.“* (De Gaulle 1970: 232-233).

⁸⁷ Ibid.

stylu. „Žádný západní politik nemluvil tímto stylem o Židech, nikdo je necharakterizoval... těmi adjektivy, které známe od Drumonta a od Maurrased“ (Aron 1968: 17). De Gaulle prolomil po dvaceti letech tabu, „vědomě a úmyslně otevřel nové období židovské historie a možná i antisemitismu“ (Aron 1968: 18).

2.7 Starý krtek – francouzský revizionismus

Knihkupectví a nakladatelství *Starý krtek* (La Vieille Taupe)⁸⁸ bylo založeno na podzim 1965 skupinou radikálně levicových intelektuálů s názvem *Dělnická moc* (Pouvoir ouvrier) v pařížské Latinské čtvrti (rue des Fossés-Saint-Jacques 1). Stalo se místem setkávání a diskusí nejružnějších ultralevicových proudů a jedním z intelektuálních center pařížského Května '68.⁸⁹

V roce 1972 knihkupectví na několik let zcela zaniklo. Na konci sedmdesátých let se jej jeden z původních zakladatelů, Pierre Guillaume, rozhodl obnovit vydáním revizionistické knihy Paula Rassiniera *Odyseova lež* (La Mensonge d'Ulysse). Kolem nakladatelství se od té doby utvořil nový okruh většinou ultrapravicových, ale také levicových (např. Roger Garaudy) autorů a sympatizantů, kteří začali vydávat takřka výhradně revizionistická, resp. negacionistická díla domácí i světové provenience – zcela proti původnímu duchu Starého krtka.

Osud nakladatelství *Starý krtek* symbolizuje jedno výrazné specifikum francouzského historického revizionismu (nazývaného spíše *negacionismus*) – totiž fakt, že autoři jeho základních textů vzešli z politicky diametrálně odlišných prostředí. (Cardin 2004) Na jedné straně to byl Maurice Bardèche (1907-1998) pokládaný za prvního ideologa francouzského neofašismu, na druhé straně někdejší komunista, poté socialista, pacifista a nacistický vězeň Paul Rassinier (1906-1967). Symbolickým centrem, ve kterém se slévají tyto proudy, přicházející z tak vzdálených pólů politického spektra, je právě nakladatelství *Starý krtek*.

---

⁸⁸ Název pochází z údajného Marxova telegramu „*Tak polez, starý krtku!*“, který prý posílal Engelsovi v reakci na revoluční vystoupení proletariátu. Měl tím na mysli dospění dělnické třídy na povrch a její prozření ze slepoty. Výrok o starém krtkovi však možná původně pochází ze Shakespearova *Hamleta* (1. jednání, 5. scéna), kde Hamlet říká po rozhovoru s duchem svého otce: „*Well said, old mole! Canst work I' the earth so fast? / A worthy pioner! Once more remove, good frieds.*“

⁸⁹ Bourrinet, Philippe. 1999. Chronologie indicative: les minorités ultragauchistes en France (1938-1968). In *Bulletin de Liason des Études sur les Mouvements Révolutionnaires*. N° 2.

Maurice Bardèche vydal záhy po válce několik knih s revizionistickou tematikou. Jednalo se o antisemitská díla popírající vinu nacistického Německa a obhajující politiku vichistické Francie. V roce 1948 mu vyšel pamflet *Norimberk aneb Země zaslíbená* (Nuremberg ou la Terre promise), později ještě druhý díl s názvem *Norimberk II aneb penězokazci* (Nuremberg II ou les faux-monnayeurs) a založil ultrapravicový časopis *Obrana Západu* (Défense de l'Occident), ve kterém propagoval myšlenky popíračů holocaustu a obhajoval vichistickou politiku kolaborace s nacisty.

Bardèchova teorie byla založena na obhajobě Německa, které podle něj vedlo obrannou válku, kterou proti němu pomohli rozpoutat Židé tím, že podporovali Versailleskou smlouvu. Proto je museli nacisté zavřít do ghatt, čemuž říkali „konečné řešení“. Jako vůbec první prohlásil Bardèche obrazové a jiné dokumenty o vraždění v koncentračních táborech za podvrhy a o plynových komorách tvrdil pouhé tři roky po válce, že byly používány jen k dezinfikaci (Lipstadtova 2001: 78).

Známějším případem revizionistického zpochybňování holocaustu bylo v roce 1964 vydání knihy *Drama evropských Židů* (Le Drame des Juifs européens) Francouzem Paulem Rassinierem, který přežil věznění v koncentračním táboře Buchenwald. Polemizuje v ní se závěry renomovaného historika holocaustu Raula Hilberga a obviňuje jej z manipulace s fakty. Rassinier byl sám následně usvědčen z mnoha lží a záměrně špatné interpretace pramenů, přesto však se jeho kniha stala „biblí“ popíračů a jeho minulost buchenwaldského vězně mu dodala punc legitimacy (Igounet 2000).

Tato osobní sepjatost s historií holocaustu již chybí dalším, zvláště americkým a kanadským popíračům a v „popíračské“ propagandě proto zaujímá důležité místo. Výchozím bodem jeho kritiky bylo tvrzení (opřené v jistém smyslu o psychologicky obhajitelná zjištění), že bývalým vězňům koncentračních táborů nelze co se týče krutosti dozorců příliš věřit. Rassinier hájil své bývalé vězňitele a z vraždění vězňů obviňoval vězně samé (hlavně tzv. kápa). Ve svých prvních dílech (na rozdíl od těch pozdějších) nepopíral vraždění v plynových komorách, byť zmenšoval jeho rozsah. „V tom spočívá jeden z hlavních rozdílů mezi ranějšími a pozdějšími

popírači.... Bardèche, Rassinier, Barnes, App⁹⁰ a další z první generace popíračů se od svých následovníků lišili. Chtěli nacisty rehabilitovat oprávněností jejich antisemitismu“ (Lipstadtová 2001: 80).

Rassinier používá v „popíračské“ komunitě velmi rozšířenou metodu hledání domnělých rozporů jak mezi bývalými vězni, tak mezi historiky. Snaží se dokázat, že si vzájemně odporují a jejich argumenty tedy nemají žádnou váhu. Skutečnými pachateli jsou podle něj „sionisté“, Židy ovládaná média, židovský světový kapitál a rovněž „sionističtí historikové“, kteří vytvořili z holocaustu mýtus, aby podvedli svět a pošpinili Německo. Sionisty též obviňuje z toho, že zmařili „sčítání světového Židovstva“, aby mohli snadněji manipulovat s počtem obětí holocaustu (Lipstadtová 2001: 79-96).

Jedním z nejznámějších představitelů tohoto druhu antisemitismu je Roger Garaudy, bývalý radikální komunista a revizionista, který v roce 1982 konvertoval k islámu. Garaudyho *Zakladatelské mýty izraelské politiky* (Les Mythes fondateurs de la politique israélienne), vydané v roce 1995 v nakladatelství Starý krtek, se staly ve Francii objektem soudního stíhání a autor byl odsouzen v roce 1998 k pokutě 120 000 franků za popírání zločinů proti lidskosti.⁹¹

Garaudy se v knize zabývá sedmi „mýty“, na nichž podle jeho názoru stojí Stát Izrael a které využívá izraelská politika a světová židovská lobby. Jsou jimi „mýtus «slibu»: zaslíbená země nebo dobytá země?“, „mýtus «vyvoleného národa»“, „mýtus Jošuův: etnická čistka“, „mýtus sionistického antifašismu“, „mýtus norimberské spravedlnosti“, „mýtus «šesti milionů»“ a „mýtus «země bez lidí a lidí bez země»“. V kapitole o holocaustu se – tak jako všichni revizionisté – zabývá nejvíce rozpory v udávaných počtech obětí a plynové komory píše zásadně jen v uvozovkách, ale nedochází k žádnému jednoznačnému závěru (Garaudy 1996: 151-167). Smyslem je hlavně vnést zmatek do čtenářovy mysli, zpochybnit

⁹⁰ Harry Ernest Barnes a Austin J. App byli jedni z prvních amerických popíračů holocaustu.

⁹¹ *L'Humanité*, 14. 10. 1998. Tento typ zločinu se ve francouzském právním řádu objevil až na základě tzv. antirevizionistického zákona č. 90-615 z 13. července 1990. Zákon (tzv. „loi Gayssot-Fabius“) předložili socialistický poslanec Laurent Fabius a komunista Jean-Claude Gayssot. Podle článku 2 tohoto zákona předloží Národní konzultativní komise pro lidská práva (La commission nationale consultative des droits de l'homme) vládě vždy 21. března – na Mezinárodní den pro odstranění všech forem rasové diskriminace – zprávu o boji proti rasismu.

„židovský“ výklad historie holocaustu jako snůšku nekoherentních domněnek a ideologicky vytvořených „mýtů“.

Robert Faurisson je zase typickým ultrapravicovým popíračem holocaustu, jehož cílem bylo též zpochybnit legitimitu sionismu a Státu Izrael. Tento bývalý profesor francouzské literatury 20. století na lyonské univerzitě (Université Lyon 2) popisuje a hájí myšlenková východiska popíračů takto: „Závěry (po třiceti letech výzkumů) revizionistických autorů: 1) Hitlerovské «plynové komory» nikdy neexistovaly, 2) «Genocida»... Židů se nikdy nekonala, Hitler nikdy nevydal (ani neschválil) rozkaz, aby byl kdokoliv zabit z důvodu své rasy nebo náboženství, 3) Domnělé «plynové komory» a domnělá «genocida» jsou jednou a tou samou lží. 4) Tato lež, která je v základu sionistická, umožnila gigantický politicko-finanční podvod, ze kterého těží především Stát Izrael. 5) Hlavními oběťmi této lži a tohoto podvodu jsou německý a palestinský národ. 6) Ohromná síla oficiálních informačních prostředků zajistila úspěch této lži a cenzurovala svobodu projevu těch, kteří tuto lež popírají, 7) Zastánci této lži nyní vědí, že jejich lež již dožívá svá poslední léta a deformují smysl a povahu revizionistických výzkumů “ (Thion 1980: 65).

Akademická hodnota těchto lidí z nich činí legitimizující zdroj odkazů používaných v „popíračské“ propagandě. Kupříkladu Serge Thion, který výše zmíněnou pasáž zařadil do své apologetické publikace o Faurissonově případu, pracoval až do roku 2000 jako sociolog v prestižním Národním centru pro vědecký výzkum (Centre national de recherche en sciences, CNRS). Kromě toho, že vyvracel krvavou genocidu v Kambodži provedenou Rudými Khmery, vystupoval dlouhodobě na Faurissonovu obranu a publikoval v časopise *Annales d'histoire revisionniste*,⁹² který byl zakázán v roce 1990. Vedení CNRS ukončilo v roce 2000 s Thionem pracovní smlouvu, protože využíval zázemí této instituce k ospravedlňování praktik a legitimizaci argumentů popíračů holocaustu.

Popsané revizionistické kruhy sice ovlivnily francouzské intelektuální prostředí a zasáhly i do veřejného prostoru, ale až do sedmdesátých let 20. století nepronikly jejich názory výrazně do nejvyšší politiky. Vzestup antisemitismu v politice s sebou

---

⁹² Název „Annales“ měl vzbudit zdání, že revizionismus je legitimní historickou školou, tak jako známá škola Annales, kterou mezi válkami založili Lucien Febvre a Marc Bloch (Cardin 2004).

přinesl až úspěch ultrapravicové *Národní fronty* (Front national) Jean-Marie Le Pena. Ten dokázal na počátku sedmdesátých let sjednotit nejrůznější roztroušené a marginální ultrapravicové formace a postavit z nich silnou stranu, do které integroval také zbytky katolických fundamentalistů, odpůrce gaullismu, odpůrce alžírské nezávislosti (respektive dekolonizace vůbec), šovinisty, odpůrce imigrace, konzervativní nacionalisty i staré fašisty. „*Za Le Penův osobní úspěch lze považovat skutečnost, že dokázal spojit pravicový extrémismus dědů a jejich vnuků do jediného protestního hnutí*“ (Winock 1998: 10). Toto hnutí si na svém ustavujícím sjezdu 5. října 1972 v Paříži zvolilo jednohlasně do svého čela Jean-Marie Le Pena.

Vůdce Národní fronty (NF) proslul mnoha antisemitskými výroky, jako například: „*Neříkám, že plynové komory neexistovaly. Sám jsem je nemohl vidět. Nestudoval jsem tu otázku, ale mám za to, že to je detail v historii druhé světové války.*“⁹³ Za tento výrok byl – stejně jako za mnoho jiných – soudně potrestán. Také se mnohokrát vyznal z víry v nerovnost ras a civilizační nadřazenost bílé rasy. Le Penův politický úspěch (vrcholící postupem do 2. kola prezidentských voleb v roce 2002 proti Chirakovi) je založen především na zručné xenofóbní rétorice zacílené proti přistěhovalcům ze zemí severní Afriky.⁹⁴

2.8 Židé v dnešní Francii

Pro lepší zmapování židovské populace v současné Francii nám poslouží průzkum, který provedl v lednu 2002 na objednávku *Sjednoceného židovského sociálního fondu* (Fonds social juif unifié) Erik H. Cohen na reprezentativním sociologickém vzorku hlav francouzských židovských rodin.⁹⁵

Podle průzkumu čítá francouzská židovská komunita nejméně 500 000 osob. To jsou ti, kteří označují sami sebe za židy (67%), případně za izraelity (5%) – či za obojí (28%). Naprostá většina je soustředěna ve 30 departementech, v devíti

⁹³ Televizní pořad „*Grand Jury RTL – Le Monde*“, 13. září 1987.

⁹⁴ Tento aspekt paradoxně zlákal – i přes antisemitismus vůdce NF – do strany několik (převážně původem severoafrických) Židů. Například důležitou postavou NF v její tradiční „baště“, Provence, je v Alžírsku narozený David Bensoussan (viz Askolovitch, Claude. 2004. *L'arme secrète du Front. Nouvel Observateur*, 11. 3. 2004).

⁹⁵ Výsledky publikoval časopis *l'Arche* (prosinec 2002) a přetiskl je Dominique Vidal (Vidal 2003: 63-70), podle kterého zde citujeme.

z nich žije 72% všech francouzských židů. Vůbec největší židovská komunita žije v Paříži (26% francouzských židů) a v pařížském regionu (dalších 30%), z menších komunit je historicky významná obec aškenázských Židů soustředěna v Alsasku (zvláště ve Štrasburku) a část sefardských pïeds-noirs žije v Marseille.

V zemi výrazně převažují sefardští Židé (70%) nad aškenázskými (24%).⁹⁶ Věkové složení francouzských židů bez větších odchylek kopíruje rozložení většinové společnosti. Polovina z nich (49,8%) se narodila ve Francii, zbytek pochází většinou z Alžírska, Maroka a Tuniska. Za zmínku stojí i fakt, že 2% (tj. 10 000) židů žijících ve Francii se narodila v Izraeli a tedy reemigrovala zpět do Evropy.⁹⁷

Pouhých 5% francouzských židů se hlásí k náboženské ortodoxii, 51% se pokládá za „tradicionalisty“, 15% za „liberální“ a 29% za „nepraktikující“ židy. Konkrétněji vzato: 50% rodin zapaluje pravidelně šabatové svíce a modlí se kadiš⁹⁸, 12% tak činí jen občas a 38% nikdy. Do synagogy dochází alespoň jednou měsíčně téměř 30% z nich, pouhých 18% (oproti 35% v roce 1988) tam nechodí nikdy. Hebrejsky umí číst 48% hlav židovských rodin, 24% tak i mluví a 21% píše.

Ačkoli jen 26% dětí z židovských rodin chodí do komunitních škol, 56% rodičů pokládá židovské vzdělání za velmi důležité a dalších 30% za důležité. Vysokoškolský diplom vlastní 48% francouzských židů, pouze střední školu dokončilo 18%. K vyšším sociálním vrstvám, intelektuálním a svobodným zaměstnáním se počítá 40% židů, 20% tvoří řemeslníci, obchodníci a šéfové firem a zbylých 40% patří do kategorie středních vrstev, zaměstnanců a dělníků.

---

⁹⁶ Zbylých 6% se hlásí k oběma skupinám – pravděpodobně v důsledku smíšených manželství rodičů.

⁹⁷ Část z francouzských Židů, kteří emigrují do Izraele se po čase vrací zpět do Evropy, někteří až na důchod, někteří se navracejí za prací. Zajímavý je také fakt, o kterém psal týdeník l'Express, že část francouzských Židů si kupuje nemovitosti v Izraeli, aby zde trávila část roku a současně, aby si ulehčila případnou pozdější emigraci (Scemama, Corinne. 2005. La rue française, L'Express, 6. 6. 2005).

⁹⁸ Jedna z nejvýznamnějších židovských modliteb. Existuje ve čtyřech verzích: *Kadiš šalem* se pronáší na závěr bohoslužby v synagoze, tzv. *Poloviční kadiš* se říká za každou částí bohoslužby, *Kadiš jatom*, tedy kadiš sirotků se odřikává za zemřelé a nejdelší je tzv. *Rabínský kadiš* (Newman – Sivan 1998: 80-81). Autor průzkumu měl pravděpodobně na mysli základní znalost nejdůležitějších modliteb.

Stabilita a vitalita francouzské židovské komunity je vidět i na tom, že 69% hlav rodin má židovského partnera,⁹⁹ ve věkové skupině do 29 let je to sice méně, přesto však jejich počet dosahuje 60%.

Z hlediska našeho tématu je zajímavá část výzkumu, která zjišťovala, z čeho mají francouzští židé obavy. Nejvyšší obavy vyvolává terorismus (u 77% dotazovaných) a hned za ním se umístil antisemitismus (76%). Následuje rasismus (70%), budoucnost Izraele (64%), AIDS (50%), drogy (50%), islamismus (46%), nezaměstnanost (32%), znečištění životního prostředí (31%), smíšená manželství (24%), bezpečnost potravin (22%) a na posledním místě jsou obavy z cizinců (11%).

Rovněž pozoruhodné je rozdělení podle politických preferencí. K ultralevici se hlásí jen 1%, k levici 44% francouzských židů a levému středu dalších 14%. Jen 17% se považuje za voliče středu, 9% pravého středu a pouze 14% za voliče pravice. K extrémní pravici se hlásí 1% francouzské židovské komunity.

Co se týče vztahu, jaký mají ke Státu Izrael, pokládá jej za „velmi blízký“ 48% dotazovaných hlav rodin a 38% za „spíše blízký“. Tento fakt souvisí i s tím, že 48% francouzských židovských rodin má v Izraeli blízké příbuzné (a dalších 23% alespoň vzdálené příbuzné), 6% francouzských židů má v Izraeli žijící děti. Principu „území za mír“ v izraelsko-palestinském konfliktu je příznivě nakloněno 48% hlav židovských rodin, 39% s ním z principu nesouhlasí a 13% má za to, že žid žijící ve Francii by se k tomuto problému neměl vyjadřovat.¹⁰⁰

---

⁹⁹ Pro srovnání: v ruské židovské komunitě dosahuje naopak počet smíšených manželství až 80% (<http://www.israhelp.com/resultat6.php?envoi=2&numero=24>).

¹⁰⁰ Ve výzkumu mezi francouzskými Židy provedeném v roce 1967 před Šestidenní válkou měli respondenti odpovědět, zda si myslí, že je mír mezi arabskými státy a Izraelem možný. 83,2% se domnívalo, že ano a jen

3. „Intifáda“ na francouzské půdě

Rok 2004 byl poznamenán dosud největším počtem násilných i symbolických útoků a hrozeb směřovaných na Židy a na židovské objekty ve Francii od druhé světové války. Podle zprávy Národní poradní komise pro lidská práva jich bylo v loňském roce policii evidováno 970 z celkových 1565 činů nebo hrozeb kvalifikovaných jako rasistické.¹⁰¹ Z celkového počtu 56 zraněných při rasistických útocích došlo při antisemitských útocích ke zranění 36 lidí, zatímco v roce 2003 to bylo 22 a v roce 2001 18 lidí.

3.1 Útoky na Židy a synagogy

Do devadesátých let netvořily antisemitské útoky nikdy ani polovinu všech rasistických činů v žádné ze sledovaných kategorií. Zlom nastal v posledním čtvrtletí roku 2000 hned po vypuknutí tzv. *Intifády Al-Aksá* (či 2. intifády) koncem září 2000. Tento zlom, který nastartoval trend přetrvávající s různými výkyvy do současnosti, nazývají někteří autoři „evropská intifáda“ (Pecastaing 2002), jiní jí pokládají za hlavního hybatele „nového antisemitismu“ (viz kapitola 1.3) či za vyvrcholení éry „nové judeofobie“ (viz kapitola 4.1). Také autoři nepodléhající panice z příchodu nové éry antisemitismu píšou o „importovaném [blízkovýchodním] konfliktu“ (Boniface 2003), jehož jsou však zmíněné útoky jen jedním aspektem. Druhou stranou mince je přehánění jejich rozsahu závažnosti pro vedení proizraelské kampaně ve Francii.

Od roku 2001 se množí útoky zápalnými láhvemi na synagogy a ničení židovských hřbitovů. Například v Colmaru v dubnu 2002 vhodila skupina šesti mladíků výbušninu do kaple židovského hřbitova, v Montpellier házeli tři mladíci arabského původu láhve od piva na dveře synagogy, o tři měsíce později vhodila oknem do jiné montpelliérské synagogy jiná skupina útočníků tzv. Molotovův koktejl. Několik židovských hřbitovů bylo pomalováno antisemitskými nápisy a hákovými kříži – podobné případy se odehrály v posledních letech nejčastěji v Alsasku a

---

16,6% bylo pesimisty (odpověď „možná“ neměli respondenti k dispozici). V roce 1987 na stejnou otázku pozitivně odpovědělo jen 46,1%, negativně 14,8% a 32,4% „možná“ (Chevalier 1989: 424).

¹⁰¹ Národní poradní komise pro lidská práva řadí ve svých výročních zprávách antisemitismus pod obecnou kategorii rasismu. Přesto však v každé kategorii uvádí zvláště ty aktivity, které mají antisemitský podtext.

v Provence. Nejobvyklejší formou útoků jsou verbální ataky – nadávky typu „sale Juif!“ či „sale feuj!“¹⁰² („špinavý Žide!“).

3.2 Krize sekulárního školství

Škola a vzdělávací systém má ve francouzské politické kultuře významné symbolické místo. Je chápána jako nástroj předávání i utváření národní identity a socializace. V roce 1964 publikoval nejvýznamnější francouzský poválečný sociolog Pierre Bourdieu (1930-2002) knihu *Dědicové* (Les Héritiers) s podtitulem *Studenti a kultura*,¹⁰³ která již čtyři roky před pařížským Květnem '68 formulovala kritickou a hlubokou analýzu francouzského vzdělávacího systému. Na ní navázal v roce 1970 knihou *Reprodukce* (La Réproduction), ve které rozvinul teorii tzv. kulturní reprodukce, v níž hraje ústřední roli škola a vzdělávací systém, který disponuje z rozhodnutí státu mocnými nástroji „legitimního symbolického násilí“. Tato moc jí umožňuje vnučovat a udržovat systém myšlení, společenský pořádek, ideologii a hodnoty, které vyznává mocenská elita, jež se tímto systémem neustále reprodukuje, udržují si svoji autoritu a přenáší sociální (a tím i ekonomické rozdíly) z generace na generaci. V knize vydané v roce 1989 nazývá tuto elitu *Státní šlechtou* (La noblesse d'État).

Ideologicko-politickým mechanismem, který zajišťoval reprodukci elit po více než století, byl princip sekulární republiky založený na přísném oddělení náboženství od státu a na neutralitě státu ve vztahu k náboženstvím (tzv. *princíp de la laïcité*). Škola a sekulární školství v něm hrálo a hraje klíčovou roli především od konce 19. století, kdy ministr školství Jules Ferry zrušil povinnou výuku náboženství ve veřejných školách, stát nechal zavřít přes dva tisíce církevních škol a v roce 1905, kdy došlo k přijetí zákona o oddělení státu a církve. Ofenzíva proti vlivu katolické církve v zemi měla za cíl eliminovat možnost návratu monarchie, jejíž základnou měla být vlivná římskokatolická církev.

---

¹⁰² Jedná se o tzv. *verlan* (z fr. „l'envers“, obráceně), argot maghrebských přistěhovalců vytvořený pro komunikaci uvnitř skupiny. Obdobně jako to dělala již pařížská „lůza“ o století dříve proto, aby jí nerozuměli policisté, zpřehazují podle různých klíčů písmena ve slovech. Tak vznikly výrazy jako *Beurs* (Arabové, Arabes), *cailtra* (lůza, racaille), *meufs* (ženy, femmes), *géman* (jíst, manger), *keum* (kluk, hovorově mac), *gnolba* (bourák [auto], bagnole), *tarpé* (cigareta marihuany, hovorově pétard), *skeud* (CD, disque), *keufs* (policajti, hovorově flics) či *antifeujs* (antisemité, antijuifs).

¹⁰³ Spolu s Jean-Claude Passeronem.

Po sto letech se země nachází ve zcela odlišné situaci. Katolická církev je dávno smířená se sekulární republikou, monarchisté prakticky neexistují. Katolické školy však platí mezi bohatšími rodiči za vyhledávané instituce díky své kvalitě. Více než čtvrtina židovských dětí chodí do škol zřizovaných židovskými komunitami. Selhávající model integrace přistěhovalců zapřičiňuje vytváření imigrantských zón na předměstích, kde jsou školy obsazené z velké části jen potomky muslimských imigrantů. Strach z antisemitismu u židovských rodičů a touha po tom, dostat své děti z imigrantských předměstí u rodičů z bohatších francouzských rodin (včetně lépe situovaných rodin přistěhovalců), vedly k současné krizi veřejného školství.

Ztracená území republiky, tak nazval autor vystupující pod pseudonymem Emmanuel Brenner¹⁰⁴ (Brenner 2002) školní třídy v některých problematických čtvrtích měst obvykle označovaných administrativní zkratkou ZEP (*Zone d'éducation prioritaire*, tedy „zóna přednostního vzdělávání“), ve kterých žijí obvykle přistěhovalecké komunity.¹⁰⁵ Buji v nich muslimský „komunitarismus“, antisemitismus, rasismus a intolerance, učitelé se setkávají s protesty studentů chtějí-li vyučovat o holocaustu, druhé světové válce či Izraeli. Právě výpovědi (z části i anonymní) těchto učitelů sebral Brenner do publikace a tvoří její nejhodnotnější část. To však nelze říci o úvodní studii samotného editora, která se soustřeďuje takřka výhradně na problém antisemitismu a ostatní témata, o kterých mluví lidé, kteří jsou problému nejbližší – tedy učitelé, neprávem opomíjí. V recenzi v měsíčníku *Le Monde diplomatique* nazval z tohoto důvodu Dominique Vidal knihu „schizofrenní“.¹⁰⁶

---

¹⁰⁴ Podle několika pramenů (např. známého internetového knihkupectví Amazon) se jedná o pseudonym profesora historie a šéfredaktora *Revue de la histoire de la Shoah* Georgese Bensoussana (http://www.amazon.fr/exec/obidos/tg/detail/-/books/2842056957/reviews/ref=cm_rev_more/t/171-1247902-2995405#6).

¹⁰⁵ V běžném jazyce se také používá výraz „9-3“ (čti „neuf-trois“) podle čísla 93 departementu Seine-Saint Denis, do kterého patří největší pařížská předměstí obývaná většinou přistěhovalci ze severní Afriky.

¹⁰⁶ Podle Vidala zvýrazňuje Brenner pouze antisemitismus „zatímco většina [v knize] publikovaných svědectví mluví o obecném úpadku, o sociálních, kulturních a identitárních těžkostech, které se projevují v různých formách: jako prudší antisemitismus od podzimu 2000, ale také jako protičernošský, protiatabský rasismus, brutální machismus, odmítání autority profesorů i rodičů, násilnosti...“ (Vidal, Dominique. 2003. *Les territoires perdus de la république. Antisémitisme, racisme et sexisme en milieu scolaire. Le Monde diplomatique*, květen 2003)

3.3 Alija¹⁰⁷ z Francie – důsledek?

„Navrhuji všem Židům, ať přijedou do Izraele, ale pro Židy z Francie je to absolutně nezbytné a měli by emigrovat okamžitě“,¹⁰⁸ prohlásil izraelský premiér Ariel Šaron 18. července 2004 na setkání s představiteli amerických židovských sdružení. Ve Francii se podle něj šíří „nespoutaný antisemitismus“ k čemuž přispívá i tamní desetiprocentní muslimská komunita.¹⁰⁹

Židovská komunita ve Francii nikdy od konce čtyřicátých let neemigrovala masivně do Izraele. Největší počet francouzských Židů emigroval v průběhu sedmdesátých let (70 tisíc), což souvisí s vítězstvím Státu Izrael v Šestidenní válce (červen 1967) a následným růstem osad na okupovaných územích Gazy, Západního břehu Jordánu a (do dohod z Camp Davidu roku 1978) také na Sinaji.

V devadesátých letech emigrace francouzských Židů v žádném roce nepřesáhla dva tisíce osob. Hodně se jich také vracelo zpět, nebo žilo střídavě ve Francii a v Izraeli. Od začátku druhé intifády začala alijs z Francie výrazně stoupat – v roce 2001 to bylo ještě 1000 osob, o rok později již 2500 a v roce 2003 odjelo 2300 Židů.¹¹⁰ V loňském roce dosáhl jejich počet 2700 a letos se očekává překročení hranice tři tisíc, tedy největší imigrace z Francie za posledních 30 let. Podle již zmiňovaného průzkumu (Vidal 2003: 69) z roku 2002 si svojí emigraci do Izraele dovede představit jen 6% hlav francouzských židovských rodin (v roce 1988 to byla 3%), ale 12% těch rodin, které mají děti školního věku.

---

¹⁰⁷ *Alija* (hebrejsky „výstup vzhůru“, „vzestup“) je výraz pro imigraci diasporních Židů do Izraele.

¹⁰⁸ ČTK. 2004. „Emigrujte, vyzval Šaron francouzské Židy“. *Mf DNES*, 19. 7. 2004.

¹⁰⁹ ČTK: 2004. *Ibid.*

4. Intelektuální debata

Tradice intelektuálních debat, velkých polemik, ve kterých se slévají „věčné“ otázky s aktuálními sociálními problémy, patří neodmyslitelně ke kulturně společenskému koloritu Francie. Myšlenkový potenciál francouzské společnosti se vytvořil v tenzích mnoha polemik a žádné významné téma neprošlo veřejným prostorem bez oponentury, bez reakce.

Debaty o antisemitismu se ve Francii periodicky vracejí. Současnou debatu o „novém antisemitismu“ rozpoutalo vydání knihy Pierre-André Taguieffa *Nová judeofobie* v květnu 2002.

4.1 Pierre-André Taguieff¹¹¹: *Nová judeofobie*¹¹²

Proč své dílo nazval *Nová judeofobie* (strach ze Židů) a nikoliv nový antisemitismus vysvětluje autor v úvodní části knihy. Marrův pojem antisemitismus se vztahuje k Židům z hlediska jejich etnicko-rasové identity, zatímco současná situace je způsobená ideologickým fanatismem založeném na konkrétních náboženských základech s referencí k islámu (Taguieff 2002: 25). Judeofobie je tak svým způsobem návratem k přednacionalistické epoše antijudaismu (tehdy především křesťanského) ovšem v nových podmínkách determinovaných blízkovýchodním konfliktem a radikalizací islámu.

Taguieffovi také vadí nepřesnost slova „antisemitismus“, které logicky vylučuje, aby byl Arab antisemitou, neboť by tím odmítal sám sebe.¹¹³ Tento paradox, který v dřívější formě antisemitismu stavící na dichotomii mezi semitskou a árijskou rasou nehrál takovou roli, nabývá nyní na významu. Hlavními nositeli této vlny antisemitismu jsou od sedmdesátých let 20. století totiž právě semité – Arabové,

---

¹¹⁰ Le Monde, 23. 7. 2004.

¹¹¹ Pierre-André Taguieff je filosof, historik a politolog působící v *Národním centru vědeckého výzkumu* (Centre national de recherche en sciences, CNRS) a přednášející na Institutu politických studií (Sciences-po) v Paříži. Je autorem několika desítek publikací, např. *La Force du préjugé* (Gallimard 1990), *Les Fins de l'antiracisme* (Michalon 1995) či *L'illusion populiste* (Berg International 2002).

¹¹² Taguieff, Pierre-André. 2002. *La nouvelle judéophobie*. Paris: Mille et une nuits – Fondation du 2 Mars.

¹¹³ Tak argumentoval např. afroamerický vůdce hnutí *Národ islámu* Louis Farrakhan, který proslul mnoha protižidovskými výpady, chválil Adolfa Hitlera a sám se prohlásil za černošského Hitlera, který vyvede Afroameričany – tak jako prý Hitler Němce – „z bodu nula“. „*Samo slovo semita se vztahuje k Afro-Asiatům. Jsem-li antisemita, pak jsem sám proti sobě*“ (citováno dle Kepel, Gilles. 1994: 98).

konkrétně Palestinci a intelektuální a politické elity, které pokládají palestinský nacionalismus za „*jediný hodný bezvýhradného respektu*“ (Taguieff 2004: 29-30).

Počátek epochy nové judeofobie umísťuje autor do devadesátých let minulého století. Teroristické útoky z 11. září 2001 jsou pro něj jen jedním z vrcholů této vlny, nikoli však jejím zlomem.¹¹⁴ Mnohem důležitější předěl znamená zahájení 2. palestinské intifády v září 2000 – ve Francii vzrostl počet evidovaných antisemitských činů z 9 v roce 1999 na 116 v roce zahájení intifády (Taguieff 2002: 81). Z hlediska legitimizace nové judeofobie před světovým veřejným míněním pak přikládá Taguieff zásadní význam Světové konferenci proti rasismu organizované OSN v jihoafrickém Durbanu, která skončila týden před teroristickými útoky na USA v roce 2001 a jež byla poznamenána agresivní protiizraelskou antisemitskou kampaní části přítomných ochránců lidských práv (Taguieff: 2002: 130).

Muslimský svět je podle Taguieffa hluboce prostoupen antisemitskými předsudky a násilné činy protizápadního nebo protiizraelského terorismu jsou jen vrcholkem ledovce, jehož větší část se skrývá pod hladinou ve veřejném mínění. Odmítá omluvy teroristů poukazující na jejich frustraci nebo na „národně-osvobozenecký boj“ a zpochybňuje snahu „vysvětlit“ bestialitu teroristů jako reakci na jinou bestialitu (Taguieff 2002: 35). Omluvy, že islám s tím nemá co do činění, vyvrací tím, že „*ani čínskou mocí okrádání, diskriminování a masakrování Tibeťanů, ani křesťané perzekvování tímž režimem nevedou tak krvavé teroristické operace a nepožívají takového ideologizovaného soucitu [compassion idéologisée] jako Palestinci*“ (Taguieff 2002: 31).

Součástí této ideologizované účasti nejen na palestinské, ale obecně na islámské věci, pokládá Taguieff shovívavé omluvy islámu za teror prováděný ve jménu ideologie islamismu.¹¹⁵ „*Stojíce dnes před faktem nadnárodního politického*

---

¹¹⁴ Liší se tak od jiných autorů píšících o „novém“ antisemitismu, pro které jsou teroristické útoky v USA počátkem této éry – viz např. Chesler 2003.

¹¹⁵ Odlišuje však zřetelně islám od islamismu: „*Jasně říkám islamismus, nikoli islám. Tento «ismus», který spojuje tmářství s terorismem, představuje dnes hlavního šířitele opětovné fanatizace judeofóbních přesvědčení [véhicule de la refanatisation des convictions judéophobes].*“ (Taguieff 2002: 24) „*Islamismus je ideologizací a zločinnou politizací zjednodušující a zplošťující četby základních textů islámu. Činí tak ve*

islámu, „jsme daleci toho přijmout politicky korektní klišé islámu jakožto «náboženství míru a tolerance», «mírumilovného» náboženství, které není než ideálem islámu“ (Taguieff 2002: 67). Levicoví politologové hájící dogma multikulturalismu plní podle Taguieffa roli „užitečných idiotů“ islamismu (Taguieff 2002:139). Vzájemná provázanost palestinského (a propalestinského) hnutí, levicových sociálních vědců a shovívavost vůči politickému islámu vytváří alibi světovému terorismu a nutným výsledkem této symbiózy je právě nová judeofobie.

Nová judeofobie však není pouhým pokračováním starých vzorců francouzského nacionalistického nebo rasistického antisemitismu, ale jde o novou verzi celosvětově rozšířených protižidovských předsudků založených na logice: „Žid – Izraelec – sionista – kolonialista – imperialista – rasista“ (Taguieff 2002: 92-93). Taguieff hovoří o „nacifikaci“ Izraele a premiéra Ariela Šarona, který bývá přirovnáván k Hitlerovi. „Šaron byl po dvě desetiletí [od masakrů v uprchlických táborech Sabra a Šatíla¹¹⁶] konstruován palestinskou a propalestinskou (tedy levicovou) propagandou jako ztělesnění Hitlera“ (Taguieff 2002: 93). To vytvořilo klima pro dnešní otevřenou diabolizaci Izraele a Židů, pro nazývání Izraele státem apartheidu¹¹⁷, který provádí na Palestincích genocidu, vydávání sionismu za formou rasismu¹¹⁸ a segregacionismu. „Palestinofilie“ je podle Taguieffa největším současným šířitelem judeofobie nejen ve Francii, ale ve světě vůbec. Palestinský nacionalismus je dnes dle Taguieffa tzv. mezinárodním společenstvím oslavován jako „úžasný boj za osvobození“, zatímco židovský nacionalismus je denuncován jako „mizerný přežitek 19. století“, či dokonce jako rasismus nebo fašismus (Taguieff 2002: 104).

---

jménu návratu k «čistému» islámu odmítající veškerou západní modernitu s výjimkou techniky“ (Taguieff 2002:150).

¹¹⁶ Událost, která se stala v Libanonu během tamní občanské války. Jih země byl kontrolován izraelskou armádou v rámci operace „Mír v Galileji“ směřující k vyhnání předáků Organizace pro osvobození Palestiny (OOP) z Libanonu. Ve dnech 16.-18. září 1982 provedly libanonské křesťanské milice masakr v palestinských uprchlických táborech Sabra a Šatíla, kde zahynulo více než tisíc lidí. Ariel Šaron byl v té době izraelským ministrem obrany a nesl tak za masakr nepřímou odpovědnost, neboť incident se stal v oblasti pod plnou vojenskou kontrolou Izraele (Cordellier 2005: 611).

¹¹⁷ Viz například kniha izraelského politologa arabského původu Marwana Bishary *Palestine/Israël: la paix ou l'apartheid* (Bishara 2002).

¹¹⁸ Valné shromáždění OSN přijalo 10. listopadu 1975 (počtem hlasů 72 pro, 35 proti a 32 se zdrželo) rezoluci č. 3379, která označila sionismus za formu rasismu. Zrušena byla opět Valným shromážděním 16. prosince 1991.

„Nová protižidovská mytologie je založena na manichejském dualizmu dvou entit: od přirozenosti zlého Žida a od přirozenosti nevinných Palestinců.“ Tato dichotomie logicky přechází do dalších implikací jako „kati/oběti“, „kolonizátoři/kolonizovaní“ či „utlačovatelé/utlačovaní“ a vytvořila živnou půdu pro „islamizaci“ palestinské intifády (Taguieff: 2002: 107-108). „Sionistického nepřítele“ tak nahradil „židovský nepřítel“ nejen v hlavách Palestinců, ale také v představách Francouzů a dalších Evropanů.

Jde-li o empirická data, zde již Taguieff tak přesvědčivý není. Uvádí, že v porovnání s léty 1988-1991 je v době vrcholící „nové judeofobie“ (1999-2000) stále stejné „tvrdé jádro“ antisemitů ve francouzské společnosti okolo 10% (Taguieff 2002: 86-87, pro podrobnější data viz Thiolay, *L'Express*, 6. 6. 2005). Podle Taguieffa však lidé dnes projevují své protižidovské postoje otevřeněji a nebojí se je vyslovit nahlas. Jako příklad uvádí pouze to, že s tvrzením „Židé jsou příliš mocní“ souhlasilo v roce 1988 20% a v roce 2000 již 34% oslovených (Taguieff 2002: 87).

4.2 Théo Klein:¹¹⁹ Manifest svobodného Žida¹²⁰

Dvaosmdesátiletý pařížský advokát Théo Klein, muž, který byl za války jedním z vůdců pařížského židovského odboje, publikoval na jaře 2002 – tedy ve stejné době jako Taguieff – také v reakci na rostoucí počet antisemitských útoků ve Francii svůj *Manifest svobodného Žida* (Klein 2002). Kniha je narušena od Taguieffova varovného a neosobního tónu psána svěžím, až vášnivým jazykem a nese apel přesně opačný: vyvarujme se jako Židé věčného ublíženectví, strachu a vztahovačnosti.

„Jsme občané jako všichni ostatní, ačkoli nikdo nezapomíná, že naše historie je odlišná... Proč je třeba více ostražitosti, ...více strachu, žijeme-li již několik desetiletí v míru v této multikulturní a mnohonáboženské zemi?“ (Klein 2002: 18). Antisemitské útoky nejsou ničím jiným než kriminálními činy a jako takové si

¹¹⁹ Advokát Théo Klein je francouzským a izraelským občanem. V letech 1942-1944 byl jedním z hlavních postav pařížského odboje. V letech 1983-1989 působil jako předseda CRIF (*Reprezentativní rady francouzských židovských institucí*). Publikoval například knihy *Libérez la Torah!* (Calmann Lévy 2001) či *Dieu n'était pas au rendez-vous* (Bayard 2003).

¹²⁰ Klein, Théo. 2002. *Le Manifeste d'un Juif Libre*. Paris: Liana Levi.

zaslouží pozornost justice, ale je zbytečné je přeceňovat jen proto, že jsou antisemitské. Strach některých a šok obětí útoků jsou věci jistě individuálně pochopitelné, avšak je třeba si udržet chladnou hlavu a neupadnout do „kolektivní úzkosti“. Zvláště je-li situace napjatá, měly by podle Kleina emoce uvolnit místo rozumu (Klein 2002: 18).

Klein připouští, že historie židovského národa by legitimovala „pudový obranný reflex“, jehož jsme svědky u mnoha židovských intelektuálů. *„To je však reflex strachu a já věřím a jsem hluboce přesvědčen, že nemůžeme, ba nesmíme mít strach. Být ostražitý je nutné. Reagovat rovněž. Ale stavět se automaticky do role potenciální oběti... se mi zdá nevhodné a nebezpečné“*, píše Klein. Nevhodné, protože to zvýrazňuje odlišnost Židů, kteří jsou součástí národního společenství, a nebezpečné, neboť tak přistupujeme na hru těch, kteří hledají záminku pro nepřátelské postoje jsou přesvědčeni o tom, že ve skutečnosti Židé odlišní jsou (Klein 2002: 19-20).

Důsledkem přehnané citlivosti a strachu z antisemitismu může být také volání po znovuvybudování zdí ghetta oddělujících většinovou společnost od židovské komunity, aby ji ochránily před nepřátelstvím (Klein 2002: 21). To by byl konec otevřenosti a svobody, kterou přinesla (nejen) Židům Francouzská revoluce, návrat do pohodlí nesvobody a izolace. Vydělenost ze společnosti znamená pro Židy nebezpečí konfliktů zvláště v obdobích krizí (Klein 2002: 33).

Théo Klein se ve Manifestu vyznává ze své hluboké důvěry v jednání a vyjednávání, jako cesty k překonání sporů, které se zpočátku zdají být neřešitelnými. Není to jen Kleinova celoživotní advokátská praxe, která jej k tomuto přesvědčení vede, ale cesta jednání a dialogu se mu osvědčila právě v problémech týkajících se vztahu židovské komunity s muslimy¹²¹ a křesťany.¹²²

---

¹²¹ Popisuje svůj několikaletý dialog s představitelem Ligy arabských států Hamadim Essidem, se kterým Klein jako předseda *Reprezentativní rady francouzských židovských institucí* (CRIF) nejprve několikrát střetl ve veřejné diskusi ohledně izraelsko-palestinského konfliktu a posléze spolu dokonce napsali knihu (Klein 2002: 64-69).

¹²² Spolu z několika dalšími představiteli židovské komunity se Kleinovi podařilo uspořádat jednání s vrcholnými představiteli katolické církve (pařížský kardinál Lustiger, krakovský arcibiskup Macharski, lyonský arcibiskup Decourtray a další) ohledně záměru řádu karmelitánů zřídit v bývalém vyhlazovacím táboře Osvětim místo pro modlitbu. Během několika jednání dosáhli toho, že církev od záměru upustila a

Je proto přesvědčen, že podstatné a věcné otázky je třeba řešit pomocí dialogu, nikoli monologem o fatalitě antisemitismu, zatímco iracionální a emocionální přístup k problému nic neřeší. V obecné rovině říká: „*Od okamžiku, kdy se rozhodnete otevřít jednání, dáváte druhé straně možnost říci ano nebo ne. Můžete se dostat i do situace eventuálního odmítnutí...Odmítne-li [jednat], přebírá za to zodpovědnost a vy máte výhodu v tom, že jste se pokusili otevřít dveře. Věřím, že to je nejlepší možná taktika*“ (Klein 2002: 74-75). Síla rozumu by měla vždy umět překonat emoce.

V druhé polovině manifestu se Klein věnuje převážně izraelsko-palestinskému konfliktu, podává velmi otevřenou a oboustranně kritickou analýzu současného stavu a identifikuje hlavní problémy. Zde již poněkud slábne počáteční nadšení vypořádat se s francouzským antisemitismem a mění se i žánr – manifest ztrácí osobní tón a končí spíše jako historicko-politologická analýza.

4.3 Shmuel Trigano¹²³: Depolitizace Izraele¹²⁴

„*Druhá intifáda je místem zrodu nového typu války, ve které se mravnost stává zbraní silnější než děla*“ (Trigano 2002: 19). Tato zbraň je podle Trigana v rukou Palestinců, kteří jí využívají ke zpochybňování legitimacy Izraele před světovým veřejným míněním. Diabolizace Státu Izrael a mediální diskurs, který jí ochotně šíří, jsou faktory ovlivňující vztah většinové společnosti k Židům i mimo samotný Izrael.

Depolitizace zde znamená zastření, ba popírání politické dimenze izraelsko-palestinského konfliktu, jeho politikum je redukováno na různé morální kategorie, lidská práva a sváděno na předpolitický, archaický etnocentrismus a tribalismus ze strany Izraele a Židů.¹²⁵ „*Konflikt není uznán ve své politické přirozenosti a*

---

dohoda mezi vrcholnou reprezentací židů a katolíků zněla tak, že místo genocidy zůstane nábožensky neutrálním (Klein 2002: 69-74).

¹²³ Shmuel Trigano je profesorem filosofie na Univerzitě Paříž X, zakladatelem *Observatoire du monde juif* a působí také na *Collège des Études juives* a v časopise *Pardès*. Publikoval mj. *La Nouvelle Question juive* (Gallimard 1979), *La République et les Juifs* (Les Presses d'Aujourd'hui 1982) či *L'Idéal démocratique à l'épreuve de la Shoah* (Odile Jacob 1999).

¹²⁴ Trigano, Shmuel. 2002. *L'Ébranlement d'Israël. Philosophie de l'histoire juive*. Paris: Seuil.

Trigano, Shmuel. 2005. *Les Frontières d'Auschwitz. Les ravages du devoir de mémoire*. Paris: Librairie Générale Française.

¹²⁵ Přestože se Trigano přímo neodvolává na Schmittův pojem *politická*, je pravděpodobné, že právě o tento význam mu jde. Carl Schmitt definoval politično jako rys takové sociální interakce, vědomé si své hranice v

zůstává druhem občanské války, ...etnické války a tedy jakési infrapolitiky kanalizující pocity msty a vendetty“ (Trigano 2005: 123).

Klíčovým objektem kritiky Shmuela Trigana však jsou světová média a ti židovští i nežidovští intelektuálové, kteří přistoupili na strategii depolitizace Izraele a tím na popírání legitimacy a historicity židovského národa (Trigano 2002: 83). Trigano se – stejně jako Taguieff – musí vypořádat s faktem, že mnozí Židé velmi ostře kritizují izraelskou politiku a tím zpochybňují jeho nárok vystupovat jménem židovské komunity. Pierre-André Taguieff je přímo obvinil z vytváření a propagace „nové judeofobie“ a to z nejrůznějších důvodů: od sebenenávisti, konformismu či antikonformismu, přes upřímný soucit s Palestinci až po revoluční zápal (Taguieff 2002: 42).

Trigano v této souvislosti kritizuje židovské levicové intelektuály (především z hnutí Šalom Achšav¹²⁶) za to, že objíždějí západní metropole, aby kritizovali svoji vlastní zemi a vyvolávají tak animozitu proti Izraeli. „*«Tábor míru» nashromáždil ve světě kapitál protiizraelského nepřátelství a Palestinci tak neměli problém obrátit jej během okamžiku ve svůj prospěch“ (Trigano 2002: 82). Kritika vlády by se podle Trigana neměla zaměřovat s kritikou státu, který tato vláda reprezentuje (Trigano 2002: 58).*

Ptá se: „*Vidíme snad arabské intelektuály, jak jezdí do Tel Avivu, aby házeli špínu na své vlády? Nebo francouzské intelektuály, kteří jezdí do Berlína kritizovat francouzskou politiku? Nebo Američany tepající v Pekingu americkou demokracii?“ Je ovšem nemálo Izraelců, kteří „hrají na všech scénách hlavních měst demokratických zemí komedii morálky“. Používá zde paralelu s úvahou Hannah Arendtové (Arendtová 1996) o první generaci emancipovaných Židů v Německu, kteří se distancovali od masy ostatních Židů aby zdůraznili svoji „civilizovanost“ a výjimečnost (Trigano 2002: 57).*

---

mezním konfliktu, ve kterém jde o vlastní přežití a o porážku protivníka (Carl Schmitt. 1932. *Der Begriff des Politischen*, cit. dle Barša, Pavel – Císař, Ondřej. 2004. *Levice v postrevoluční době*. Brno: CDK, s. 151). Depolitizace Izraele tedy znamená popření absolutního nároku blízkovýchodního konfliktu na to, že jde vlastně o přežití židovského národa a nikoli o mravní nuance vyjednaného soužití.

Typickým příkladem takového židovského levicového aktivisty je pro Trigana izraelský spisovatel Amos Oz, rovněž jeden z členů hnutí Šalom Achšav. Ostře kritizuje jeho manifest s názvem Pomozte nám se rozvést (Oz 2004) určený především evropskému čtenářstvu. Trigano Ozovi vyčítá, že přistoupil na morální relativismus typu „všichni jsme oběti konfliktu“ nebo „Bůh ví, kdo si začal“ apod. a že staví na stejnou úroveň nelegitimní Arafatovu vládu („teroristické hnutí OOP“) a demokraticky zvolenou vládu Izraele. Izraelsko-palestinský konflikt je podle Oze, stejně jako např. podle Edwarda Saida¹²⁷ „konflikt mezi dvěma oběťmi“ (Trigano 2005: 139). „*To je totální depolitizace konfliktu!*“, volá Trigano (Trigano 2005: 140).

Přirovnává tuto strategii depolitizace ke snaze prvních křesťanů teologicky diskvalifikovat židy a na troskách judaismu založit křesťanský „nový Izrael“: „*Původní křesťanství... se snažilo rozložit židovskou identitu na tělo a duši, aby přiznalo Židům vnější status těla, zatímco křesťanům přisoudilo roli duše – toho nejlepšího z Izraele.*“ Dnes se o totéž pokoušejí Palestinci a nikoli náhodou se prý Jásir Arafat prohlašoval za „Ježíše Palestinců“ (Trigano 2002: 83).

Zvláště rozšířenou strategií depolitizace Izraele je podle Trigana internacionalizace konfliktu. Snaha učinit ze sporu mezi Izraelem a Palestinci záležitost světového společenství po vzoru bývalé Jugoslávie je nebezpečná. Také v blízkovýchodním konfliktu nejsou nutně jedni „dobří“ a druzí „zlí“, zájmy obou se střetávají (Trigano 2002: 86). Depolitizaci prováděné na mezinárodní scéně pomáhá Mezinárodní soudní dvůr a některé instituce OSN – v prvním případě jsou formami této depolitizace odsudky výstavby tzv. bezpečnostní bariéry (či zdi), oddělující Izrael od okupovaných území, mezinárodní justici, příkladem neblahé role OSN byla například již zmíněná konference v Durbanu z roku 2001.

Jedním z vrcholů procesu depolitizace bylo uzavření tzv. Ženevských dohod zástupci Izraele a Palestinců 1. prosince 2003.¹²⁸ Trigano je označil za pokus o

---

¹²⁶ Šalom Achšav (Mír hned) je izraelské mimoparlamentní politické hnutí založené v roce 1978 usilující o okamžité mírové řešení izraelsko-palestinského konfliktu (více viz www.peacenow.org.il).

¹²⁷ Americký politolog palestinského původu Edward Said označil Palestince ve svém článku v deníku *Le Monde* za „oběti obětí“ (Les Palestiniens, victimes des victimes, *Le Monde*, 27. 5. 1998). Tato formulace vzbudila ve Francii velkou debatu, oponoval mu mj. Shmuel Trigano (Israël-Palestine: sortir du cercle victimaire, *Le Monde*, 11. 6. 1998).

¹²⁸ Viz <http://www.geneva-accord.org>

státní převrat za pomoci cizích mocností (Trigano 2005: 156). Především z izraelské strany se tohoto „mediálního divadla“, které jen ilustruje současný „velmi postmoderní pacifismus“, požadující „mír za každou cenu“, zúčastnily podle Trigana nevýznamné politické figury (Yossi Beilin, Amram Mitzna, Avraham Burg). Tito lidé nebyli schopni přesvědčit Izraelce v demokratických volbách, a tak to zkouší oklikou. „*Komický a politicky patetický charakter*“ těchto dohod ilustruje na následujícím příměru: jako kdyby „věčná“ prezidentská kandidátka ultrakomunistické levice Arlette Laguillierová uzavřela v Londýně před televizními kamerami „dohodu“ s korsickými separatisty slibující jim nezávislost ostrova a subvence z komunistické Kuby (Trigano 2005: 160). Kromě formy uzavření těchto dohod kritizuje Shmuel Trigano především jejich nepřijatelný obsah znamenající de facto kapitulaci Izraele před Palestinci¹²⁹ (Trigano 2005: 162-175).

Depolitizace Izraele vede k v Evropě rozšířenému tvrzení, že svět přiřkl Palestinu Židům jen jako kompenzaci za holocaust, aniž by vzal vůbec v potaz dlouhou historii sionismu (Trigano 2005: 57). Svět si prý našel „náhradní oběť“ a tou jsou Palestinci. Vytváří si nové mýty, které mají nahradit a delegitimovat židovskou historii – historii perzekucí a pronásledování vrcholící katastrofou holocaustu. Vytvořil se prý již celý systém „zakladatelských mýtů“ palestinského hnutí a tento nový ideový koncept se intenzivně šíří do světa.

Například roku 1948 a exodu palestinských Arabů říkají „nakhba“, což je přesný překlad slova „šoa“, tedy zkáza či úplné zničení (Trigano 2002: 56). Požadují zřízení „Norimberského tribunálu“ pro izraelské „válečné zločince“. Vesnice Deir Jasín, ve které se odehrál krvavý protiarabský masakr v roce 1948¹³⁰ pro ně symbolizuje bestialitu sionistů – před deseti lety dokonce vznikl nápad vytvořit „Deir Yassin Memorial“ jako obdobu izraelského památníku obětí holocaustu Jad

---

¹²⁹ Trigano používá metafory Mnichovské dohody a zrady Československa z roku 1938 v souvislosti s Dohodami z Oslo. O těchto dohodách píše v knize zásadně jen jako o „osloské válce“ (*la guerre d'Oslo*), což je výraz převzatý od izraelského politologa Efraima Karshe a jeho článku *Osloská válka, anatomie jednoho sebeklamu* (Mideast Security and Policy Studies, č. 55, září 2003). Má za to, že se v Oslu jednalo v podstatě o Arafatovu lest, jak vést válku proti Izraeli a přitom před Západem vypadat jako mírotvorce. Oslo tak vlastně znamenalo appeasement Arabů na úkor Izraele pod dohledem světových mocností (Trigano 2005: 228).

¹³⁰ Ještě před vyhlášením Státu Izrael, 9. dubna 1948, vtrhly do arabské vesnice Deir Jasín milice Irgun a následně rozpoutaný masakr si vyžádal na palestinské straně asi 250 obětí – počty mrtvých udávaných izraelskou a palestinskou stranou se značně liší (v různých pramenech se pohybují od 120 do tří set obětí).

Vašem (Trigano 2005: 58). Palestinská propaganda prý přirovnává uprchlické tábory k nacistickým koncentračním táborům, zřizování židovských osad na Západním Břehu je označováno jako „Drang nach Osten“ s cílem vytvořit Velký Izrael, resp. novou Třetí říši. Francouzům připomínají nacistickou okupaci, aby ilustrovali, jak se cítí Palestinci na Západním Břehu Jordánu a v Gaze. Odtud již není daleko k přirovnání Šarona k Hitlerovi, sionismu k rasismu či rovnou nacismu (Trigano 2005: 60). Pro svá tvrzení však nemá dostatečnou oporu, aby mohl takto generalizovat.

Trigano je zde navíc značně nekonzistentní. Na jedné straně říká, že není pravda, že by holocaust opravňoval Židy k návratu do Svaté země a že identita Židů, jakožto oběti má s meritem izraelsko-palestinského sporu něco společného (Trigano 2005: 57). Současně však velkou pozornost věnuje „demaskování“ palestinské falsifikace historie a jejich úspěšné snaze převzít před světovým veřejným míněním roli oběti a získat si tím mezinárodní legitimitu. Staví se sice proti samotné logice „hry na větší oběť“, ale implicitně polemizuje s palestinskou verzí tohoto příběhu.

4.4 Pascal Boniface:¹³¹ Je dovoleno kritizovat Izrael?¹³²

„Můžete klidně kritizovat americký unilateralismus, obvinít Čínskou lidovou republiku za to, co se stalo na Tien-an-men [Náměstí nebeského klidu] nebo v Tibetu, Rusko pro jeho nedokonalou justici či kvůli tomu, co dělá v Čečensku, Srbsko kvůli Kosovu, Saúdskou Arábii pro neexistenci demokracie, Severní Koreu kvůli tomu, že dává přednost výrobě raket před tím, aby nakrmila své obyvatelstvo, africké režimy kvůli korupci, Německo a Velkou Británii za jejich snahu dominovat Evropě (místo Francie) atd. Zkrátka, můžete kritizovat 189 členů OSN bez problémů či nebezpečí.“ Nehrozí Vám, že budete obviněni z antiamerického rasismu kvůli kritice Bushe, ani z protiruského postoje kvůli kritice Putina, antičínského za kritiku Tiang-ce Mina či protičernošského rasismu

---

¹³¹ Pascal Boniface je ředitelem *Institutu mezinárodních a strategických studií* (Institut de Relations Internationales et Stratégiques) v Paříži a přednáší na Institutu evropských studií Univerzity Paříž 8. Je šéfredaktorem *Revue internationale et strategique* a ročenky *L'Année stratégique*. Zabývá se např. mezinárodními vztahy, otázkami jaderných zbraní a odzbrojení, vztahy mezi mocnostmi a francouzskou zahraniční politikou. Je rovněž členem Poradního výboru OSN pro otázky odzbrojení. Publikoval několik desítek prací, např. *Vers la 4ème guerre mondiale?* (Armand Colin 2005), *Atlas des relations internationales* (Hatier 2003) či *La France contre l'empire* (Robert Laffont 2003).

řeknete-li, že nějaký africký prezident řídí svoji zemi katastrofálně. „*Existuje však jeden – jediný – stát, kritika jehož vlády může být okamžitě připodobňována k převlečenému rasismu či špatně snášena, a tím je Izrael*“ (Boniface 2003: 8-9).

Vyslovíte-li pochyby o politice Ariela Šarona, mnozí jeho stoupenci vás okamžitě obviní z antisemitismu. V lepším případě vás obviní z toho, že nerozumíte dostatečně situace na Blízkém východě a neznáte dobře všechny okolnosti dlouhé historie tohoto konfliktu. „*Ovšem k tomu, abyste kritizovali Miloševiče také nepotřebuje diplom z balkánských studií*“ a stejně tak není nutné „*strávit deset let v Tibetu, abyste se mohli na o této zemi vůbec vyjadřovat*“ (Boniface 2003: 9).

Fakta, která Boniface v knize zmiňuje jakoby mimochodem, používají mnozí jiní autoři jako vrcholné argumenty ve prospěch své interpretace. Například Trigano nejednou ilustruje palestinskou vypočítavost odmítnutím rozdělení území britské Palestiny v letech 1947-48, či naopak Dominique Vidal zvedá problém palestinských uprchlíků v knize *První hřích Izraele* (La Péché originel d'Israël, 2002). Boniface se snaží v těchto jednotlivostech zůstat nad věcí, nehodnotit tyto klíčové události konfliktu, ale chce zdůraznit, že se o tom všem musí seriózně mluvit.

Jeden z hlavních problémů vidí v účelovém označování těch, kteří kritizují Izrael za antisemity. Sám Boniface se v roce 2001 stal terčem takové kritiky za svoji analýzu s názvem *Blízký východ, socialisté, mezinárodní spravedlnost, volební efektivita* (Le Proche-Orient, les socialistes, l'équité internationale, l'efficacité électorale), kterou vypracoval pro vnitřní potřebu Socialistické strany, již je členem. V ní mimo jiné doporučil této tradičně proizraelské politické straně, aby se před prezidentskými volbami šikovněji ucházela o hlasy muslimských voličů více kritickým náhledem na politiku Izraele. „*Socialistická strana a vláda [Lionela Jospina] jsou stále významnější částí veřejného mínění pokládány za «nespravedlivé». Proč to, co chce pro Kosovany nechce pro Palestince? Proč diabolizovat Haidera a normálně jednat s Šaronem, který se nespokojil jen se slovy, ale přešel k činům?*“ Pro socialisty by měla být spravedlnost, rovnost a

---

¹³² Boniface, Pascal. 2003. *Est-il permis de critiquer Israël?* Paris: Robert Laffont.

univerzální hodnoty důležitější než komunitarismus, diskriminace a etnický partikularismus Izraele. „*Jsem překvapen tím, kolik mladých beurs¹³³, muslimských Francouzů všech věkových kategorií, kteří se pokládají za levicové, prohlašují s poukazem na situaci na Blízkém východě, že nechtějí volit Jospina v prezidentských volbách*“ (Boniface 2003: 237). Když se tento materiál dostal na veřejnost stal se Boniface objektem silné mediální kampaně a vyslechl si nejedno nařčení z antisemitismu.¹³⁴

Pascal Boniface obviňuje část francouzských židovských kruhů z vedení proizraelské kampaně nefér prostředky. První z nich je ten, že sami sebe vydávají za mluvčí židovské komunity (či dokonce všech Židů) a opačné názory na problém (např. Théo Kleina) ignorují či za nimi hledají nějaký jiný skrytý důvod (zviditelnění, sebemrškačství apod.). Přitom židovská komunita je sama nejednotná a jako celek politicky nevyhraněná. Prohlašují-li však někteří, že mluví jménem všech Židů, dostává se tím paradoxně do hry také starý antisemitský předsudek o všemocné židovské lobby. „*Měli-li by si všichni Židé světa myslet to samé, a to odlišně od většiny těch, kteří nejsou ani Židy ani Izraelci, zakládá to skvělý argument pro antisemity*“ (Boniface 2003: 14). Izraelská vláda (a po ní nekriticky prošaronovští židovští aktivisté) často instrumentalizují antisemitismus v okamžiku, když se cítí v obtížích vzhledem k mezinárodnímu společenství. Izraelská vláda „*nepokládá výtky, které jsou jí adresovány za běžné námítky, ale za výtky proti jejímu židovskému charakteru*“ (Boniface 2003: 13). Legitimní politická kritika Izraele je tak kriminalizována.

Druhým prostředkem je stigmatizace kritiků Izraele a těch, kteří zdůrazňují palestinské hledisko, jako antisemitů. To je mnohem vážnější problém než jen nálepkování oponentů, neboť hrozí banalizace antisemitismu. „*Jsou-li všichni antisemity, pak není antisemitou nikdo,*“ říká Boniface (Boniface 2003: 14). Budeme-li označovat každou námítku proti politice Státu Izrael za antisemitismus, za verbální útok podobného druhu, jako „smrt Židům“ nebo „Židé do plynu“, hrozí, že tím relativizujeme zrudnost těch opravdu rasistických a antisemitských útoků.

---

¹³³ Přistěhovalci převážně ze severní Afriky, ve Francii žijící Arabové.

¹³⁴ Této kampani věnoval Boniface poslední kapitolu knihy – „Fatwa v Paříži“ (Boniface 2003: 193-224).

Pascal Boniface otevírá také problém antisionismu, často diskutovaný v souvislosti s kritikou Izraele. Jaký je vzájemný poměr antisemitismu a antisionismu? Na otázku, zda je antisionismus antisemitský odpovídá Boniface, že nikoli nutně. Jednak je mnoho Židů, kteří (ať již v diaspoře či dokonce v samotném Izraeli) sekulární, sionistický projekt židovského státu odmítají z náboženských důvodů. Tvrdí, že s návratem Židů do Svaté země se má podle tradice počkat až na příchod Mesiáše. Tito Židé mohou být jen stěží pokládáni za antisemity.¹³⁵ Co se týče kritiky Izraele lidmi mimo židovskou komunitu, které bývá například Taguieffem vydáváno za skrytý antisemitismus, Boniface říká: „*Uznat právo Izraele na existenci neznamena uznávat jeho právo dělat vše. Právě naopak, uznávám-li Izrael za stát jako všechny ostatní, má také stejná práva, ale rovněž stejné povinnosti*“ (Boniface 2003: 20-21). Antisemité tedy bývají většinou i antisionisty,¹³⁶ ale ne všichni antisionisté jsou antisemity. „*Ale většina těch, kteří kritizují Izrael, nejsou ani jedněmi ani druhými*“ (Boniface 2003: 21).

Velkou vlnu kritiky vzbudila Bonifacova úvaha o tom, že francouzská extrémní pravice opouští svůj tradiční antisemitismus a naopak se názorově sblíží s židovskou komunitou v postojích k muslimům, severoafrickým přistěhovalcům a v sympatiích k izraelskému boji proti Arabům. Jean-Marie Le Pen, politik, který pokládá plynové komory za historický detail druhé světové války, se v rozhovoru pro izraelský list *Haaretz* oháněl hodnotami „židovsko-křesťanské civilizace“ a nešetřil kritikou arabských přistěhovalců ve Francii a také tvrdil, že kritika Šarona ve světě vychází z toho, že je pravicový politik. „*Válka proti teroru je brutální záležitost... Plně chápu Stát Izrael, který se snaží chránit své občany*“ (cit. dle Boniface 2003: 142-3).¹³⁷

---

¹³⁵ Část z nich se dokonce politicky angažuje po boku Palestinců v boji proti Státu Izrael, jako například hnutí *Neturei Karta* (aramejsky Strážcové města). Odštěpilo se v roce 1938 od nejsilnější protisionistické strany *Agudat Jisrael*, jejímž cílem bylo bojovat proti sionismu v Izraeli i v diaspoře. Členové *Neturei Karta* se neúčastní voleb v Izraeli a ze zásady nepřijímají od Státu Izrael žádné peníze ani služby. Hnutí programově podporuje vznik palestinského státu a jeho plnou suverenitu nad celou Svatou zemí, tedy včetně území dnešního Izraele (*Neturei Karta*, <http://www.netureikarta.org>). Více o jejich ideologii viz např. Rabkin 2004 nebo Čejka 2002: 66-69.

¹³⁶ Až na část antisemitské extrémní pravice, která může být označena za „sionistickou“, protože by raději viděla Židy v Izraeli než ve své zemi (Boniface 2003: 21).

¹³⁷ Hájení Izraele a tedy Židů by se pro „starší“ generaci Národní fronty zdálo zcela nepřijatelné. Ti by na tuto taktickou hru nepřistoupili, neboť antisemitismus a odpor proti Izraeli a podpora boje Palestinců stály u zrodu poválečné francouzské extrémní pravice na počátku 70. let (Bourseiller 2002: 50). Od stejné doby však původně socialistický a sekulární Izrael ztrácí sympatie evropské levice. Po roce 1967 okupuje Západní břeh a Gazu a na nich začíná nábožensky motivovaná výstavba osad, od roku 1977 má Izrael první

Boniface si klade otázku, z čeho vychází „*taková shoda mezi Le Penem a Šaronem*“? A odpovídá, že oba chovají stejné pocity ve vztahu k Arabům. Le Pen se snažil před prezidentskými volbami zkrotit svůj někdejší otevřený antisemitismus a vystupovat jako ochránce Židů proti imigrantům a proti muslimům. Vůdce Národní fronty se neobratně zastal předseda CRIF Roger Cukierman, který také v listu Haaretz napsal, že skóre Le Pena v prvním kole prezidentských voleb v roce 2002 znamenalo „*vzkaz muslimům naznačující jim, aby se zklidnili* [se tenir tranquilles].“ Cukierman své výroky posléze opravoval s poukazem na špatný překlad jeho slov do hebrejštiny (Boniface 2003: 143). Podle Boniface je pro francouzskou ultrapravic snazší hájit Izrael, kde sedí extrémní pravice přímo ve vládě (Boniface 2003: 149).

Boniface tedy zjišťuje, že kritizovat Izrael je možné, ale riskantní. Jednak záleží na tom, kdo za co je kritizován a jak je kritizován, ale také, kdo jej kritizuje. Směšování kritiky Izraele s antisemitismem se samozřejmě vyskytuje, ale není pravidlem. Zlovolné zaměňování kritiky Šaronovy vlády za projevy nenávisti vůči Židům je podle Boniface v duchu strategie francouzských „ultra proizraelských skupin“, jak on je nazývá, který zakrývá silněji přítomný protimuslimský rasismus, který je ve Francii mnohem rozvinutější, nebezpečnější, ale politicky méně citlivý. Kdyby kterýkoli autor mluvil o židovské komunitě tak nepřátelským a generalizujícím způsobem, jakým mluví o muslimské komunitě v Evropě například Oriana Fallaci (Fallaci 2002) ve svém bestselleru *Vztek a pýcha* (La rabbia e l'orgoglio), vyneslo by mu to vyloučení z vědecké a intelektuální komunity. V případě muslimů je ostrý tón a nedůvěra běžně a veřejně akceptována (Boniface 2003: 169-178).¹³⁸

---

pravicovou vládu v historii – vládu Menachema Begina (Likud). Levice se přidává spíše na stranu Palestinců, krajní pravice je v názoru na blízkovýchodní konflikt dosud nejednotná.

¹³⁸ Politolog Vincent Geisser vydal v nepřímé polemice s Taguieffovou knihou v nakladatelství La Découverte studii *Nová islamofobie* (La nouvelle islamophobie) (Geisser 2003).

4.5 Raphaël Draï:¹³⁹ *Ve znamení Sionu*¹⁴⁰

Raphaël Draï se narodil v Alžírsku a patří tedy mezi tzv. pieds-noirs. Jeho kniha *Ve znamení Sionu* (Sous le signe de Sion) s podtitulem *Přišel nový antisemitismus* byla jednou z prvních knih publikovaných na téma tzv. „nového antisemitismu“ ve Francii. Autor, známý politolog, se v ní zaměřil na vztah mezi izraelsko-palestinským konfliktem a růstem antisemitských útoků v Evropě a usuzuje, že se zvedá nová vlna násilného i verbálního antisemitismu. Soustředil se však podstatně více na situaci Izraele, upírání jeho historicko-náboženské a politické legitimacy a jeho zavrhování než na problém Židů v diaspoře. Každý útok na Izrael je chápán jako útok na Židy ať již jsou kdekoli. Vztah mezi zdrojem „nového antisemitismu“ a jeho důsledky ve Francii je tak podle Draïe přímý a nezprostředkovaný, i když kauzálně těžko prokazatelný.

Draïova kniha je plná biblických přirovnání a paralel. Legitimitu Státu Izrael opírá – nejvýrazněji ze všech zde zmíněných autorů – o náboženskou ideu sionismu, nikoli primárně o sionismus politický, jako například Trigano. V kontextu současné debaty je Draï pokládán za jeden z jejích extrémních pólů. Za jednoho z hlavních viníků „nového antisemitismu“ označuje média, který tendenčně zprostředkovávají izraelsko-palestinský konflikt a počínání Izraele na okupovaných územích „metodicky stigmatizují“ jeho nazýváním kolonizací. Raphaël Draï se staví do role mluvčího židovské komunity, kterou prý zraňují útoky na stát, který „představuje součást jejich života, je jejich tělem a který představuje jejich naději“ (Draï 2002: 12). Sionistické cítění francouzských Židů je podle něj cílem útoku z pozic „nového antisemitismu“. Nástrojem tohoto útoku je antisionismus, který „rehabilitoval vše co antisemitismus diskvalifikoval“ (Draï 2002: 32).

Stát Izrael přirovnává k Alfredu Dreyfusovi – jedná se o „židovský stát“, „objekt strachu“, „obětního beránka“, který ať udělá cokoli, vždy se na něj křičí „Vinen!“. Ptá se dramaticky: „Kde je nový Zola, Clémenceau, Péguy?“ (Draï 2002: 16). Záhy přichází s další historickou paralelou: „Nenachází se Stát Izrael ve stejném

---

¹³⁹ Raphaël Draï je profesorem politických věd na Univerzitě Aix-Marseille. Byl jedním z prvních autorů, který začal používat psychoanalýzu v politologii. Je rovněž uznávaným znalcem biblické teologie a autorem řady publikací – např. *Le Pouvoir et la Parole* (Payot 1981), *Le Sortie de l'Égypte. L'Invention de la liberté* (Fayard 1986) či *Freud et Moïse. Psychanalyse, loi juive et Pouvoir* (Economica 1997).

¹⁴⁰ Draï, Raphaël. 2002. *Sous le signe de Sion. L'antisémitisme nouveau est arrivé*. Paris: Michalon.

osamění jako Varšavské ghetto v roce 1943?“ (Draï 2002: 20). Nebo ještě dále: „Stát Izrael snáší tytéž reakce, agrese, napadení a šílení jako bezbranní Židé před šoa.“ (Draï 2002: 32). Pro Židy aškenázského původu prý současné „násilnosti znovuotevívají rány z nacistických dob z křišťálové noci“ (Draï 2002: 87).

Srovnávání vážnosti dnešní situace s křišťálovou nocí se v současné debatě objevuje vícekrát. Filosof Alain Finkielkraut označil rok 2002 za „křišťálový rok“ a představitelé Ústřední konzistoře izraelitů ve Francii¹⁴¹ hovořili o tom, že francouzští Židé očekávají „novou křišťálovou noc“.¹⁴²

4.6 Netolerovatelné vydírání¹⁴³

Skupina levicových autorů vydala v nakladatelství La Découverte sborník, ve kterém se ohrazují proti paušálním obviněním z antisemitismu těch, kteří kritizují izraelskou politiku. Tento postup označují již v názvu knihy jako vydírání. Kritizují především „stále systematictější užívání tématu «vzestupu antisemitismu» nebo «nové judeofobie» k diskvalifikaci veškeré kritiky vojenské a koloniální politiky vedené od konce roku 2000 vládou Ariela Šarona“ (Intolerable 2003: 7).

Od začátku Druhé intifády vystupují s tímto morálním vydíráním především představitelé židovské komunity ve Francii a někteří židovští intelektuálové, kteří „politicky těží z... antisemitských úchylek ve prospěch bezpodmínečné podpory izraelské politiky“ (Intolerable 2003: 12). Tyto síly vystupují jménem celé židovské komunity a demonstrují již nejen její – vcelku pochopitelnou – solidaritu, ale dokonce identifikaci diasporní komunity s izraelskou politikou, ať je jakákoli. „Jedná se o solidaritu, která... [není] solidaritou politickou, ale komunitaristickou, tedy tribální a která zakazuje jakékoli kritické vyjádření“ (Intolerable 2003: 17). Manifestují-li podobnou identifikaci s Palestinci muslimové nebo západní levicovní intelektuálové, je to považováno přinejmenším za skrytý antisemitismus. Antisemitismus je těmito proizraelskými aktivisty prohlašován za druh antisemitismu – ať již vychází z vnějšku nebo dokonce z vnitřku samotné židovské komunity.

¹⁴¹ *Consistoire central des israélites en France*, ústřední židovská náboženská instituce ve Francii.

¹⁴² *Libération*, 2. 4. 2002.

¹⁴³ *Antisémitisme: l'intolérable chantage. Israël-Palestine, une affaire française?* 2003. Paris: La Découverte. Autoři příspěvků: Étienne Balibar, Rony Brauman, Judith Butler, Sylvain Cypel, Éric Hazan, Daniel Lindenberg, Marc Saint-Upéry, Denis Sieffert a Michel Warschawski.

Denis Sieffert ve svém článku upozorňuje na nebezpečí, které vychází ze směřování náboženství a politiky: „*Dovolávání se židovství nebo přináležitosti... k židovské komunitě neurčuje nutně... stanovisko bezpodmínečné podpory Izraele.*“ Nemálo Židů se naopak ohrazují proti zaměňování židovství se sionismem či dokonce za jeho redukci na politický názor ve věci izraelské politiky (Intolerable 2003: 16).

Obviňování lidí, kteří bez předsudků a vedlejších úmyslů kritizují současnou politiku Státu Izrael, z antisemitismu je tak jen jiným prostředkem podpory Ariela Šarona. Prostředkem, který je jednak nebezpečný, protože si zahrává s tématem ve Francii velmi citlivým, a dále pak urážlivým vůči poctivým lidem s kritickými názory, kteří jsou směřováni s otevřenými rasisty a těmi, kteří házejí na synagogy zápalné láhve.

O tom, že se nejedná o problém pouze francouzský, svědčí ve stejné době v Kalifornii vydaný obdobný sborník s názvem *Politika antisemitismu* (The Politics of Anti-Semitism).¹⁴⁴ Jeho hlavní myšlenka je shodná s francouzským sborníkem, editoři se nicméně vyjadřují razantněji: „*Obránci izraelských represí vůči Palestincům označují za „antisemitskou“ jakoukoli kritiku toho, co sionismus znamená v praxi pro Palestince*“ (The Politics 2003: vii). Pomáhá tomu, podle Michaela Neumanna, kombinace nejasněné a definice antisemitismu a současně nejasné definice židovství – je to jen náboženství, etnická příslušnost, rasa, kulturní identita nebo vše dohromady? Směřování antisionismu s antisemitismem tím pádem znamená rovněž směšování sionismu s judaismem apod. (The Politics 2003: 1-2).

Izraelský politik a novinář Uri Avineri jde tak daleko, jak by si Nežid a Neizraelec těžko mohl dovolit, aniž by byl obviněn z antisemitismu: „*Šaronova vláda je obrovskou laboratoří pro pěstování viru antisemitismu. Exportuje ho do celého*

---

¹⁴⁴ Cockburn, Alexander – St. Clair, Jeffrey (eds.). 2003. *The Politics of Anti-Semitism*. California: CounterPunch. Autoři příspěvků: Michael Neumann, Scott Handleman, Alexander Cockburn, Lenni Brenner, Uri Avineri, Linda Belanger, Bruce Jackson, Robert Fisk, Kurt Nimmo, Will Yeomans, Shaheed Alam, Norman Finkelstein, Jeffrey St. Clair, Jeffrey Blankfort, George Sunderland, Kathy a Bill Christisonovi, Yigal Bronner a Edward Said.

světa.“ Označování kritiků Izraele jakožto antisemitů vytváří široké řady neprávem obviněných lidí. „*Agenti Šaronovy propagandy přilévají olej do ohně*“ tím, že si z kritiků vytvářejí postupně nepřátele (The Politics 2003: 43-44).

„*Stejně jako antisemitismus vidí za vším Žida, hlasatelé «nové judeofobie» zase nacházejí antisemitismus za každým činem, prohlášením, výtvozem či názorem, který se jim nehodí,*“ říká Michel Warschawski (Intolerable 2003: 67). To je však nebezpečná hra s otevřeným koncem, která může vést k inflaci slova „antisemitismus“, které ztratí ve veřejném prostoru svůj původní význam, své strašlivé konotace a stane se jen nástrojem užívaném kdekým v každodenním politickém zápase.

5. Závěr

Je obtížné usuzovat na nový společenský trend po necelých šesti letech jeho existence. Bude třeba většího časového odstupu k tomu, abychom lépe zhodnotili jak významný zlom znamenal pro poválečný antisemitismus rok 2000 – zda šlo jen o krátkodobý výkyv nebo jedná-li se skutečně o hlubokou strukturální změnu, o nový trend.

Debata mezi francouzskými novináři a intelektuály, uvnitř i vně židovské komunity je minimálně od roku 2000 velmi žhavá a bouřlivá. Na jedné straně jsou zastánci teze o existenci nového antisemitismu (Taguieff, Trigano, Finkelkraut...), na druhé ti, kteří nepropadají takovému fatalismu a této tezi z oponují (Klein, Boniface, Warschawski). Obě strany sporu o „nový antisemitismus“ občas používají nepřipadná klišé – jedni přirovnávají současnost k období Dreyfusovy aféry či „křišťálové noci“, druzí mluví o Izraeli jako o státu apartheidu a terorismu. V mezích racionální diskuse se však může držet v této atmosféře jen málokdo. Každý výraz, každé pojmenování situace, každý kontext, do kterého události zasazujeme, může být jednou ze stran označeno za tendenční.

Objektem i aktérem sporu je francouzská židovská komunita. Někteří se zastávají jejích zájmů a citů, jiní jí viní z morálního vydírání. *„Veřejné mínění mezi francouzskými Židy je často méně realistické než izraelské veřejné mínění, přímo konfrontované s blízkovýchodní realitou. Přijmout perspektivu vzniku palestinského státu se zdá být paradoxně snazší tam než zde. Ale u nás slyšíme spíše hlasy aktivistů než těch umírněných“*, řekl Henri Hajdenberg, bývalý předseda CRIF (Vidal 2003: 35).

Z debaty také vyplývá, jak moc záleží na tom, kdo co říká, než co říká. Mluví-li například prezident Chirac 14. července 2004 o tom, že *„francouzský antisemitismus nebezpečně roste“*, je to v pořádku. Řekne-li ale totéž 18. července 2004 izraelský premiér Šaron, je to ve Francii bráno jako pobuřující zasahování z vnějšku do problémů země (viz Trigano 2005: 93-99).

Antisemitismus po holocaustu nezmizel, stále existuje v mnoha z histore nám známých formách – od antijudaismu až po brutální rasismus. Znaky a ideologický

základ každé z forem antisemitismu pojednaných v této práci jsou natolik komplexní, že se mu vágní a výhradně politicky používaná teorie o „novém antisemitismu“ zatím nevyrovná. Ovšem jen pokud se tato teorie nestane pověstným huntingtonovským „sebenaplnujícím se proroctvím“.

Vraťme se nyní k explanačním rámcům, které jsme si stanovili v úvodu práce, a z jejich hlediska shrňme hlavní otázky, které práce vyvolává.

5.1 Židovská identita v diaspoře

Prvním ze zmíněných rámců, do nichž jsme problematiku předkládané práce zasadili, je otázka *židovské identity v diaspoře*. Ukazuje se – a debata o antisemitismu tento názor jen potvrzuje –, že významnou část francouzské židovské komunity lze označit za „diasporní sionisty“. Jakkoli zní toto označení jako *contradictio in adjecto*, vystihuje podle našeho názoru nejlépe onu manifestovanou sebeidentifikaci s hodnotami, cíli a partikularistickými zájmy Státu Izrael a jeho představitelů, která se však neprojevuje touhou do Izraele emigrovat (učinit tzv. aliju). Alija byla vždy nejvyšším stupněm ztotožnění se se sekulárním sionismem a směřování k ní znamenalo postupné opouštění hodnot a principů původní vlasti a orientace na hodnoty sionistické, na nichž stojí izraelská společnost a politická kultura.

Nyní pozorujeme u francouzské židovské komunity identitní nejistotu, kterou lze charakterizovat i jako spojování francouzských republikánských principů s hodnotami sionismu. Tato symbolická centra identity – sionistické, resp. izraelské a francouzské – však nejsou kompatibilní: sionismus je partikularistický, francouzství je v principu univerzalistické.

Sionismus je výrazem židovského nacionalismu, přičemž Židem se člověk rodí, Francouzem se (principiálně) i může stát. Sionismus jako politický princip židovského nacionalismu se zrodil v německém prostředí a tak ne náhodou převzal německý naturalizační model „práva krve“ (*ius sanguinis*),¹⁴⁵ který stojí proti francouzskému principu „práva země“ (*ius soli*). Hovoříme-li o základních

---

¹⁴⁵ V případě židovství jde tradičně podle halachických zákonů o právo pouze v mateřské linii.

politických principech, pak je plnohodnotné sionistické přesvědčení s francouzstvím neslučitelné. Můžete být buď francouzským židem, anebo Židem žijícím ve Francii. Ve vývoji francouzského židovství posledních více než sta let hraje klíčovou roli spor o to, zda lze nebo nelze být francouzským Židem, respektive Francouzem a Židem současně. Nyní se hovoří dokonce o tom, zda je možné být Francouzem, Židem a sionistou současně. A právě toto vyostřující se dilema (či trilema) příslušníků židovské komunity podkryvá i dnešní debata o francouzském antisemitismu.

Příklon židů k sionismu byl od svého vzniku až do nedávna vázán na okamžik, kdy se z Francouze (ať už praktikujícího žida, nebo zcela sekularizovaného) stal především Žid, který projevil touhu emigrovat do Svaté země v okamžiku, kdy mu to životní situace dovolí. Přestože emigrace francouzských Židů do Izraele v posledních letech relativně rychle vzrůstá (viz kapitola 3.3), pohybuje se stále v řádu několika stovek osob měsíčně. Sionistický rozměr židovské identity je v komunitě na vzestupu, ale projevuje se i u těch Židů, kteří nemají v úmyslu se vystěhovat do Izraele. Navíc je silně přítomen ve veřejném prostoru, jako rozšíření židovské identity o sionistický prvek, což vede k nezdárným debatám o antisemitismu jako „politicky korektní“ formě antisemitismu.¹⁴⁶

Intelektálové jako Shmuel Trigano kritizují ze sionistických pozic politický diskurs francouzské a evropské levice. Levicový antisionismus, jakožto principiální odpor vůči každému nacionalismu (včetně židovského), označují za druh antisemitismu. Francouzští sionisté vidí antisemitismus nikoli již ve formě rasové či náboženské zášti (à la Drumont, resp. Maurras), ale ve formě vyloučení Židů z francouzské společnosti, protože jsou příslušníky jiného národa. Radikálními sionisty používaná paralela s Dreyfusovou aférou zde ovšem výrazně kulhá, neboť zatímco v případě kapitána Dreyfuse šlo o zpochybnění schopnosti židů ztotožnit se s universalistickými hodnotami Francie, nyní jde naopak útok z opačné strany proti pokrytectví většinové společnosti, která vydává svůj nacionalismus za univerzální princip a Židům jejich nacionalismus nepřiznává. Francie je obviňována z toho, že nedovolí Židům to, čím si prošla (či stále ještě prochází) ona sama – epochu

---

¹⁴⁶ Byť – jak jsme viděli v kapitole 1.2.4.2. – mnohé deklarované antisionistické síly jsou otevřeně antisemitské, ale za masku antisionismu se jen schovávají.

národního partikularismu. Evropské intelektuální a politické elity hovoří o tom, že věk nacionalismu v Evropě již skončil a sionismus je jeho posledním dozvukem, který by měl co nevidět odeznít.

Růst reálného, násilného antisemitismu současně s odporem proti politickému sionismu v diaspoře vytváří prostředí pro dnešní debatu. Představitelé židovských komunit mají tendenci oba fenomény dávat do vzájemné souvislosti za použití historických paralel. Tento instrumentální přístup k dějinné materii, představovanou dlouhou tradicí protižidovské zášti v dějinách (kapitola 1), a ve francouzských zvláště (kapitola 2), výrazně charakterizuje současnou debatu o antisemitismu. Každý, kdo se jí vážně zabývá, se musí nejprve vypořádat s množstvím historických paralel, které celou debatu činí komplikovanější. I to byl důvod, proč jsme historickým souvislostem dnešní debaty, jejím kořenům, věnovali v této práci tolik místa.

5.2 Rivalita minorit a většinová společnost

Druhým explanačním rámcem této práce je problematika imigrace a integrace menšin do francouzské společnosti. Ačkoli jde o fenomén historicky poměrně nový, můžeme se pro potřeby této hypotézy pohybovat v širším kontextu dvou set let – tedy od doby otevření se francouzské společnosti vůči menšinám za Francouzské revoluce.

Židé dostali sice za revoluce občanská práva, ale jejich zvláštní postavení vně francouzské společnosti bylo ještě několik desítek let téměř beze změny zachováno. Emancipace z komunity byla rovna asimilaci do většinové společnosti. Opatrná snaha židů o začlenění se do francouzského sekulárního národa dostala silnou ránu Dreyfusovou aférou – většinová společnost jim dala najevo, že do ní i přes teoretickou rovnoprávnost tak zcela nepatří. Od té doby si, i přes pokračující emancipaci, udržovali Židé status zvláštní skupiny na pomezí mezi laickým (sekulárním) národem a menšinou. Druhá světová válka a kolaborantský vichystický režim, který bez okolků poslal francouzské Židy do koncentračních táborů, je v této obezřetné pozici utvrdily.

Po druhé světové válce, poučení těmito dvěma zkušenostmi si velká část Židů zvolila znovu pozici na rozhraní většiny a menšiny. Rádi by se ztožnili s většinovou společností, která se zaštiťuje univerzalistickými hesly rovnosti a bratrství, ale ve skutečnosti vyznává partikulární hodnoty francouzské výlučnosti. Sekularismus francouzské společnosti se nezastavil jen u očištění politiky od náboženských vlivů, ale agresivně útočí proti náboženstvím ve veřejném prostoru vůbec.¹⁴⁷ Příchod více než sta tisíc tradičně nábožensky založených severoafrických Židů, majících od roku 1870 postavení privilegované menšiny ve francouzském Alžírsku (viz kapitola 2.6), tuto zvláštní pozici židovské komunity jen podrhl.

Debata o antisemitismu, která probíhá v posledních letech, ukazuje, že je tato tradiční pozice židovské komunity – „rozkročené“ mezi sekulární národ a zvláštní skupinu – je stále více vinou nové imigrace ohrožená. Její středová pozice je atakována z obou stran: jak ze strany desetkrát početnější muslimské menšiny, která usiluje o její zvláštní místo, tak i z „francouzské“ strany, jež si žádá jejího spolenectví proti muslimskému komunitarismu.

Problém muslimských přistěhovalců, kteří se stále hůře integrují do většinové společnosti a v jejichž komunitách se mísí islamismus a z Blízkého východu reimportovaný evropský antisemitismus transformovaný na podmínky izraelsko-palestinského konfliktu, přiklání politicky vyhraněné Židy na stranu sekulární ideologie „laïcité“. Ti pak například obviňují z loňských nepokojů na pařížských předměstí radikální islám (A. Finkelkraut), aniž by chtěli vidět sociální motivy této revolty.

Tento příklon na stranu sekulárního státu proti muslimskému komunitarismu (manifestovanému např. nošením šátků ve veřejných institucích) však není vyvážen podobně principiálním přístupem vůči židovskému komunitarismu. Důvodem je, že židovství se v dnešní Francii ve veřejném prostoru projevuje spíše politicky (viz výše) než nábožensky, ačkoli příznakem židovského náboženského komunitarismu může být fakt, že více než čtvrtina dětí ze židovských komunit chodí do židovských škol (v případě muslimů nejde ani o procenta).

---

¹⁴⁷ Motivem pro zavedení státní doktríny zvané „laïcité“ byl boj proti katolicismu v politice, který symbolizoval rojalistickou reakci.

5.3 Politické využívání kolektivní paměti

Kolektivní paměť tvoří významný zdroj současné doby o antisemitismu. Problémem je, že tato paměť není dnes vlastní celému národnímu kolektivu, ale že vedle sebe koexistuje několik kolektivních pamětí, z nichž každá si žádá společenského uznání.

Debata o antisemitismu ve Francii je „neuralgickým bodem“, ve kterém se protínají židovská, francouzská a muslimská kolektivní paměť. A navíc i uvnitř jednotlivých národů mnohdy o legitimitu soupeří více verzí kolektivní paměti – v případě Židů jde o aškenázskou a sefardskou zkušenost.

Francie absorbovala všechny minulé imigrační vlny díky své schopnosti nabídnout imigrantům svou „civilizační misi“ (*mission civilisatrice*), hodnotový univerzalizmus, pluralismus, historii, myšlenkové dědictví – tedy to, co tvoří kolektivní paměť. V klidných dobách vystupovala jako země, jejíž etnicky mimořádně promíšené obyvatelstvo spojovala základní myšlenka, *raison d'état* mezigeneračně reprodukováný výchovou, vzdělávacím systémem, armádou a byrokracií.

Neklidné doby představovala například sto let od revoluce se táhnoucí tzv. „válka dvou Francií“ – Francie katolické („prvorozené dcery církve“) a Francie revoluční, jakobínské. Frakturu uvnitř společnosti zacelil až zákon o laicitě z roku 1905, který ujednotil státem kontrolované vzdělávání předávající republikánské hodnoty a formující jednotnou kolektivní paměť národa.

V současnosti prochází veřejné školství značnou krizí, jejímž odrazem debata o antisemitismu také je. Od roku 1968 je zpochybňována dříve neotřesitelná role francouzské civilizační mise ve světě¹⁴⁸ a v posledních dvou desetiletích se jeví jako selhávající princip individuální integrace přistěhovalců. Antisemitismus bují ve státních školách a židovské děti raději odchází do svých komunitních škol. K úplnému rozštěpu uvnitř nejmladší generace společnosti ještě zchází až totéž učiní žáci muslimského původu.

---

¹⁴⁸ V současnosti pochybnost o této „misi“ panující i uvnitř společnosti samé zvýraznila kritika francouzského zákona z února 2005 přiznávající Francii zásluhu za pozvednutí jejich bývalých kolonií.

Problém však leží ještě hlouběji. Klasická kolektivní paměť sociálního celku (národa) ve druhé a třetí generaci francouzských muslimů fakticky neexistuje: francouzskou si neosvojili, rodiče – často již narození ve Francii – jim nemají co předávat z hodnot a idejí jejich původní vlasti. Tak jí mnozí hledají v islámu, který z nich učiní součást velké komunity, mající svůj systém náboženských, sociálních i politických hodnot. A právě jedním ze zdrojů těch posledně jmenovaných je dnes také antisemitismus.

Naopak židovská kolektivní paměť plní tradičně roli silného tmele této komunity. Jak ukázal Peter Novick v díle *Holocaust a kolektivní paměť* (2001) na příkladu americké společnosti, vzpomínka na holocaust tvoří od sedmdesátých let základní kámen židovské identity a jediný program mnoha organizací uvnitř i vně židovské komunity. Je předělem v dějinách židovského národa – nikoli však nutně celého. Sefardští Židé, kteří nebyli nacistickým vyvražďováním přímo zasaženi, si toto komponentu kolektivní paměti jejich národa osvojovali až relativně pozdě, většinou poté, co emigrovali do Izraele. I proto mohl vrchní izraelský sefardský rabín Ovadia Josef před několika lety prohlásit, že holocaust byl Božím trestem pro sekularizované evropské Židy.

Ve Francii byla holocaustem zasažená především aškenázská komunita a její příbuzní z Německa, střední a východní Evropy. Uvnitř aškenázské komunity je tedy holocaust přirozeně bolestnou součástí nejbližší rodinné historie. Severoafričtí Židé, sefardé, kteří se přistěhovali do země až v šedesátých letech, znali holocaust zprostředkovaně a nebyl pro ně osobně tolik traumatickým zážitkem. Postupně však po roce 1967 přijala celá židovská komunita i francouzská společnost (poznamenána kolaborací i okupací) holocaust jako nedílnou součást své kolektivní paměti – hovoří se o „*povinnosti pamatovat si*“ (*dévoire de mémoire*). V debatě o antisemitismu dokonce vidíme, jak je tato vzpomínka používána v symbolické rovině: hranice Izraele jsou nazývány „hranicemi holocaustu“ nebo „hranicemi Osvětmi“. Růst protižidovských útoků zemi je přirovnáván ke „křišťálové noci“ apod.

Zajímavým fenoménem však je i to, jak si tuto manipulaci s kolektivní pamětí osvojili právě antisemité. Vědouce, že pro Evropany je vzpomínka na holocaust velmi významná a že holocaust pro ně symbolizuje nejvyšší stádium lidské brutality a barbarství, používají přirovnání palestinských uprchlických táborů k táborům koncentračním, Ariela Šarona k Adolfu Hitlerovi, sionismu k nacismu, izraelských zákonů k zákonům norimberským apod. Pak jde o antisemitismus zneužívající místo holocaustu v evropské kolektivní paměti k útokům proti Židům, Navíc tak činí v deklarované snaze jej pouze „emancipovat“ od spojení s židovským národem a etablovat holocaust jako obecný fenomén, synonymum pro genocidu, vyskytující se v dějinách mnoha národů.¹⁴⁹

5.4 Francouzská zahraniční politika

Třetím rámcem debaty je blízkovýchodní politika Francie a otázka, má-li vliv jednak na identifikaci příslušníků židovské komunity s Francií a jednak na antisemitské nálady uvnitř francouzské společnosti.

Zatímco odpověď na první otázku zní ano, druhou hypotézu je třeba odmítnout a to hned zněkolika důvodů. Předně, francouzská zahraniční politika není jednoznačně protizraelská, ale snaží se o vyváženost mezi image „advokáta třetího světa“ (Chirak) a „největšího přítele Izraele“ (Mitterrand). Ve francouzské zahraniční politice vůči muslimským zemím hrají prim ekonomické zájmy na Blízkém východě, zvláště zájmy vojenského průmyslu,¹⁵⁰ zatímco v případě Izraele jde o politické hledisko a o geopolitické zájmy.

Tradičně problematičtější je vztah ke Spojeným státům, který byl vážně narušen odporem Francie vůči válce v Iráku. Kniha známého filosofa André Glucksmanna *Západ proti Západu* (Ouest contre Ouest) kritizuje francouzskou pozici a její manifestovaný antiamerikanismus, který podle něj souvisí i s lidovým antisemitismem. Amerika byla kritizována na náměstích evropských měst při

---

¹⁴⁹ Na této snaze oprostít pojem holocaust výhradně z konotací židovského utrpení se podílejí v dobré víře i někteří intelektuálové, kteří jako Václav Bělohorský hovoří „o různých holocaustech“, které zavinila Evropa ve třetím světě, nebo britský historik Mike Davis, jenž vydal dílo o britském kolonialismu s názvem *Pozdně viktoriánské holocausty* (Late-Victorian Holocausts).

¹⁵⁰ Viz můj článek „Francouzský export zbraní stoupl loni o 60%“, Diplomacie.info, http://www.amo.cz/cz/vyzkumne_centrum/publikace/index.php?ID=&IDp=202&tema=clanky (21. 12. 2005)

masivních demonstracích proti válce v Iráku 15. února 2003¹⁵¹ stejnými slovy, jakými je kritizován Izrael (kolonialista, utlačovatel, který nerespektuje mezinárodní právo). Dávat do souvislosti legitimní kritický politický diskurz vůči Izraeli, který zastává Francie dlouhodobě, a rostoucí antisemitismus je však neopodstatněné.

Problému identity jsem se věnoval výše. Zahraniční politika každé země je také vnějším vyjádřením politické kultury (ve smyslu definice Almonda a Verby¹⁵²), což je současně zárukou její stálosti a předvídatelnosti. Je-li francouzská politická kultura, jejíž jeden z pilířů tvoří státní princip sekularity a druhý odpor proti komunitarismu, otázkou nynější vnitrosociální debaty, má tato debata nepochybně vliv na vnější obraz země – a naopak. Tedy také židovské i muslimské komunity by rády promítly své cíle, zájmy a hodnoty do francouzské zahraniční politiky, ovládané dosud tradiční, spíše aristokratickou elitou majoritní společnosti.

Problém velké části židovské komunity ztotožnit se se základní linií zahraniční politiky země, jejíž jsou občany, tedy souvisí nejen s jejich identitní nejistotou (popsanou v kapitole 5.1), ale poukazuje na existující problém málo flexibilní a elitářské zahraniční politiky Francie, v níž stále přežívá komplex ze ztráty velmocenského postavení, latentní antiamerikanismus a bezskrupulóznost v ekonomické diplomacii skrývaná za masku altruismu.

---

¹⁵¹ Jürgen Habermas a Jacques Derrida ve svém manifestu Znovuzrození Evropy napsali, že 15. 2. 2003 vznikla v ulicích Paříže, Londýna, Madridu, Berlína a dalších měst evropská občanská společnost. (Derrida – Habermas: 2003)

¹⁵² Politická, resp. občanská kultura (civic culture) je: „*souhrnem postojů, víry, symbolů a hodnot relevantních pro situaci, v níž se uskutečňuje politická činnost*“ (Almond – Verba: 1963)

Použitá literatura

Monografie a sborníky:

Allali, Jean-Pierre. 2002. *Les habits neufs de l'antisémitisme. Anatomie d'une angoisse*. Paris: Desclée de Brouwer

Almond, G. A. a Verba, S. (eds.): *The Civic Culture*, Princeton: Princeton University Press, 1963

Antisémitisme: l'intolérable chantage. Israël-Palestine, une affaire française? 2003. Paris: La Découverte

Arendtová, Hannah. 1996. Antisemitismus. In *Původ totalitarismu I-III*. Praha: OIKOYMENH

Aron, Raymond. 1968. *De Gaulle, Israël et les Juifs*. Paris: Plon

Aron, Raymond. 1983. *Mémoires*. Paris: Fayard

Attan, Sylvain. 2004. *La Plaie. Enquête sur le nouvel antisémitisme*. Paris: Denoël

Bakalář, Petr. 2003. *Tabu v sociálních vědách*. Praha: Votobia

Balík, Stanislav a kol. 1986. *Texty ke studiu obecných dějin státu a práva III*. Praha: SPN

Barnavi, Elie – Rosenzweig, Luc. 2002. *La France et Israël. Une affaire passionnelle*. Paris. Perin

Barnavi, Elie. 2002. *Lettre ouverte aux Juifs de France*. Paris: Stock – Bayard

Barša, Pavel – Císař, Ondřej. 2004. *Levice v postrevoluční době*. Brno: CDK

Barša, Pavel. 1999. *Politická teorie multikulturalismu*. Brno: CDK

Ben-Ami, Shlomo. 2001. *Quel avenir pour Israël?* Paris: Hachette

Benbassa, Esther – Attias, Jean-Christophe. 2001. *Les Juifs ont-ils un avenir?* Paris: Lattès

Bensimon, Doris – Pinkus, Benjamin (ed.). 1989. *Les Juifs de France, le sionisme et l'État d'Israël II*. Paris: Publications Langues'O

Bensoussan, Georges. 2002. *Une histoire intellectuelle et politique du sionisme 1860-1940*. Paris: Fayard

Bishara, Marwan. 2002. *Palestine/Israël: la paix ou l'apartheid*. Paris: La Découverte (1. vydání: 2001)

- Boniface, Pascal. 2003. *Est-il permis de critiquer Israël?* Paris: Robert Laffont
- Bourdieu, Pierre. 1989. *La Noblesse d'état. Grandes écoles et esprit de corps*, Paris: Les Éditions de Minuit
- Bourdieu, Pierre – Passeron, Jean-Claude. 1964. *Les héritiers. Les étudiants et la culture*. Paris: Les Éditions de Minuit
- Bourseiller, Christophe. 2002. *La nouvelle extrême droite*. Monaco: Rocher (1. vydání: 1991)
- Bové, José – les membres de la 11e Mission. 2002. *Retour de Palestine. Campagne civile internationale pour la protection du peuple palestinien*. Paris: Mille et une nuits
- Brenner, Emmanuel. 2002. *Les Territoires perdus de la République. Antisémisme, racisme et sexisme en milieu scolaire*. Paris: Mille et une nuits
- Brod, Petr. 1999. Židé v poválečném Československu. In *Emancipácia Židov – antisemitizmus – prenasledovanie v Nemecku, Rakúsko-Uhorsku, v českých zemiach a na Slovensku*. Bratislava: Veda, Vydavateľstvo SAV
- Brod, Petr. 1997. Židé v poválečném Československu. In Václav Veber (ed.). *Židé v novodobých dějinách*. Praha: Karolinum
- Buruma, Ian – Margalit, Avishai. 2005. *Okcidentalismus. Západ očima nepřátel*. Praha: Lidové noviny
- Cardin, Aurelie. 2004. *L'affaire Garaudy/Abbé Pierre dans la presse (janvier 1996 – décembre 1998)*. Mémoire de maîtrise. Paris: Université Paris X – Nanterre
- Cockburn, Alexander – St. Clair, Jeffrey (eds.). 2003. *The Politics of Anti-Semitism*. California: CounterPunch
- Colombani, Jean-Marie. 2002. *Tous Américains? Le monde après le 11 septembre 2001*. Paris: Fayard
- Comtat, Emmanuelle. 2000. *Le comportement politique des Pieds-Noirs d'Algérie*. Mémoire de DEA. Grenoble: IEP de Grenoble
- Čejka, Marek. 2002. *Judaismus, politika a Stát Izrael*. Brno: MPÚ
- Desportes, Henri. 1890. *Le mystère du sang. Chez les juifs de tous les temps*. Paris: Albert Savine
- Draï, Raphaël. 2002. *Sous le signe de Sion. L'antisémisme nouveau est arrivé*. Paris: Michalon
- Dray, Joss – Sieffert, Denis. 2002. *La guerre israélienne de l'information*. Paris: La Découverte

- Drumont, Édouard. 1886. *La France juive. Essai d'histoire contemporaine*. Paris: Marpon – Flammarion
- Duby, Georges a kol. 2003. *Dějiny Francie od počátků po současnost*. Praha: Karolinum
- Durkheim, Émile. 1975. Antisemitisme et crise sociale. In *Textes*, 2. svazek, Paris: Minuit
- Eaglestone, Robert. 2005. *Postmodernismus a popírání holocaustu*. Praha: Triton
- Fallaci, Oriana. 2002. *La Rage et l'Orgueil*. Paris: Plon
- Fanon, Frantz. 1961. *Les damnés de la terre*. Paris: Maspéro
- Finkelstein, Norman G. 2000. *The Holocaust Industry*. London-New York: Verso
- Finkelkraut, Alain. 2003. *Au nom de l'Autre. Réflexions sur l'antisémitisme qui vient*. Paris: Gallimard
- Finkelkraut, Alain. 1980. *Le Juif imaginaire*. Paris: Seuil
- Foster, Arnold – Epstein, Benjamin R. 1974. *The New Anti-Semitism*. New York: McGraw-Hill Book Company
- Foxman, Abraham. 2003. *Never Again? The Threat of the New Anti-Semitism*. San Francisco: Harper
- Friling, Tuvia (ed.). 2004. *Critique du post-sionisme. Réponse aux „nouveau historiens“ israéliens*. Paris: In Press
- Gaulle, Charles de. 1970. *Discours et Messages*, 5. svazek, Paris: Plon
- Garaudy, Roger. 1996. *Les Mythes fondateurs de la politique israélienne*. Samisdat (1. vydání: 1995). Paris: La Vieille Taupe)
- Geisser, Vincent. 2003. *La nouvelle islamophobie*. Paris: La Découverte
- Gellner, Ernest. 1993. *Národy a nacionalismus*. Praha: Hřibal
- Gellner, Ernest. 2003. *Nacionalismus*. Brno: CDK
- Gerstenfeld, Manfred – Trigano, Shmuel (eds.). 2004. *Les habits neufs de l'antisémitisme en Europe*. Paris: Café Noir
- Giddens, Anthony. 1999. *Sociologie*. Praha: Argo
- Glucksmann, André. 2004. *Ouest contre Ouest*. Paris: Hachette

- Goldnadel, Gilles William. 2001. *Le Nouveau bréviaire de la haine*. Paris: Ramsay
- Guigue, Bruno. 2003. *Proche-Orient: la guerre des mots*. Paris: l'Harmattan
- Herzl, Theodor. 2003. *L'État des Juifs*. Paris: La Découverte
- Hirszowicz, Lukasz. 1993. Kořeny antisemitismu a politika: případ Polska. In *Antisemitismus v posttotalitní Evropě*. Praha: Nakladatelství Franze Kafky
- Hitler, Adolf. 2000. *Mein Kampf*. Praha: Otakar II.
- Holocaust Denial in the Middle East: The Latest Anti-Israel Propaganda Theme*. 2001. New York: Anti-Defamation League
- Houziaux, Alain (ed.). 2005. *Israël, les juifs, l'antisémitisme*. Paris: Les éditions de l'atelier
- Chamberlain, Houston Stewart. 1899. *Die Grundlagen des neunzehnten Jahrhunderts*. München: F. Bruckmann
- Chesler, Phyllis. 2003. *The New Anti-Semitism. The Current Crisis and What We Must Do About It*. San Francisco: Jossey-Bass
- Chevalier, Yves. 1989. L'évolution de la perception d'Israël par les Juifs de France: 1967-1987. In Bensimon, Doris – Pinkus, Benjamin (ed.). *Les Juifs de France, le sionisme et l'État d'Israël II*. Paris: Publications Langues'O
- Iganski, Paul – Kosmin, Barry (eds.). 2003. *The New Antisemitism? Debating Judeophobia in the 21st Century*. London: Profile Books
- Igounet, Valérie. 2000. *Histoire du négationnisme en France*. Paris: Seuil
- Irving, David. 1998. *Hitlerova válka a válečná stezka 1933-1945*. Brno: Bonus A
- Johnson, Paul. 1996. *Dějiny židovského národa*. Řevnice: Rozmluvy
- Joly, Laurent. 2002. *Darquier de Pellepoix et antisémitisme français*. Paris: Berg International
- Joly, Laurent. 2001. *Xavier Vallat – Du nationalisme chrétien à l'antisémitisme d'État 1891-1972*. Paris: Grasset
- Keller, Jan. 2004. *Dějiny klasické sociologie*. Praha: Slon
- Kepel, Gilles. 1994. *A l'Ouest d'Allah*. Paris: Seuil
- Khayat, David – Spire, Antoine (eds.). 2005. *France-Israël. Les médias en question*. Latresne: Le bord de l'eau
- Klein, Théo. 2002. *Le Manifeste d'un Juif Libre*. Paris: Liana Levi

- Konopnicki, Guy. 2002. *La France et les juifs*. Paris: Balland
- Korán. 2000. Praha: Academia (uložil Ivan Hrbek)
- Kotek, Joël – Kotek, Dan. 2002. *En son nom de l'antisionisme et de la seconde Intifada*. Bruxelles: L'Éclaireur
- Krejčová, Helena. 1993. Čechy 1948. In *Antisemitismus v posledních letech*. Praha: Naše kniha
- Lazare, Bernard. 1894. *L'antisémitisme, son histoire, ses principes*. Paris: Chailley
- Lazare, Bernard. 1896. *Contre l'antisémitisme*. Paris: P. Lethielleux
- Lazare, Bernard. 1992. *Juifs et antisémites*. Paris: Allia
- Lewis, Bernard. 1987. *Sémites et antisémites*. Paris: Fayard
- Lipstadtová, Deborah E. 2001. *Popírání holocaustu*. Praha: Horizont
- Horáček – Paseka
- La lutte contre le racisme et la xénophobie 2004. Rapport de la commission nationale consultative des droits de l'Homme*. Paris: La Documentation française
- Maatoug, Fredj. 1998. *La gauche et la question juive en France 1982*. Tunis: Faculté des Sciences
- Manifestation of Antisemitism*. London: Monitoring Centre on Racism and Xenophobia
- Manor, Yohanan – Taguieff, Pierre-André. 2003. *Les maîtres du antisémitisme*. Paris: Berg International
- Martin, Pierre. 1996. *Le vote antisémite*. Paris: la Fondation Saint-Simon n° 10
- Marx, Karl. 1975. *O židovské otázce*. Praha: Svoboda
- Messadié, Gerald. 2000. *Občanské dějiny antisemitismu*. Praha: Naše kniha
- Nimni, Ephraim (ed.). 2003. *The Challenge of Post-Zionism*. London: Zed Books
- Nordbruch, Goetz. 2001. *The Socio-Historical Background of Antisemitism in Arab Countries. Reactions to the Holocaust in Roger Garaudy's The Foundations of Antisemitism – A Critique*. London: The

Vidal Sassoon International Center for the Study of Antisemitism, The Hebrew University of Jerusalem

Nouschi, André. 1994. *La France et le monde arabe. Depuis 1962, mythes et réalités d'une ambition*. Paris: Vuibert

[Nouveau] visages de l'antisémitisme. *Haine-passion ou haine historique?* 2001. Paris: NM7 éditions

Novick, Peter. 2001. *The Holocaust and Collective Memory*. London: Bloomsbury (1. vydání: 1999. Houghton Mifflin)

Oz, Amos. 2004. *Aidez-nous à divorcer. Israël-Palestine: deux États maintenant*. Paris: Gallimard

Pavlát, Leo. 1997. Antisemitismus – nejsetrvalejší zášť v dějinách lidstva. In *Židé – dějiny a kultura*. Praha: Židovské muzeum v Praze

Pavlát, Leo. 1998. Antisemitismus – nejsetrvalejší zášť v dějinách lidstva. In Šišková, Tatjana (ed.). *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Praha: Portál

Pecastaing, Camille. 2002. *The European Intifada: Demons Old & New*. SAIS Working Paper Series WP/03/02. Washington, D. C.: School of Advanced International Studies

Poliakov, Léon. 1968. *Le développement de l'antisémitisme en Europe aux temps modernes (1700-1850)*. Mayenne

Proces s vedením protistátního spikleneckého centra v čele s Rudolfem Slánským. 1953. Praha: Ministerstvo spravedlnosti

Protokoly ze shromáždění sionských mudrců. 1926, Praha: F. Komrska

Rabkin, Yakov M. 2004. *Au nom de la Torah. Une histoire de l'opposition juive au sionisme*. Québec: Presses de l'Université Laval

Rodinson, Maxime. 1997. *Peuple juif ou problème juif?* Paris: La Découverte

Rosenzweig, Luc. 2005. *Lettre à mes amis propalestiniens*. Paris: La Martinière

Rothkirchenová, Livia. 1993. Státní antisemitismus během komunistické éry 1948-1989. In *Antisemitismus v posttotalitní Evropě*. Praha: Nakladatelství Franze Kafky

Rucker, Laurent. 2001. *Stalin, Izrael a Židé*. Praha: Rybka Publishers

Sartre, Jean-Paul. 1954. *Réflexions sur la question juive*. Paris: Gallimard

Schoenfeld, Gabriel. 2005. *The Return of Anti-Semitism*. London: Politico's (1. vydání: 2004. San Francisco: Encounter Books)

- Schubert, Kurt. 2003. *Dějiny Židů. Historie, náboženství, antisemitismus*. Praha: nakladatelství Svoboda
- Sieffert, Denis. 2004. *Israël-Palestine, une passion française*. Paris: La Découverte
- Le Sionisme expliqué à nos potes*. 2003. Paris: Union des étudiants juifs de France – La Martinière
- Smolík, Josef. 2002. *Křesťanství bez antijudaismu*. Praha: OIKOYMENH
- Taguieff, Pierre-André. 2002. *La nouvelle judéophobie*. Paris: Mille et une nuits – Fondation du 2 Mars
- Taguieff, Pierre-André. 2004. *Prêcheurs de haine. Traversée de la judophobie planétaire*. Paris: Mille et une nuits
- Tazbir, Janusz. 1995. *Protokoly sionských mudrců. Pravda nebo podvrh?* Praha: Votobia
- Thion, Serge. 1980. *Verité historique ou verité politique? Le dossier de l'affaire Faurisson*. Paris: La Vieille Taupe
- Traverso, Enzo. 1997. La responsabilité des intellectuels. Dwight MacDonal et Jean-Paul Sartre. In *L'Histoire déchirée. Essai sur Auschwitz et les intellectuels*. Paris: Cerf
- Trigano, Shmuel. 2002. *L'Ébranlement d'Israël. Philosophie de l'histoire juive*. Paris: Seuil
- Trigano, Shmuel. 2005. *Les Frontières d'Auschwitz. Les ravages du devoir de memoire*. Paris: Librairie Générale Française
- Vebret, Joseph (ed.). 2004. *Les perles de la République. Bêtises, lapsus et autres amabilités politiques*. Paris: l'Archipel
- Vidal, Dominique. 2003. *Le mal-être Juif*. Marseilles: Agone
- Vidal, Dominique. 2002. *La Pêché originel d'Israël*. Paris: L'Atelier
- Voltaire. 1997. *Filosofický slovník*. Praha: Votobia
- Weill, Nicolas. 2004. *La République et les antisémites*. Paris: Grasset
- Weill-Raynal, Guillaume. 2005. *Une haine imaginaire? Contre-enquête sur le „nouvel antisémitisme“*. Paris: Armand Colin
- Wieviorka, Michel. 2005. *La tentation antisémite. Haine des Juifs dans la France d'aujourd'hui*. Paris: Robert Laffont

Winock, Michel (ed.). 1998. *Historie extrémní pravice ve Francii*. Praha: Academia

Winock, Michel. 2004. *La France et les juifs, de 1789 a nos jours*. Paris: Le Seuil

Zpráva o projevech antisemitismu. Česká republika 2003. 2004. Praha: Židovská obec v Praze

Zpráva o projevech antisemitismu. Česká republika 2004. 2005. Praha: Fórum proti antisemitismu při Židovské obci v Praze

Periodika:

L'Arche

Bulletin de Liason des Études sur les Mouvements Révolutionnaires

Commentary

Distance

Le Journal du Dimanche

Libération

L'Express

Le Figaro

The Guardian

Historia thématique

Maintenant la lettre

Marianne

Maskil

The Middle East Quarterly

Mideast Security and Policy Studies

Le Monde

Le Monde Diplomatique

Mouvements

The Nation

Nouvel Observateur

Raisons politiques

Revue d'études palestiniennes

Revue d'histoire de la Shoah

Články:

Antisemitisme et négationnisme dans le monde arabo-musulman: la dérive. 2004. *Revue d'histoire de la Shoah*. N° 180.

Askolovitch, Claude. 2004. L'arme secrète du Front, *Nouvel Observateur*, 11. 3. 2004

Beck, Ulrich. 2003. Le nouvel antisemitisme européen. *Le Monde*, 22. 11. 2003

Bourrinet, Philippe. 1999. Chronologie indicative: les minorités ultragauchistes en France (1938-1968). In *Bulletin de Liaison des Études sur les Mouvements Révolutionnaires*. N° 2

Bruley, Yves. 2004. En Comtat venaissin et en Avignon: Sous la protection des papes. *Historia thématique*, č. 87

Derrida, Jacques – Habermas, Jürgen. 2003. Europe: plaidoyer pour une politique extérieure commune. *Libération*, 31. 5. 2003; německy totéž: Unsere Erneuerung Nach dem Krieg: Die Wiedergeburt Europas. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 31. 5. 2003

Duhamel, Olivier. 2003. Anti-Sharon, pas antisémites, Anti-Bush, pas antiaméricains. *Le Journal du Dimanche*, 9. 11. 2003

Finkelkraut, Alain (rozhovor s Dominiquem Simonnetem). 2004. L'antiracisme est l'idéologie de notre temps. *L'Express*, 30. 8. 2004

Goldberg, David. 2002. Let's have a sense of proportion. *The Guardian*, 26. 1. 2002

Halevi, Ilan. 2004. Islamophobie et antisémitisme, effets de miroir. *Revue d'études palestiniennes*. N° 91, jaro 2004

Holá, Ivona. 2002. Luteránské kořeny německého nacionalismu a státního absolutismu 2. *Distance*. č. 4, 2002

Joffe, Josef. 2004. The Demons of Europe. *Commentary*, leden 2004

Karsh, Efraim. 2004. Arafat's Grand Strategy. *The Middle East Quarterly*, č. 2, jaro 2004

Karsh, Efraim. 2003. Oslo War: Anatomy of Self-Delusion. *Mideast Security and Policy Studies*, č. 55, Begin-Sadat Center for Strategic Studies

Klug, Brian. 2003. No, anti-Zionism is not anti-semitism, *The Guardian*, 3. 12. 2003

Klug, Brian. 2004. The Myth of the New Anti-Semitism. *The Nation*, 15. 1. 2004

Klugman, Patrick. 2004. L'antisémitisme n'est pas une question juive. *Libération*, 14. 5. 2004

Les partis ont peu promu de candidats „blacks“ ou „beurs“, *Le Monde*, 9.-10. 6. 2002

Mayer, Nonna. 2004. Nouvelle judéophobie ou vieil antisémitisme? *Raisons politiques*, N° 16, listopad 2004

Morin, Edgar – Nair, Sami – Sallenave, Danièle. 2002. Israël-Palestine: Le cancer. *Le Monde*, 4. 6. 2002

- Pigeard, Alain. 2004. Napoléon réorganise le culte. *Historia thématique*, č. 87
- Said, Edward. 1998. Les Palestiniens, victimes des victimes, *Le Monde*, 27. 5. 1998
- Scemama, Corinne. 2005. La ruée française, *L'Express*, 6. 6. 2005
- Le sionisme est-il mort? (dossier). 2004. *Mouvements*. 33/34
- Sitbon, Michel. 1999. Anti-sémitisme et anti-capitalisme. *Maintenant la lettre*, č. 28
- Thiolay, Boris. 2005. Juif et alors? *L'Express*, 6. 6. 2005
- Trigano, Shmuel. 1998. Israël-Palestine: sortir du cercle victimaire, *Le Monde*, 11. 6. 1998
- Vidal, Dominique. 2003. Les territoires perdus de la république. Antisémitisme, racisme et sexisme en milieu scolaire. *Le Monde Diplomatique*, květen 2003
- Weinigerová, Rut. 2003. O Židech téměř nepíšu. Rozhovor s M. Katsem. *Maskil*, č. 6/5763 [2002-2003]

Slovníky a encyklopedie:

- Barnavi, Élie – Friedländer, Saul. 2000. *Les Juifs et le XXe siècle. Dictionnaire critique*. Paris: Calmann-Lévy
- Cordellier, Serge (ed.). 2005. *Le dictionnaire historique et géopolitique du 20e siècle*. Paris: La Découverte, 3. vydání
- Ferenczi, Thomas (ed.). 2004. *La politique en France. Dictionnaire historique de 1870 à nos jours*. Paris: Larousse a Le Monde
- Gresh, Alain – Vidal, Dominique. 2003. *Les 100 clés du Proche-Orient*. Paris: Hachette
- Jandourek, Jan. 2001. *Sociologický slovník*. Praha: Portál
- Newman, Ja'akov – Sivan, Gavri'el. 1998. *Judaismus od A do Z*. Praha: Sefer
- Petráčeková, Věra – Kraus, Jiří (eds.). 1995. *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia

Internet:

časopis l'Arche

<http://www.col.fr/arche> (20. 8. 2005)

Nakladatelství Anovi: „Édouard Drumont“

<http://www.19e.org/personnages/france/D/drumont.htm>

Nakladatelství Boucher: „Abbé Grégoire“

<http://www.leboucher.com/vous/gregoire/juifs.html> (9. 8. 2005)

Cercle Bernard Lazare – Grenoble

<http://www.cbl-grenoble.org> (20. 8. 2005)

Commission nationale consultative des droits de l'homme

<http://www.commission-droits-homme.fr> (27. 8. 2005)

Conseil Représentatif des Institutions juives de France (CRIF)

<http://www.crif.org> (14. 8. 2005)

DHM 2005: Deutsches Historisches Museum, Berlin

<http://www.dhm.de/lemo/html/biografien/MarrWilhelm>, (3. 8. 2005)

European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia

<http://www.eumc.eu.int> (27. 8. 2005)

Front National, historie

http://www.frontnational.com/lefn_historique.php (20. 8. 2005)

Gidiana.net – André Gide

<http://www.gidiana.net> (19. 8. 2005)

IsraHelp.com, statistika židovských komunit ve světě

<http://www.israhel.com/resultat6.php?envoi=2&numero=24> (27. 8. 2005)

Lazare, Bernard. *L'antisémitisme, son histoire, ses causes*

<http://kropot.free.fr/Lazare-antisemcauses.html> (20. 8. 2005)

<http://www.vho.org/aaargh/fran/livres/lazare.pdf> (20. 8. 2005)

Lazare, Bernard. *Contre l'antisémitisme*

<http://kropot.free.fr/Lazare-antisem.htm> (20. 8. 2005)

Neturei Karta

<http://www.netureikarta.org> (21. 8. 2005)

Observatoire du monde juif

<http://obs.monde.juif.free.fr> (15. 8. 2005)

Sharansky, Nathan. 2004. Antisemitism in 3-D.

<http://www.antisemitismus.net/europa/sharansky-1.htm> (1. 2. 2006)

Sharansky, Nathan [příspěvek na konferenci „Global Dimensions of Contemporary Antisemitism]

<http://www.antisemitism-conference.ca/english/pdf/NathanSharansky.pdf> (1. 2. 2006)

Sitbon, Michel. Anti-sémitisme et anti-capitalisme. *Maintenant la lettre*. No. 28
<http://membres.lycos.fr/maintenantlalettre/antisemitisme.html> (15. 8. 2005)

Sobrero. René: L'origine de l'expression "Pieds-Noirs"
<http://www.pieds-noirs.org/histoire/originepn.htm> (13. 8. 2005)

Radio France. 2004. *Le proces Barbie*.
<http://www.radiofrance.fr/chaines/france-culture2/ete2004/barbie> (5. 8. 2005)

Šalom Achšav (Peace Now).
<http://www.peacenow.org.il> (8. 8. 2005)

Traverso, Enzo. *La responsabilité des intellectuels. Dwight MacDonald et Jean-Paul Sartre*
<http://www.anti-rev.org/textes/Traverso97a8/index.html> (22. 8. 2005)

Vrbata, Aleš. 2004. Charles Maurras – osobnost a L'action française
http://www.ufpsv.info/syllabi/2004-2005/2004-05_Vrbata_Maurras.pdf (20. 8. 2005)

Zola, Émile. 1898. J'accuse!
<http://pages.globetrotter.net/pcbcr/zola.html> (20. 8. 2005)

Zpráva o projevech antisemitismu. Česká republika 2003.
http://www.vsichnijsmelidi.cz/clanky-prehled_antisemitismu-ZO2003.php (5. 8. 2005)

Zpráva o projevech antisemitismu. Česká republika 2004
<http://www.eurojewcong.org/newsletters/2005-06-26/report.pdf> (5. 8. 2005)

Ženevské dohody
<http://www.geneva-agreement.org> (21. 8. 2005)

Přílohy:

Příloha č. 1

Ilustrace z titulní stránky deníku Le Monde ze dne 23. 7. 2004 k článku o výzvě Ariela Šarona francouzským Židům k emigraci do Izraele. Text: „*To je zase Ariel, navrhuje nám, abychom se uchýlili na Blízký východ!*“ (autor: Plantu)

Příloha č. 2

Titulní stránka deníku Libération ze dne 3. května 2004. Titulek: „*Antisemitismus: úroveň vzrůstá*“.

Příloha č. 3

Statistika počtu antisemitských útoků ve světě v období 1989-2004. Pramen: Tel Aviv University (<http://www.tau.ac.il/Anti-Semitism/asw2004/graph-1.jpg>)

Příloha č. 4

Letáček *Association France-Palestine Solidarité* (Asociace Francie-Palestina solidarita) distribuovaný v Grenoblu v říjnu 2003.

Příloha č. 5

Místopředseda Světového židovského kongresu Lord Janner Braunstone ukazuje novinářům letáček rozšiřovaný na Světové konferenci proti rasismu pořádané OSN v Durbanu. Americká a izraelská delegace konferenci na protest opustily. (AFP/Rajesh Jantilal, převzato z Taguieff 2002: nečíslovaný list obrazové přílohy)

Příloha č. 6

Výzkum veřejného mínění publikovaný v časopise L'Express, 6. 6. 2005

Příloha č. 7

Inzerát, který nechala na straně 2 deníku Le Monde (28. 7. 2005) otisknout Reprezentativní rada židovských institucí ve Francii (CRIF). Stojí v něm:

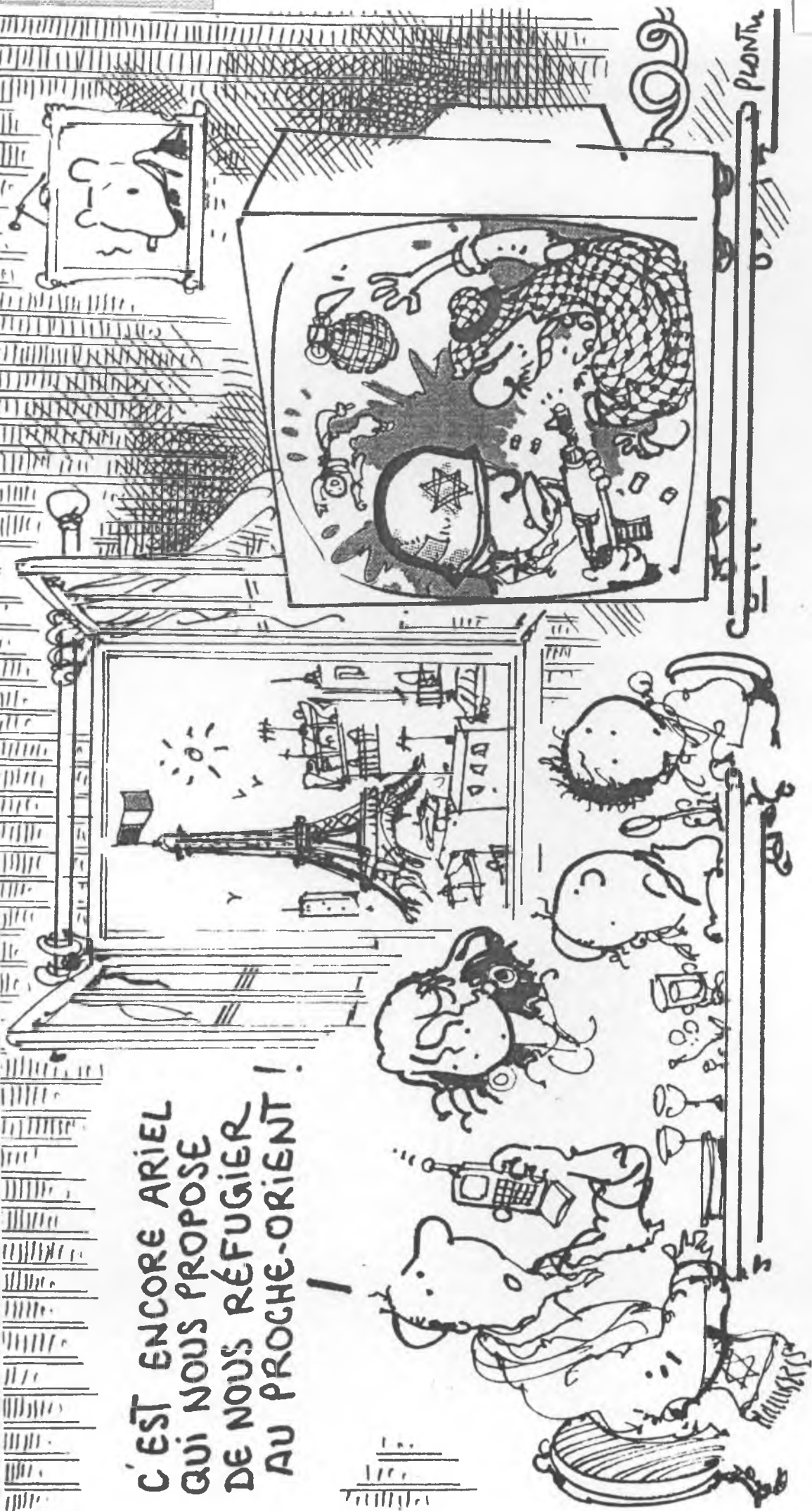
Vítejte ve Francii, izraelský premiére.

CRIF je potěšena oficiální návštěvou premiéra Izraele ve Francii na pozvání prezidenta republiky.

Tato návštěva svědčí o sblížení mezi Francií a Izraelem ve chvíli, kdy se izraelská vláda rozhodla pro odvážný krok k míru. *[zrušení židovských osad v pásmu Gazy, pozn. VN]*

Shoda mezi Francií a Izraelem může a musí přispět k nastolení míru na Blízkém východě.

C'EST ENCORE ARIEL
QUI NOUS PROPOSE
DE NOUS RÉFUGIER
AU PROCHE-ORIENT !

emploi Se sentir bien au travail, c'est aussi une question de sécurité, cahier central

Libération

Antisémitisme: le niveau monte

Un comité interministériel devrait évoquer aujourd'hui la profanation du cimetière juif d'Herrlisheim. Et les derniers chiffres de l'Intérieur, qui révèlent une hausse des actes antisémites. **Page 2**

127 tombes du cimetière d'Herrlisheim ont été recouvertes d'inscriptions nazies.

Les Vingt-Cinq négocient encore

Après l'élargissement, la Constitution. Bloqué par l'Espagne d'Aznar et la Pologne, le nouveau texte doit être rediscuté avant son adoption prévue au Sommet de Bruxelles des 17 et 18 juin. **Page 4**

MONDE

Le Likoud désavoue le plan de Sharon sur Gaza P.9

SOCIÉTÉ

Un responsable islamiste en voie d'expulsion P.17

SPORTS

Stars américaines soupçonnées de dopage PP.27-28

REBONDS

Fantasmes et démagogie contre la Turquie PP.42-43

PAR SEMIH VANER

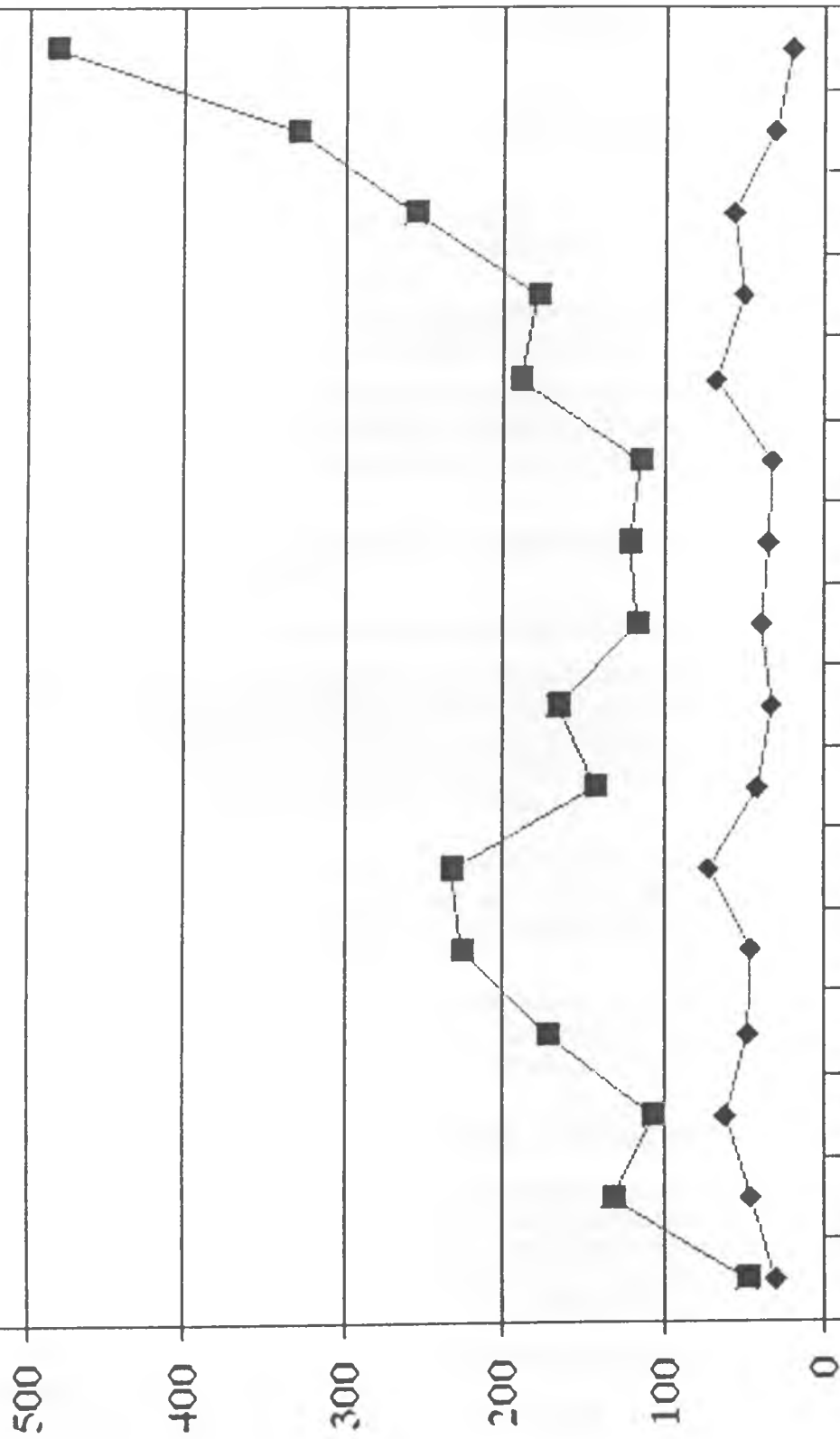
(Publicité)

ET SI ON REPARLAIT

AUTOMOBILE

EN PAGE CENTRALE.

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Major Attacks	31	46	61	48	46	72	41	32	38	35	33	66	50	56	30	19
Major Violent Incidents	47	132	106	173	225	232	142	165	116	121	114	189	178	255	330	482

Association France-Palestine Solidarité (AFPS)

Liberté pour la Palestine

Là « feuille de route » de l'ONU, des Etats-Unis, de l'Union Européenne et de la Russie, a pour objectif une paix israélo-palestinienne fondée sur le droit international et l'établissement d'un état palestinien indépendant sur les frontières de 1967.

Mais le gouvernement d'Ariel Sharon poursuit, comme il l'avait annoncé bien avant son élection, son projet d'annexion de territoires et d'expulsion des habitants. Ce double projet se met en place tous les jours à coup de bulldozers, en Palestine.

Sous prétexte de sécurité, un réseau de murs est en construction sur les terres palestiniennes, isolant les populations de leurs terres, les enfermant dans des enclaves.

Les palestiniens sont privés de tout accès à leurs terres et aux réserves d'eau désormais situées du « mauvais côté du mur ». D'autres sont littéralement enfermés à l'ouest du mur, interdits de tout mouvement, privés d'accès à l'eau, à l'électricité, à l'école, à toute infrastructure. Il s'agit de les contraindre au départ.

À l'occupation militaire et à la colonisation s'ajoute aujourd'hui un projet d'expulsion des habitants et d'annexion de leurs terres.

C'est cela la première et la pire des violences dont découlent toutes les autres.

NOUS APPELONS DE TOUTE URGENCE LE PRÉSIDENT ET LE GOUVERNEMENT FRANÇAIS À DÉNONCER ET À EMPÊCHER L'ÉRECTION DE CE RÉSEAU DE MURS, EN TOTALE CONTRADICTION AVEC LE DROIT INTERNATIONAL, AVEC LA FEUILLE DE ROUTE, AVEC TOUTE PERSPECTIVE DE PAIX FONDÉE SUR LE DROIT. LA PAIX PASSE PAR LA FIN DE L'OCCUPATION.

- La France doit mettre cette question au cœur de l'ordre du jour du Quartette.
- La France doit intervenir de toute urgence pour l'envoi en Palestine d'une force de protection internationale, à commencer par la protection des populations menacées ou déjà touchées par ces réseaux de murs.
- La France doit faire pression sur Israël, notamment par la suspension de l'accord d'association Union Européenne - Israël, dont Israël viole l'esprit et la lettre. Cette suspension est demandée depuis le 10 avril 2002 par le Parlement Européen.

S.O.S PALESTINE

APPEL A SOUTIEN FINANCIER

De Palestine, de Cisjordanie et de Gaza, nos amis, les organisations avec lesquelles nous avons des relations suivies, les municipalités par lesquelles passe notre aide aux familles les plus démunies (blessés, maisons détruites, vergers arrachés, etc.) nous disent l'aggravation constante de la situation économique. Ils nous rendent compte de l'usage de l'argent des dons que nous leur faisons parvenir, ils remercient les donateurs, autant pour la solidarité que pour l'argent donné.

Merci d'exprimer concrètement votre solidarité en adressant vos dons à :

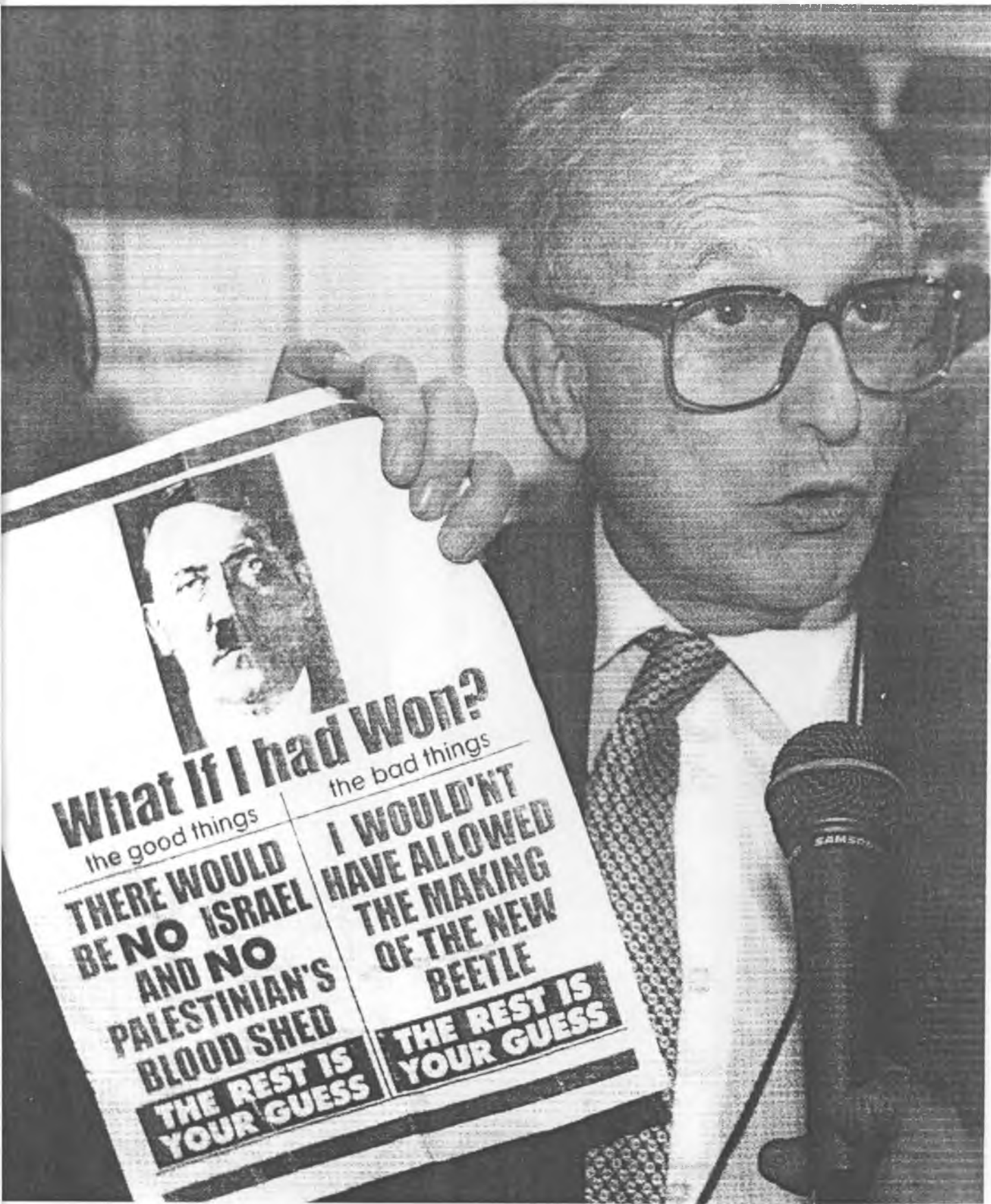
Association France Palestine Solidarité :
97 galerie Arlequin 38100 Grenoble CCP 123 76 K Grenoble

Nom.....Prénom .....

Adresse.....

verse un don de : .....

ASSOCIATION FRANCE PALESTINE SOLIDARITE – ASSOCIATION FRANCE PALESTINE SOLIDARITE

výzkumy veřejného mínění	Ifop 1946		Louis Harris 1966		Ifop 1977		Ifop 1978		TNS Sofres 1987		TNS Sofres květen 2005	
	ANO	NE	ANO	NE	ANO	NE	ANO	NE	ANO	NE	ANO	NE
Bretonec je stejně francouzský jako každý jiný Francouz	83		94		94		93		99		98	
Alsasan je stejně francouzský jako každý jiný Francouz	65		82		90		88		96		96	
Francouzský Žid je stejně francouzský jako každý jiný Francouz	37		60		65		83		94		92	
Antilan je stejně francouzský jako každý jiný Francouz	-		-		-		-		90		91	
Korsičan je stejně francouzský jako každý jiný Francouz	75		75		84		82		95		89	
Francouzský muslim je stejně francouzský jako každý jiný Francouz	-		-		-		-		-		79	

Otázka: „Kdyby záleželo jen na Vás, upřednostnil byste, vyvaroval byste se vůbec nezajímal o to, o koho jde v následujících situacích?“

výzkumy veřejného mínění:	vyvaruje se				přednostňuje		nezajímal by se		bez názoru	
	Ifop 1966	Louis Harris 1977	Ifop 1978	Ifop 1985	TNS Sofres květen 2005		TNS Sofres květen 2005		TNS Sofres květen 2005	
Mít židovského lékaře	16	12	7	7	3	1	95	1	1	2
Mít židovského šéfa	32	21	13	11	6	0	92	2	2	4
Mít židovského zetě či snachu	37	24	16	17	9	1	87	3	3	8
Mít židovského prezidenta republiky	50	29	24	-	17	0	81	2	21	11

Bienvenue en France au Premier Ministre d'Israël

Le CRIF se réjouit de la visite officielle en France du Premier Ministre d'Israël, à l'invitation du Président de la République.

Cette visite marque le rapprochement entre la France et Israël au moment où le Gouvernement Israélien prend des décisions courageuses en direction de la paix.

L'entente entre la France et Israël peut et doit contribuer à l'établissement de la paix au Proche-orient.

crif

Conseil Représentatif des Institutions Juives de France

..... www.crif.org